

84/10
Sey

722

14 3/4

427

సంస్థానికత్రయము.

రసన. జై. గురునాథము.

43

విజ్ఞాపన.

ఈ గ్రంథమిదివరకే వెలువడసియుండినను, కొన్నియవారణ హేతువులచే యాలస్యమగుచది. కాన మాచందాదగుల క్షమింపవేడెదము.

గుంటూరు
25—3—10

ఇట్లు
జే. గురునాథము,
సంపాదకుడు.

ప్రజాసామాన్యము రాజకీయ విషయముల యదార్థమగుజ్ఞానము సంపాదించవలయుననిన, లౌకిక, రాజకీయ వ్యవహారముల సాధారణముగ వాడబడు పదములయందలి యంతర్భావముల పృథక్కరించి జూచినగాని వీలులేదను యభిప్రాయముతో కొన్ని పదముల (స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రము, హక్కు, శాసనము, ప్రభుత్వము, మొదలగునవి) గ్రహించి వానిలోని వేరువేరుభావముల నొకచోటగూర్చి వ్రాసినాడ. తరువాత యింగ్లీషుపదమునైనను తెలుగులో యిప్పుడు సర్వసాధారణముగ వాడబడు పదముల సంగ్రహింపవలెనని బుద్ధి పుట్టెను. వీనితో మార్గదర్శియను నొక గ్రంథమును భాషాసేవక సమాజము తరపున ప్రచురింపదలచినాడగాని, తుదకాయభిప్రాయము మారి యున్నట్టే డ్టేట్సు, ఇంగ్లండు, ఇండియా గాఙ్యప్రకృతులను శ్లష్టముగ వ్రాసి చదువరులు తమంతటతాము రాజకవిషయముల నెట్లు నభ్యసింపవలెనో, పదములయందలి యంతర్భావములనెట్లు పరిక్షించుటకు వీలుగలదో యా మార్గమును సూచింపుటకుగాను కొన్ని సాంకేతికపదముల పృథక్కరించి (Analyse) మాదిరికొరకు జూపితిని మరియు షూమారు నూరుప్రశ్నలను సయితము జేర్చితిని. ఒక అధ్యాయము చదువుట ముగిసినతోడనే చదువరులు దానిపై చివరపేజీలలోగల ప్రశ్నలనుచదివి ప్రత్యుత్తరములను గ్రహింపవలయును.

ఈ కాలమున రాజకీయగ్రంథముల వ్రాయబూనుట సంతసకరమైన సంగతికాదు. లేఖరులకు, వ్రాయునప్పుడు మనసులతట్టకనే కొన్నికొన్ని తీవ్రమగు వాక్యములు వ్రాయబడవచ్చును. ఇంగ్లీషున వాడబడు రాజకీయ పదములకు సరిసమానములగు పదములను దెల్పునిఘంటువు లేవియులేవు. మన పండితులును యింగ్లీషు నేర్చివ విద్యాధికులును రాజకీయ విషయములపై వ్రాయు నలవాటు కలిగియుండరైరి మరియు యింగ్లీషు భాషయందలి రెండు

మూడు పదములకు తెలుగున యొకటేపదము వాడబడుచుండుటయు తటస్థించుచున్నది; Absolute, despotic, tyrannic, అను మూడుపదములకు తెలుగున 'నిరంకుశమైన', అనుపదమును యుపయోగింపవలసి వచ్చినప్పుడు యింగ్లీషు పదములందలిగల యభిప్రాయ భేదములను జూపుటకు వీలులేదు. Absolute rule అను పదద్వయమునకు తెలుగు నిరంకుశ ప్రభుత్వము అని జెప్పవలెను; Tyrannic rule అనుదానికి సయితము నిరంకుశ ప్రభుత్వమని వ్రాయవలయును. 'దీనినే నిరంకుశపాలన యందురు' అను వాక్యమును యింగ్లీషులో రెండువిధముల వ్రాయవచ్చును: (1) this is called absolute Government; (2) this is called tyrannic Government; యీ రెండవ యింగ్లీషు వాక్యము మొదటిదానికంటె తీవ్రముగను రాజద్రోహమును సూచింపునేమోయను సంకోశముగలుగ జేయునదిగనుయున్నది. అయినను వ్రాయునపుడు లేఖరిమనసున రాజద్రోహపు చింత యంతమాత్రము లేకపోవచ్చును. దీనికికారణము, తెలుగుభాషయందు రాజకీయగ్రంథములుగాని, పదములుగాని వలయునంత లేకపోవుటయని జెప్పవలెను.

ఈ గ్రంథము వ్రాయుటలో ముఖ్యముగా నాకు తోడ్పడిన ఇంగ్లీషు గ్రంథములు కొన్నిగలవు: Bryce's American Commonwealth; The Indian constitution by Rangaswamy Iyengar మొదలుగునవి.

ప్రభుత్వమందలి విశ్వాసము, శాసనగౌరవము, యివిలేకుండ యభివృద్ధియే ప్రజలకుసమకూడదు. కనుక గ్రంథకర్తలు తాము వ్రాయుగ్రంథములలో పైవానికి కొరతరాకుండ జాగ్రత్తపడవలయును. కొద్దిపొరబాటు లేచ్చటేనియున్నను పొలకులువాని కొండంతజేయరాదు.

గ్రంథ లేఖరి.

విషయ సూచిక .

అధ్యాయము.

విషయము.

పుటసంఖ్య.

1	రాజక చైతన్యము.	1
2	అభ్యాసము	9
3	అమెరికాలోని సంకయుక్త రాష్ట్రముల రాజ్యప్రకృతి	14
4	డిటా	33
5	ఆంగ్ల రాజ్యప్రకృతి	44
6	ఇండియా రాజ్యప్రకృతి	74
7	డిటా	101
8	కొన్ని రాజకీయపదములు	118

శుద్ధ పత్రిక

సంఖ్య.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
పీఠిక	6	పదములై నను	పదమునై నను
డిటో 2	17	Buyce's	Bryce's
3	10	Sub-Consionce.	Sub-Consciousness.
	13	పునస్థాపితములగు	పునర్థాపితములగు
75	19	యీష్టిండియా	యీష్టిండియా
76	8	కార్యదర్శులు	కార్యదర్శులు
79	2	యింగ్లండు	యింగ్లండున
	28	ముప్పదియైదు	ముప్పదియైదులూ
82	12	సర్కారు	సర్కారు చే
83	15	మించియుండ	తగ్గియుండ
	21	నాకు సేయు నా	సేనా నాయకుడు
87	5	తర్వాతి దినము	తర్వాత దినము
	8	పదహారవ	పదియారవ
89	8	బొందియుండనప్పుడు	అందియుండనప్పుడు
95	19	సర్వకళాపాలలోని	సర్వకళాకాలలోని
96	18	ఆది	ఆర్థి
	21	అర్థి	ఆర్థి
98	28	మతపీఠస్తుల	మతపీఠస్తుల

107	5	ఐనను	అయినను
118	2	క్రొత్తపను లేవియు	క్రొత్తపన్ను లేవియు
	4	శాశ్వతముగా	శాశ్వతముగా
	18	బడడు	బడ్డట
	16	ఎనిమిదను	తొమ్మిదను
117	12	పరిణామమును	పరిణామము
118	1	ఆయధేయుని	ఆయవిధేయుని
121	16	దండన,	దండన;
122	18	Tatus.	Status.
140	9	ప్రాత	ప్రాతి
146	19	ప్రాభము	ప్రాభవము
148	18	ఆర్థక	ఆర్థిక

N.B.—ఈ గ్రంథము ముద్రణలో నున్నప్పుడు నేను కార్యస్థానమున చిర కాలము లేకపోవుటచే అచ్చుతప్పులు వెక్కుకులుండుట తటస్థించినది; యిందుముఖ్యముగా నెన్నదగునది యొకటికలదు. “రాజకచైతన్యము” అనునది మొదటి యధ్యాయములోని విషయమైనను, 1-79 పుటల వరకు ప్రతిరెండవ పేజిపై గ్రంథవిషయముగా సంస్థానికత్రయమనుట కుమారుగా వ్రాయబడినది.

సంపాదకుడు.

రాజకచైతన్యము

మన జనబాహుళ్యమునకు సాధారణముగ రాజకప్రసంగములందును, రాజకపోరాటములందును యభిరుచి యంతగలేదు; కాంగ్రెసు, రాజ్యతంత్రము, విభజన, బహిష్కారము, అను పదముల వినునప్పుడు, వాని యంతర్భావముల చక్కగ గ్రహించి క్రియించువారి సంఖ్య మనసంఘమున నతిస్వల్పమని జెప్పవచ్చును. ప్రజావిషయములయం దాసక్తి యిప్పు డంతకంతకు హెచ్చుచున్నది; అయినను చాలామంది యీరాజకప్రసంగములనేమి యుద్యమములనేమి వృధాయనినమ్ముట జూచుచున్నారము. “వినినంతనేపు బాగానేయుండును. తుదకు ఫలితముమాత్రము సున్న; యివియన్నియు నొక పెద్దతమాషా” అను వాక్యముల తరుచుగవినుచుందుము. కనుక నీయధ్యాయమున రాజకచైతన్యమనగ నేమియో కొంతవరకు విచారించివలసియుండును.

దేశము, సంఘము, అనుయభిప్రాయము లందరకు గోచరములైయున్నవని జెప్పవచ్చును; వానిలోసములు, వాంఛనీయాంశముల ప్రజలు దెలిసికొని, యెట్లు సవరణజేయుటకు వీలుగలదో ఆయామాగణముల కూడబల్కుకొని యాచరణలోనిశిదీసికొనిరావలయును. ఏపనినైన ప్రథమమున దలంపుగలుగును. తలంపుగోరికనుత్పత్తిజేయును. కోరికమనోనిశ్చయమునకుకారణమగును. నిశ్చయము దృఢమగునపుడు కార్యప్రయత్నముజరుగును. తలంపులేకుండ కార్యముజరుగ

జాలదు. దేశమునకేని, సంఘమునకేని కొన్ని లోపములు, కొన్ని వాంఛనీయములుగలవని ప్రధమమున ప్రజలకు గోచరముకావలయును. అప్పుడే వానిసవరణకొరకు కోరికబుట్టుటసాధ్యమగును. గట్టికోరికలులేకుండ కార్యాచరణగలుగజాలదు. జ్వరపీడితుడగువానికి యాకలుండదు; ఆకలిలేకుండ యన్నముపై కోరికెట్లుజనించును? ప్రధమమున యాకలిగలిగినగాని, యాహారము భుజించి యాకలిదీర్పవలయునను కోరికపొడముటకువీలులేదు. ఆకోరిక బలపడుకొలదిని, అన్నము సంపాదించవలెననుప్రయత్నముత్సాహమునొందును. తరువాత భోజనకార్యముజరుగగలదు.

మనకీలోపములుగలవు; యీశక్తిసామర్థ్యములుగలవు; దేశముయొక్కస్థితిగతులిట్లున్నవి; దానియభివృద్ధి యీస్థితినున్నది; వాంఛనీయాంశములిట్లున్నవి; కావలసినపదార్థముమిది; యిదిమనకక్కరలేదు; వీనినేపొందవలయును; లేనియెడల సుఖముండదని ప్రజలు ప్రధమముననాలోచింపవలయును. ఒకప్పుడు నిజముగయాకలియగుచున్నను, జబ్బుచేయాకలున్నట్లుదెలియదు. శోషవచ్చి పడిపోయినప్పుడు రోగి తనకేమికావలయునో, యేమియక్కరలేదోజెప్పలేదు. కాని కొంచెముధారకముపోసినయెడల తెప్పిరిలును. ఆలాగేయొకప్పుడుప్రజలు తమలోపాలోపములేవియో, తమకుగావలయునంశములేవియో, తమకు శక్తిసామర్థ్యములెంతవరకుగలవో గ్రహింపలేనంత దుస్థితియందుందురు. అప్పుడు వారిసంగతిదెలిసినవారు కొంచెముజ్ఞానధారకమునుబోసిన దెప్పిరిల్లి, స్వంతప్రయత్నమునకుప్రారంభింతురు. కనుక యీరజకయుపన్యాసములయొక్కయు, పోరాటములయొక్కయు, వార్తాపత్రికలయొక్కయు ఫలితము ప్రజలు తమదేశములోని లోపాలోపములను, సుఖాసుఖములనుగ్రహించి గూడికజెంది యొండొరులకుస్పృహయముజేసికొని వ్యక్తిసమీప్తులకు రెంటియుపయోగముకొరకు పెనగునట్లు దారిజూపుట అయియున్నది.

మనుజుడెప్పుడేపనిజేయుచున్న, నెంతతొందరలోనున్నను, దేహమునయాకలిసంజ్ఞకలిగినతొడనే తనకాకలియగుచున్నదని వెంటనే వానిమనసున

దట్టమును. ఒకప్పుడు కార్యపుతొందరచే వెంటనే భోజనమునకు వెళ్ళకపోయినను, కార్యము చేయుచున్నంతకాలము తృప్తి నము వానిమనసునతప్పకయుండును. పనిముగిసినతక్షణము భోజనమునకుబోవలయుననుతలంపుబుట్టును. మనము దారినినడుచునప్పుడు, కుడికాలితరువాత నెడమకాలువేయవలెనని ప్రతిక్షణముదలంచుచు, నిశ్చయించుచు, ముందంజవేయుము; యేది తలంచుచున్నను యధాక్రమముగనడచిపోవుదుము, నడచుచున్నామనుసంగతి ప్రత్యక్షముగ మనమనసులనుండనేయుండదు. కాని దారిలో నడ్డమేదేనివచ్చినయెడల నెంతపరాకుగనుండినను, చప్పునదానిదాటి తిరిగియధాప్రకారము నడచిపోదుము. ఒకయడుగుతర్వాత నొకయడుగు వేయవలెనను బుద్ధిని 'అనుద్బుద్ధి' (Subconscience) యనిజెప్పుదురు; యిజ్ఞానము ప్రత్యక్షముగ నుండకపోయినను, సదామనసులోయణియుండి, అవసరమగునపుడు బయటకొచ్చును. ఇతరతలంపులచే నావిర్భూతమైనను అసలుచెడిపోక సజీవమైయుండును.

అలాగుననే దేశవిషయములపై ప్రజలు చైతన్యమైయుండవలెను. లోపాలోపములు, సుఖాసుఖములు, వాంఛనీయాంశములు, తమ శక్తిసామర్థ్యములపై వారిజ్ఞానాభిలాషలు కొన్నికొన్ని సమయముల యవసరముగలిగినప్పుడు ప్రసరించుటయేగాక, అన్ని సమయములందును, యవసరముబట్టినప్పుడును, లేనప్పుడును రాజకచైతన్య మితరచైతన్యములచే నావిర్భూతమై, సదాజాగ్రదావస్థలోనుండవలెను. మనుజుడు దేహకార్యముల నెంత 'అనుద్బుద్ధి' గలియుండునో, దేశకార్యములయందు సయితమంత గలిగి యుండవలెను.

చైతన్యమనగ జ్ఞానము (చిత్ = తెలియుట); జ్ఞాన మనేకవిధములుండును. దేశము, రాష్ట్రములపైనుండుజ్ఞానము రాజకచైతన్యము (Political consciousness) నబడును. రాజకచైతన్యమన దేశస్థితిగతులపై జ్ఞానాభిలాషలుగలిగియుంటయేగాక, సదా ప్రజలెక్కడేమిసంభవించినను దానివాసన స్వభావసిద్ధముగగ్రహించవలెను. కాలులో నెంతచిన్నముల్లువిరిగినను, దేహ

మంతయు బాధజెందును. ముల్లుతీయువరకు మనసుస్వస్థతనుండిదు. ఆలాగు ననే దేశముననేమిసంభవించిన, నేమిసంభవించునట్లుదోచినను, ప్రజలందరకు దానివాసనపారవలయును. దానివలనిసుఖము, లేకబాధ వారందరుపొందవలయును. దేశమొకదేశము, ప్రజలందరు దానిలోనిభాగములు; యేభాగమున కేమిసంభవించిన, నేమిసంభవింపనున్న నందరు దానిబాధ లేక సుఖ మనుభవింపవలెను. మరియునీవిధముగ తమకు యనుభవముగలదనుజ్ఞానము ప్రజలకుండుటయే రాజకచైతన్యము లేక జ్ఞానమనబడును. దేశమంతయు నొకటియనియు, వారొండొరులకుసహాయముజేసికొని, కూడిపనిచేయవలయుననియు, ముఖ్యముగనీయైక్యత, నీసహకార్యతనుబలపరచి, దేశముయొక్క యోగక్షేమముల భద్రముచేయుసాధనము ప్రభుత్వమనియు, యట్టి పాలనకార్యముపై తాము జాగ్రతపడవలయుననియు, ప్రజలుగ్రహించునపుడు వారికి రాజకచైతన్యముగలదని జెప్పవచ్చును.

రాజకచైతన్యమన మరికొన్ని యభిప్రాయములుదోచగలవు. ప్రతిమనుజుడును తనవ్యక్తిభావముపై గోచరజ్ఞానముగలిగియుండవలెను; అనగా తనకు నాత్మస్వాతంత్ర్యముగలదనియు, తనయభివృద్ధి, సుఖము, సంపదలు, సమిష్టియొక్కయభివృద్ధి, సుఖము, సంపదలతో కేవలము వికారములుగావనియు వేరువేరుగానుండుటమంచిదనియు వాడుగ్రహింపవలెను. రాజకచైతన్యమున వ్యక్తిసమిష్టలరెంటిపై జ్ఞానమవసరమైయున్నది. మానవహక్కులనుప్రతివారునుగ్రహించి గౌరవించి పక్షపాతముంచినగాని ప్రజలరాజకీయజీవితముగట్టిపడదు. వ్యక్తిహక్కులు, ధర్మములపైజ్ఞానమున్నూ, వానికొఱకుపరిశ్రమజేయుటకుయిచ్ఛయు, సమర్థతయు, ప్రజలుగల్గియుండవలెను. ఏదేశముల మానవ హక్కులు ప్రజలచేప్రేమింపబడవో, యేదేశముల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య వ్యక్తిజీవనములకు ప్రాముఖ్యతగలుగదో, ఆదేశములవాని రాజకజీవిత మధమదశయందున్నదని జెప్పవలయును. స్వచ్ఛుత్తి, స్వధర్మము, స్వాతంత్ర్యములే యభివృద్ధిదాయకములనియు, వానియందే ప్రాజాజీవితప్రవాహము నిండిపారుటకు

వీలుగలదనియు నెవరుదెలిసికొనజాలరో వారి రాజకచైతన్యము వృద్ధి జేంది యుండలేదని చెప్పవచ్చును. మనోవాక్వాన్వితంత్ర్యము, మతస్వేచ్ఛ, ప్రసంగ హక్కు, న్యాయవిచారణహక్కు, జ్యూరి, బెయిల్ హక్కులు, పత్రికాస్వా తంత్ర్యము మొదలగుహక్కులకుకొఱతయొచ్చటను, యెప్పుడునురాకుండ ప్రతి వాడును భద్రపడవలయును.

ప్రజాబాహుళ్యమునకు వ్యక్తిజ్ఞానము సంపూర్ణముగనుండుటయేగాక, వారికి సభ్యతాశక్తియు నతిశయముగనుండవలయును. మానవకార్యములకును, శరీరాంగకార్యములకును పోలిక యనేకవిషయములగలదు. శరీరములోనిభాగముల వేటువేటుసహజస్వభావముగలవియైనను, యన్నియుకలసి శరీరము సం తటిసుఖమునకు నారోగ్యమునకు ననుకూలపడునట్లు పనిచేయుచు నుండును. అవయవములన్నియు నుదరముయొక్కసుఖముకొఱకును, యుదరము యవయవములపోషణకొఱకును పాటుపడుననుసంగతి మనకుదెలిసినదియే. ప్రతియంగమును తనస్వయోగక్షేమముకొఱకును సమిష్టిశరీరసుఖముకొఱకును, యితరయంగములనన్నిటితోననుకూలించి పనిజేయుచుండును. అటులనే సంఘదేహముననుండు వ్యక్తులన్నియు తమయొక్కయు, సమిష్టిసంఘముయొక్కయు సుఖముకొఱకు కూడిక జేందివ్యవహరింపవలెను. ఈకార్యమునే సభ్యతయని జెప్పవచ్చును. సభ్యతయనుపదము 'సభ' అనునామమునుండిబుట్టినది. మనుజులు సమిష్టివ్యవహారములనన్నిటిని పరస్పరానుకూలముగ వ్యవహరింపవలెననిన, సభారూపముననే యవిజరుగగలవు. ప్రజల సభ్యత్యగుణము పూర్నముగ నుండవలయుననిన ముఖ్యముగ మూడులక్షణములద్వార బయలుపడవలయును:

(1) సంఘములోనిప్రతివాడును తనమనమును యితరులమనస్సులతో నెట్లు నేకీభావము మొందునట్లుజేయుటకు వీలుగలదో యామాగణముల సాధింపజూడవలయును. వాడు సమిష్టికార్యములయందు తన వ్యక్తిగుణమునే బురికొల్పి, యితరులుసహాయపడినను, లేకపోయినను తనపైననే వానియాచరణభారము

నిల్పుకొని, ఫలితమునంతయు తానేపొందవలయునను భ్రమకులోనై యితరుల తనతోకూడనీయక, దంభము, లోభము, స్వలాభము, మొదలగుదుర్గుణములకు లోబడకూడదు; సమిష్టికార్యముల సమిష్టిగానే ప్రతివాడునాచరింపప్రయత్నింపవలయును. సమిష్టియను మూలధనముదాయమునకుప్రతివాడు తనయాత్మధనమునుసమర్పించి, సమానధనరాశినివృద్ధి జేయప్రయత్నింపవలయును.

(2) సమిష్టికార్యములనాచరింపుటలో ప్రతివాడు వానిజయాపజయముల జవాబుదారీ కేవలము తనపైనయున్నటులేతలంచి, యితరులెవరు దానినాచరింపనట్లుగభావించి, వానిమంచిచెడుగులవైభారము తానే పొందవలయును. సమానయుద్యమమునుపురికొల్పుట తనప్రత్యేకవిధియని ప్రతివాడును, యందరుకూడియు భావింపవలెను.

(3) ఎప్పుడునెచటనుభేదము, విభజనలవలన సమిష్టికార్యములు సమకూడునని నెవరునుదలంపకూడదు; 'సంఘేబలే' యనువాక్యము వ్యధమెప్పుడునుగాదు; మానవశరీరములోని యంగములన్నిటికి భేదభావముగలదు; హస్తములున్నటుల పాదములుండవు; పాదములున్నట్లు శరీరస్సంజుడు; అయిన నెంతభేదమున్నను శరీరాంగములన్నియుకలసి పనిచేయుచుండును? అట్లు కూడికతోపెనగుటవలననే శరీరము నారోగ్యస్థితియందుండగలదు.

ప్రజాసభ్యతకు నీమూడుగుణములవసరములు. ఒక యుదాహరణము దీసికొందము. నవీనసంస్థానికరాష్ట్రములన్నియు ప్రజలసభ్యతాగుణముపైనాధారపడియున్నవి. ఇంగ్లండులోని పార్లమెంటుచరిత్రయు, యిండియాలోని కాంగ్రెసువిషయమును నాలోచింపుడు. పార్లమెంటుసభ్యులలో నెన్ని పక్షములున్నను, నెందరు పరస్పరయభిప్రాయభేదములుగలిగియున్నను, వానిజయాపజయములకుగా నెంతపోరాడుచున్నను కొంతమితముదాటినతరువాత నందరు నేకీభావముగలిగియుండుట యవసరమని వారుగ్రహించిపనిజేయుదురు. ఒక

విషయముయొక్క యుపయుక్తాయుపయుక్తతలపై చర్చ సంపూర్ణముగ జరిగి దానిపై సభ్యులలో విశేషాంశము నొకయభిప్రాయమును స్థిరపరిచినపుడు, యితరులు దానికియడ్డుపెట్టక బద్ధులగుదురు. మరియు సమానాభిప్రాయము గల విశేషాంశమువారు, ప్రతికూలాభిప్రాయులగు యల్పాంశమువారిని పార్లమెంటుసభనుండి తొలగింపప్రయత్నింపరు. విశేషాంశమునకుగల జవాబుదారీ యల్పాంశములుసయితము తమతో నేకీభవించునట్లుజేయుటకు ప్రయత్నించుటయైయున్నదని వారికిదెలియును. పార్లమెంటునుత్యజించి సేవరును రాజక పరిశ్రమజేయుటకునిష్టపడరు. మరియు పార్లమెంటుసభ్యులలోప్రతివారును కార్యాచరణకుగాను, యొండ్లారులతో నెట్లుయేకీభవించి వ్యవహరించుటకు వీలగునాయని జూచుచుందురు. ప్రతిసభ్యుడును పార్లమెంటు వ్యవహారములన్నిటికి తానె జవాబుదారియైనట్లుయెంచును; పార్లమెంటులోనిల్చియే తాను మంచివియనుకార్యసాధనలకుగాను ప్రయత్నించును. ఇండియాలోని ప్రజాసభలస్థితియిట్లున్నదా? లేదనిజెప్పటవలన దోషమంతలేదని తోచెడిని. కాంగ్రెసువిషయమునెత్తికొనుడు; సభ్యులలో నొకతెగవారు యితరతెగను వెడలగొట్టుటకు, ప్రయత్నింతురు. రెండుపిల్లులుపోరాడి తుదకు రొట్టెనంతయు కోతికిసమర్పించెననునట్లు కాంగ్రెసుపాటీలచరిత్ర పరిణమించెను. సభ్యతగుణమున ముఖ్యముగరెండుభావములుగలవు; (1)సహకార్యము (2)వికమత్యము. వీనిని సభ్యులుదమ ప్రధానవర్తనాధర్మములుగ నేర్పరచుకొనవలయును.

రాజక చైతన్యమన మరొకగుణముదోచును. మానవశరీరమంతయు సౌక ముద్దవలెనుండెడు. దానియందంతటను యంగవిభజనగలదు. శరీరమునకువలయుకార్యములనన్నిటిని యొకటేయంగము నెరవేర్పదు. ఒక్కొక్కకార్యము నొక్కొక్కయంగమునెరవేర్పుటకు నిర్మితమయినది; మరియు నది యితరపనుల సేమియు జేయజాలదు. రాజక సాంఘికకార్యములసయితము వేరువేరుపనులు వేరువేరుయంగములు నెరవేర్పునట్లు, రాష్ట్రము నిర్మాణము సుందవలయు

ను. ప్రజలును యొకటేపని నందరుజేయప్రయత్నింపక వేరువేరుపనులు వేరు వేరుగచేయుటకు శక్తిసామగ్ధ్యములగలిగియుండవలెను. ప్రజాకార్యములనాచరించుటకు జేయబడుప్రయత్నములన్నిటియందును, అంగీకరణము (Organisation) నవలంబించి వానిసాధింపజూడవలెగాని, వేరొందురీతి బ్రయత్నించుటతగదు. ఈయంగీకరణశక్తి యెంతవరకుప్రబలమగునో ప్రజలంత ప్రజాజీవితమునకు (Public life) యోగ్యతవహింతురు. నవీనరాజకజీవితము నకుగల ప్రధానచిహ్నము యంగీకరణమని నొక్కిజెప్పవచ్చును. గమ్యస్థానమందరకునొకటియే; దానినందరును సమానముగజేరవలసినదే; కాని దానిసాధించుటకు నెవరికియనుకూలపడునట్లుగ వారు వేరువేరుమాగాముల బ్రయత్నింపవలయును; మరియు పరస్పరకల్లోలములేకుండ నెవరికివారు తమతమ యధావిధులనొనర్చునట్లు ప్రజలకు శక్తియుండవలయును. ఒక సభయున్నదనుకొనుడు. దానిలోనియధ్యక్షుడు యధ్యక్షుడుజేయదగుకార్యములనే సభాసమయమున జేయవలెగాని, సభ్యులుజేయునట్లుప్రవర్తింపరాదు. కార్యదర్శి, నాయకులు, సభ్యులు వీరందఱెవరిపనులు వాడుజేయజూడవలయును.

మరియు రాజకవైతన్యమన నింకొకయభిప్రాయముగలదు. ప్రజలు తమసభ్యత, వ్యక్తిభావము, అంగీకరణము, మొదలగుశక్తులను ప్రభుత్వప్రతిష్ఠాపనముపైదిప్పి యందలియంశములనుబరీక్షించి, సవరణమాగాములగనిపెట్టి రాజకయంత్రము సుఖస్థితిబోవునట్లుజూడవలయును. రాజకీయోద్యోగులవలనగాని, సంఘములోనితరకారణములవలనగాని యుద్భవించులోపముల నెద్దానినిప్రజలుయతిశాంతితోసహించునట్లు స్వభావమునుగలిగియుండకూడదు. ప్రజలందరుగాకపోయినను, ప్రజాబాహుళ్యమయిన నిట్టిస్వభావము కలిగియుండరాదు. ప్రజాలోపములనెవరునుసహింపక, నిర్భయముగ ఖండించి నేరస్థుల బయటికిదీసి, శిక్షించి, సవరణచేయప్రయత్నించు స్వభావములేనివారైయుండరాదు. వారు తమస్వలాభములనయినత్యజించి యాత్మత్యాగులై పురుషార్థముసాధింపనిచ్చగలవారై యుండవలయును. కేవలమిచ్చజాలదు. సామ

ర్థమునుండవలెను. కొందరుజనులు స్వాతంత్ర్యము పూర్తిగా నాసించియు దానిప్రాప్తికి వలయుసామర్థ్యమునుసంపాదించుటకు జేయవలసినకృషినిజేయ జాలకుందురు- ఇదియు నొకలోపమే- పట్టుదల, ధైర్యము, సహనము, సాహసము, ఆత్మత్యాగము మొదలగుక్రియాధర్మములవారు తమలో వృద్ధిజేసికొనవలయును-

ఇప్పుడు రాజకశాస్త్రమునుపఠించి, బ్రజలు తమరాజకజీవితమును వృద్ధిజేసికొనగలమాగణములగున్నిటిని జెప్పుదుము- రాజకజీవితము కొంతవరకు గ్రంథపఠన సహాయము వలనను, కొంతవరకు స్వాలోచనవలనను, మరికొంత స్వానుభవజ్ఞానసారమువలనను పెంపొందును- కాని పాండిత్యము లేకపోయినను, జనసామాన్యము రాజకవిషయముల యదాధః జ్ఞానము కొంతవరకు నొంది, తమరాజకజీవితము వృద్ధిజేసికొని, దానిస్వరాష్ట్రపు వ్యవహారముల నిర్ణయముకొరకుపయోగింపవచ్చును-

రెండవయధ్యాయము.

అభ్యాసము -

మనతెలుగువారలకు రాజకజ్ఞానము యిప్పుడున్న దానికంటెయమితముగ కావలసియున్నది- దానికి సాధనములగుమాగణములలోనొకటి పశ్చిమదేశములనున్న రాజ్యప్రకృతులనబడువానిని పరీక్షించిజూచుటయనినాతాత్పర్యము కనుక యీగ్రంథమున యింగ్లండు, యునైటెడ్ స్టేట్సు, యిండియాదేశముల రాజ్యప్రకృతులసంగ్రహించి చెప్పుచున్నాను-

రాజ్యప్రకృతులు (Constitutions) తరుచుగ నయిదుభాగములతో నేర్పాటునొందును- రాజ్యప్రకృతియనగ ప్రభుత్వప్రతిష్ఠాపనముయొక్క-

వ్యవస్థ (అనగా వైయాకారము); పౌరులయెడల పాలనశాఖలకుగలవిధిక్యత్యములు, యధికారములను నిర్ణయించు నియమములులేక చట్టములయొక్క సముదాయము; యీచట్టములు కొన్ని దేశములలో నొకపత్రముపై లిఖింపబడి యొక శేషర్యాయము యమలులోనికి ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క యనుజ్ఞవలన వచ్చును- కొన్ని దేశముల నేకసమయమున నిర్మాణమునెందక, వేలువేలుకాలములజేయబడుశాసనములు, తీర్పులు, నియమములపై నాధారపడును- కాని సంస్థానిక (Constitutional) దేశములనన్నిచోటులను పాలకపాలితసంబంధము కొన్ని నియమములపై నేర్పాటుగను- ప్రపంచముననున్న రాజ్యప్రకృతులన్నిటికి అయిదుభాగములుగలవని నైనజేప్పియుంటిమి- (1) రాష్ట్రముయొక్క యదాధికారములగు హద్దులనిర్ణయము; (2) ప్రజా (పాలితుల) హక్కులప్రకటన (Declaration of rights) వీనిలో ప్రభుత్వము మార్పలేనట్టియు, ప్రజలకు శాశ్వతముగనుండునట్టియు, సంస్థానికహక్కులు గలవు; (3) పాలనాంగముయొక్క నిర్మాణవిధానము; అనగా శాసననిర్మాణ, ప్రయోగ, నిర్ణయాంగములయధికారములును, విధులును, యుద్యోగులపేర్లును, వారి నియమములును, ప్రతిఫలములును, పార్లమెంటుయొక్క యుద్యోగకాలమును ఎన్నిక మొదలగువానిని దెలియజేయును; (4) పాలనకార్యము, శాసనము, వీనిగూర్చినవివిధాంశముల వివరము; అనగా దీనియందుప్రజావిద్య, సేనలు, రాజస్వము, శిస్తు, రాజ్యఋణము, స్థానికప్రభుత్వము, రాజ్యములోనిచేఱసాలలు, వైద్యశాలలు, వ్యవసాయము, కృషి, కర్మవిద్యలు, శిక్ష, రాజ్యప్రకృతిని సవరణజేయువిధము మొదలగుయంశములనువివరింపును; (5) ప్రజాంగీకారమునకు గాను యీపైజెప్పిన రాజ్యప్రకృతినియమములను వారియెదుటబెట్టుటకుగల చర్యవిధానము-

రాజ్యప్రకృతులకుగాని, సంస్థానికరాష్ట్రములకుగాని మూడు యంతర్లక్షణములు గలవు. (1) స్వతంత్రము (2) పార్లమెంటుసంబంధమయిన పాలన (3) వ్యక్తిభావము. ఈమూడులక్షణములబట్టియే ప్రభుత్వములు సంస్థాని

కములయినది కానిది నిశ్చయించుటకును వీలుగలదు. రాష్ట్రము ఆధేయరాష్ట్రముగనుచో దాని ప్రభుత్వకార్యము కొన్ని సంస్థాపితములగు నియమములకు, పద్ధతులకు, చట్టములకు లోబడి జరుగుచున్నను, దాని సంస్థానికరాజ్యమనరు; మరియు సంస్థానికరాజ్యములనెట్లు నేదోవిధముగ పార్లమెంటుప్రభుత్వ ముండవలయును; పార్లమెంటుప్రభుత్వమనగ శాసనకార్యము ముఖ్యముగ ప్రజాప్రతినిధులస్వాధీనములోనుండుట; శాసనప్రయోగకర్తలు (the executive) శాసననిర్మాణకులకు ద్వితీయులై యుండుట.

చదువరులు యికవిదవ్రాయబోవు మూడుయధ్యాయములను చక్కగ పరిశీలించి, యింగ్లండు, యునైటెడ్ స్టేట్సు, యిండియా రాజ్యప్రకృతులకు గల పరస్పరతారతమ్యములను, వానివలన ప్రభుత్వకార్యమున సంభవించు లాభాలాభములను బాగుగ గుఱెరుగవలయును. ఈపరస్పరభేదముల నెట్లు గ్రహించుటకు వీలుగలదో, యామాగములుకొన్ని యిచ్చట జెప్పబడును. యీవిధముగ యభ్యాసమువలన చదువరులకు పశ్చిమదేశములలో రాజకవ్యవహారము లెట్లు జరుగునో, యేయేపద్ధతులు, ప్రతిష్ఠాపనము లెట్లు యుత్పత్తి జేంది, పరిణామమునకు వచ్చెనో దెలియగలదు.

(1) రాజప్రకృతులు కొన్ని వ్రాయబడును. అనగా కొన్ని కల్పింపబడును. (invented) కొన్ని కల్పనజేందక వృద్ధి నొంది క్రమముగా పెరుగును యునైటెడ్ స్టేట్సురాజ్యప్రకృతి చాలవరకు కల్పితమని జెప్పవచ్చును; యింగ్లీషు రాజ్యప్రకృతి చాలవరకు పెరిగినదని జెప్పవచ్చును.

శాస్త్రీయముగ జూచినయెడల యిండియా రాజ్యప్రకృతి సంస్థానికము కాదని చెప్పవచ్చును; అయినను శాసననిర్మాణచరిత్ర చాలవరకు యింగ్లీషు పద్ధతిని బోలియుండును.

(2) యింగ్లీషు రాజక ప్రతిష్ఠాపనికమార్పులు ముఖ్యముగ నాలుగులక్షణములు గలిగియుండును; అనగా యింగ్లీషు రాజకజీవితము ఆలక్షణముల ననుస

రించి బోవుచుండును. (1) తీవ్రమయినట్టిగాని, సమూలకమయినట్టిగాని రాజకీయమార్పులయందలి ద్వేషము; అనగా విప్లవముల గర్హించుట; (2) భవిష్యత్తునుగూర్చిన స్వప్నతుల్యములగు భావములకు లోనుగాక, ముందు రాబోవు యవసరములను, సాధ్యములగూర్చి వ్యసనపడక, వత్తమానకాలమునయున్న యవసరముల సవరణకొరకు పెనగట్ట; అనగా సమయస్ఫూర్తి; (3) మరియు శాసనమే చివరయధికారియైయుంట; అనగా రాజకప్రతిష్ఠాపనములు శాసనికరూపమును కలిగియుండును; శాసనికసవరణలు, న్యాయనిర్ణయాంగముల యధికారము యేర్పాటుజేందియుండును. (4) రాజకక్రియాపద్ధతి సదా సాధకమును సాధించుటకు వీలుగల సాధనములను వినియోగించుటయై యున్నది. కార్యవాదమే ముఖ్యముగ యింగ్లీషు రాజకజీవితధర్మముగ కనబడెడిని.

(1) యునైటెడ్ స్టేట్సు, యింగ్లండు, యిండియా రాష్ట్రముల రాజ్యప్రకృతుల నభ్యసించునపుడు ముఖ్యముగా జూడదగినయంశము ప్రజాస్వాతంత్ర్యముల స్థితియైయున్నది. అమెరికాలో ప్రజలకును, యింగ్లీషువారికిని గల మానవహక్కులను యిండియనులకుగల హక్కులతో సరిపోల్చిచూడవలయును ఇంగ్లీషు అమెరికను రాజ్యప్రకృతులలో ప్రజాస్వాతంత్ర్యముల వివరణ యొక ముఖ్యభాగముగ నున్నది; యిండియను రాజ్యప్రకృతిలేదు.

(2) శాసననిర్మాణాంగములస్థితి యెట్లున్నదో గ్రహింపవలెను; ఎందుకన దేశముయొక్క యోగక్షేమములన్నియు శాసనకార్యముయెట్లు, యెవరి వలనయుత్పత్తిజేంది, వ్యవహరింపబడునో, దానిపైన యాధారపడియున్నవి. శాసననిర్మాణపుశక్తి నాధారముజేసికొనియే, నిరంకుశప్రభుత్వము, నాంకుశప్రభుత్వము, ప్రజాప్రభుత్వము, ధనికరాజ్యము మొదలగు రాజ్యవ్యవస్థలు యేర్పాటుగును. మరియు శాసనకార్యమున ప్రజలకు సంపూర్ణపరమాధికారిము గలదో, లేక సలహాహక్కుమాత్రమున్నదో, యదియునులేదో, లేక యేతరగుతులకు గలదో, వేనికిలేదో; యెన్నికహక్కు యెవరెవరికిగలదో, యెట్లువాడబడుచున్నదో; శాసననిర్మాణము యెన్నివిధములు, యెన్నిరూపములజరుగునో,

యీగ్రంథమునజూపినమూడు రాజ్యప్రకృతులగల భేదమేదియో జదువరులు గ్రహింపవలెను.

(3) శాసనప్రయోగాంగములస్థితికిని, యధికారములకును యీ మూడు రాజ్యప్రకృతులగల భేదములను, చరిత్రలను యుత్పత్తివిధములను, లాభాలాభములను గ్రహింపవలెను. అమెరికాలో వ్రెసిడెంటు, మంత్రులు గలరు; యింగ్లాండులో రాజు, క్యాబినెటుమంత్రులు గలరు; యిండియాపై రాష్ట్రపు కార్యదర్శి, యిండియాకొన్నిలు, వైస్రాయి, ఆయనకార్యసిర్వాహకసభ, గవర్నరు మొదలగువారు గలరు. వీరివీరియధికారముల వ్యత్యాసముల గ్రహింపవలెను.

(4) తరువాత న్యాయస్థానములు, న్యాయాధిపతులకు మూడుదేశములలోగల భేదములను గ్రహింపవలెను.

(5) యీగ్రంథమున జెప్పకపోయినను, విద్య, కృషి, కర్మశాలలు, సేనలు, స్థానికప్రభుత్వము మొదలగువానివిషయమై యీమూడురాష్ట్రములలోగల స్థితిగతులను జదువరులు గ్రహింపవలెను.

(6) మరియు ప్రతిప్రభుత్వము కొన్ని మూలభావములపై యుత్పత్తి, వృద్ధులను పొందును; వానిలో కొన్ని నిచట జెప్పవచ్చును; (1) పార్లమెంటరీప్రభుత్వము, లేక దాని రాహిత్యము; (2) అధికారమజ్జనము (centralisation); అధికారవిచలనము; రాజ్యాంగవ్యూహనము (organisation of departments); రాజ్యాధికారవిభజన; స్థానికప్రభుత్వము (local self-government); (3) సలహాసభ్యత; క్యాబినెటుపాలన; (4) శాసననిర్ణయశాఖద్వయపద్ధతి (two chamber system); (5) మాండలికప్రభుత్వము, మధ్యప్రభుత్వము మొదలగునవి; యీమూలభావములను చదువరులు బాగుగ గ్రహింపవలయును.

ఒక రాజ్యప్రకృతితో నొకదానినిసరిపోల్చి చూచుటవలననే రాజ్యప్రకృతుల లోపాలోపములు, యుత్పత్తికారణములు దెలియగలవు.

మూడవ ధ్యాయము.

కాలిఫోర్నియా రాష్ట్రముయొక్క రాజ్యప్రకృతినుండి:—

1879 సం॥రం మార్చి మూడవ తారీఖున శాక్రెమెంట్లో సంవిదమువలన తయారు సెంది, 1879 సం॥రం మేయి 7 తారీఖున ప్రజలచే నంగీకరింపబడినది.

ప్రజా హక్కుల ప్రకటన.

ప్రథమము.

కాలిఫోర్నియా రాష్ట్రపు ప్రజలమయిన మేము, మాకుగల స్వేచ్ఛకొఱకు సర్వేశ్వరునకు కృతజ్ఞులమై, దానిదీవనలను భద్రపరచి శాశ్వతములు జేయుటకుగాను యీ రాజ్యప్రకృతిని స్థాపించుచున్నారము.

నిబంధన 1.

ప్రజాహక్కుల ప్రకటన.

సూత్రము 1. స్వతః మానవులందరు స్వతంత్ర స్వేచ్ఛలను కలిగియున్నారు. మరియు కొన్ని మార్పు సెందని (శాశ్వతపు) హక్కులను కలిగియున్నారు. జీవస్వాతంత్ర్యముల ననుభవించి కాపాడుకొనుటయు, ఆస్తిని సంపాదించి యనుభవించి రక్షించుకొనుటయు, మరియు రక్షణమును, సుఖమును గలుగజేయు మానవజాతియొక్క హక్కులను సంపాదించుకొనుటయు ప్రజలకుగల శాశ్వత హక్కులైయున్నవి.

కాలిఫోర్నియా యునైటెడ్ స్టేట్సులో నొక వ్యక్తి రాష్ట్రము. యునైటెడ్ స్టేట్సు రాజ్యప్రకృతి గ్రహించవలెననిన, వ్యక్తి, సంయుక్త రాష్ట్రద్వయముల రాజ్యప్రకృతుల ప్రత్యేకముగ దెలియవలయును. ప్రథమమున వ్యక్తి రాష్ట్రముయొక్క రాజ్యప్రకృతి నిచట వ్రాయుచున్నాను.

సూత్రము 2. రాజకయధికార మంతయు ప్రజలలోనుండి స్వతఃజన్మము నొందును. ప్రభుత్వము ప్రజలరక్షణ, భద్రము, లాభముకొఱకు నేర్పరుపబడినది. మరియు ప్రజాక్షేమముగోరినప్పుడెల్ల దానిని మార్పులేక సంస్కారముజేయుటకు వారికి హక్కుగలదు.

సూ॥ 3. అమెరికనుసంయుక్తరాష్ట్రములోని కాలిఫోర్నియా రాష్ట్రము అవిభజితమగుభాగమై యున్నది. మరియుయునై టెడ్ స్టేట్సు రాజ్యప్రకృతిదేశములో ప్రధానచట్టమైయున్నది.

సూ॥ 4. ఈ రాష్ట్రమున సదా పక్షపాతవిచక్షణభేదములు లేకుండ, మతావలంబనమును, మతారాధనయు స్వేచ్ఛగనభ్యసించి యనుభవించుటకు గారంటీ (ఉత్తరవాదము) యుండును. తనమతభేదకారణమువలన నేపురుషుడును సాక్షిగగాని, జ్యూరరుగగాని యుండుట కనమధనాత గలిగియుండదు. మతస్వేచ్ఛహక్కును యతిస్వేచ్ఛగభావించుటయు, లేక రాష్ట్రపు శాంతము లేక రక్షణకు ప్రతికూలమునగు పనుల జేయగూడదు.

సూ॥ 5. తిరుగబాటు, దండయాత్రసమయముల ప్రజారక్షణ కవసరమగునప్పుడుదక్క హేబియసు కార్పసు హక్కు తొలగింపబడెకూడదు.

సూ॥ 6. రుజువు ప్రత్యక్షముగ కనుబడునప్పుడును లేక నేరము చాలవరకు నిజముగ కన్పడుచున్నప్పుడును గొప్ప నేరముల (మస్తకశిక్షల) దక్క తక్కినయంశముల యందరుపురుషులకు జామీనుమీద వదిలిపెట్టబడు హక్కుగలదు. జామీను విస్తార ముండకూడదు. జరిమాన మతికఠినముగను, శిక్ష యతిఘోరముగ నుండతగవు. సాక్షులనహేతుకముగ నిల్పిపెట్టకూడదు. మరియు వారిని ఖయిదీలుంచబడుచోటుల నుంచరాదు.

సూ॥ 7. జ్యూరీచే విచారణహక్కుండరకుండవలయును; దానిమార్పితగదు. లౌకికవివాదములలో ముప్పాతికమందికూడి తీర్పుజెప్పినచాలును. కచేరీలో నందరియెదుట రెండుపక్షములవారు విచారణకు జ్యూరియవసరము లే

దని సమ్మతించినచో, దానినాపవచ్చును. ... .. వారి సంఖ్య పండ్రెండు లేక పాటీలు సమ్మతించినయెడల దానికి తక్కువగ నుండవచ్చును.

సూ॥ 8.

సూ॥ 9. ప్రతిపౌరుడు నన్ని విషయములపై, (ఆహుక్కును దుర్వాడుక జేయుటకు జవాబుదారియై) మాటలాడుట, వ్రాయుట, ప్రచురించుటలకు హక్కుకలిగియున్నాడు. వాక్ప్రతికాస్వాతంత్ర్యములను నిర్బంధించుటకుగాని, తగ్గించుటకుగాని శాసనమెప్పుడు జేయబడతగదు.

సూ॥ 10. సామాన్యక్షేమముకొరకు ప్రజలు స్వేచ్ఛగాకూడి సభజేసి ప్రసంగించుటకును, తమప్రతినిధులకు యనుజ్ఞలనిచ్చుటకును, కష్టముల తొలగించుటకును శాసనాంగమునకు విన్నప మొనరించుటకును, హక్కుగలిగియున్నారు.

సూ॥ 11. సామాన్యధర్మముగల చట్టము లన్నియు నొకటేవిధముగా క్రియాభావముగలిగియుండును.

సూ॥ 12. సేనలు తొకికయధికారులకు లొంగియుండవలెను. శాంతికాలముల నిలుకడసేన యుంచబడకూడదు. గృహయజమానుని సమ్మతిలేక శాంతసమయమున సిపాయి లెవరును వానిగృహమందు నాపబడకూడదు. యుద్ధసమయములయందయినను, శాసనవిధిప్రకారము జరుగవలయును.

సూ॥ 13. నేరవివాదములలో, ప్రతిన్యాయస్థానమున ముద్దాయి శీఘ్రముగను, బహిరంగముగను విచారణజేందుటకు హక్కుగలిగియుండును. వాని తరపున సాక్షుల రప్పించుటకును, న్యాయవాదిద్వార లేక స్వయముగ వాదించుటకును హక్కుగలిగియున్నాడు.

ఎవరు చౌకటే నేరమునకు రెండుపర్యాయములు బాధనొందకూడదు; తనకు వ్యతిరేకముగ తాను సాక్ష్యమిచ్చుటకు బలత్కారము నొందకూడదు. న్యాయచర్యలేక ప్రాణము, స్వేచ్ఛ, ఆస్తి వీనిభ్రష్టతనొందకూడదు. ముద్దాయి

యెదుటను, మరియు వాని న్యాయవాదియెదుటను సాక్షుల వాగ్మూలముల బుచ్చుకొనునట్లు శాసనాంగమువిధించుటకు హక్కుగలదు.

సూ॥ 14. ప్రతిఫలము ప్రధమమునకలుగజేయకుండ, ప్రజాయుపయోగముకొరకు, ప్రైవేటుఆస్తితీసికొనబడుటయు, లేక హానిజెందుటయుగూడదు.

సూ॥ 18. బానిసత్వము, బలాత్కారదాస్యము, నేరములశిక్ష రూపమునదప్ప, యీరాష్ట్రములో నంగీకరింపబడవు.

సూ॥ 19. అహేతుకములగుచర్యలు, నిర్బంధనములనుండి, శరీరము, గృహము, ఆస్తి వీని కాపాడుకొనుటకు ప్రజలకు హక్కుగలదు. కారణము, చర్చస్థానము, ముద్దాయిపేరు, ప్రమాణముపై నుదహరింపబడుటకనే వారంటును జ్వారిచేయగూడదు.

సూ॥ 20. ... ..

సూ॥ 21. శాసనాంగముచే మార్పుటకును, తీసివేయబడుటకును వీలు లేని ప్రత్యేకపుహక్కులేవియు ప్రజలకుండకూడదు. అందరుపౌరులకు యివ్వబడనిహక్కులు లేక రక్షణలు పౌరుడెవనికిని, లేక వారిలోనేతరగతికిని కలుగకూడదు.

సూ॥ 22. వేటుగనుండునట్లుజెప్పినప్పుడుదక్కయీరాజ్యప్రకృతిలోని సూత్రములు ఆజ్ఞనిషేధకభావముల కలిగియున్నవి.

సూ॥ 23. సైహక్కుల బేర్కొనుటవలన, దీనిలో నుదహరించని హక్కుల నిషేధించుటగాని, అవిలేవని జెప్పటదాని కాదు.

సూ॥ 24. వోటుయిచ్చుటకును, యుద్యోగమువహించుటకును ధనయోగ్యతపనికిరాదు.

సంయుక్తరాష్ట్రముల రాజ్యప్రకృతి.

క్కయధ్యక్షతక్రింద జరుపబడిన సంవిదమున యునైటెడ్ స్టేట్సుయొక్క రాజ్యప్రకృతి యీక్రిందరీతిని స్థాపింపబడినది.

ఐకమత్యము నెక్కువగా బలపరుచుటకును, న్యాయస్థాపనకొరకును, దేశశాంతిని స్థిరపరుచుటకును, దేశరక్షణనేర్పరచి ప్రజాక్షేమమును వృద్ధిజేసి మాకును, మాసంతతివారికిని స్వాతంత్ర్యదీవనలను భద్రపరచుటకు యునైటెడ్ స్టేట్సుజనులమయిన మేము యీరాజ్యప్రకృతిని స్థాపించి విధించుచున్నారము

నిబంధన 1

సూత్రము 1. సెనేట్ (అనగా అభిజనశాఖ) ప్రతినిధిసంఘములతో కూడినటువంటి సంయుక్తరాష్ట్రపుకాంగ్రెసునకు శాసననిర్మాణ యధికారము లన్నియు మేము యిందుపూర్వకముగ నిచ్చుచున్నారము.

సూ॥ 2. వేలువేలురాష్ట్రములలోని జనులచేత ప్రతిరెండవ సంవత్సరమున నెన్నుకొనబడిన సభ్యులవలన ప్రతినిధిసంఘము కూడిక జేందవలయును. రాష్ట్రములోని శాసనాంగమునకు సంబంధించియున్న యెన్నికదారులకు కావలసినటువంటియోగ్యతలనే ప్రతిరాష్ట్రములోని యెన్నికదారులు (ప్రతినిధి సంఘము లెన్నుకొనుటకు) కలిగియుండవలెను.

25 సంవత్సరములు మించనివాడెవడును ప్రతినిధిగనుండకూడదు. మరియు సంయుక్తరాష్ట్రములలో నేడుసంవత్సరములు పౌరహక్కుగలిగియుండవలయును. మరియు నెన్నుకొనబడుసమయమున ఆప్రతినిధియెన్నుకొను రాష్ట్రములోని నివాసియై యుండవలెను.

[ఈసంయుక్తరాష్ట్రములో నిమిడియున్న వేలువేలురాష్ట్రముల సంఖ్యాప్రమాణమునుబట్టి ప్రతినిధులయొక్కయు ప్రత్యక్షకరముల (పన్నుల) యొక్కయు పరిమితి నేర్పాటుగావలయును. కొంతకాలము నాకరిజేయవలసిన యుద్యోగులును పన్నులివ్వని ఇండియనులుదప్ప, తక్కినపురుషులలో, అయి

దులో మూడువంతులు ($\frac{3}{5}$) గల, స్వాతంత్ర్యపురుషులసంఖ్య కలిపినయెడల వచ్చు రాష్ట్రముల వేటువేటుసంఖ్యల ననుసరించి పై కార్యములు జరుగవలయును].

యునై టెడ్డుస్టేట్సుకాంగ్రెసుయొక్క ప్రధమసభ తర్వాత మూడుసంవత్సరములలో జనాభా లెక్క జరుగవలయును. తర్వాత యది శాసనము విధించుప్రకారము 10 సంవత్సరముల కొకమారు జరుగవలయును. ప్రతినిధుల సంఖ్య ముప్పదివేలకొకనికంటె మించకూడదు. కాని ప్రతిరాష్ట్రము నొక ప్రతినిధి నైనను బంపవలయును. జనాభా లెక్కకలుగువరకు, న్యూహాంప్షయర్ ముగ్గురు ప్రతినిధులను మెసచుసెట్సు యెనిమిదిమందిని, రోడ్డుదీప్పము, అండు ప్రావిడెంట్సు ప్లాంట్షను ఒకడు, కనేటికట్ అయిదుగురు, న్యూయార్కు ఆరుగురు, న్యూజర్సీ నలుగురు, పెన్సిల్ వేనియా యెనిమిదిమంది, డెలివేర్ ఒకడు, మేరీల్యాండు ఆరుగురు, వర్జీనియా పదిమంది, నాతుకరలోనియ అయిదుగురు, దక్షిణకరలోనియా అయిదుగురు జాజీయా ముగ్గురు ప్రతినిధుల బంపుటకు హక్కుగలదు.

ప్రతినిధుల ఖాళీలు సంభవించినప్పుడు ఆయా రాష్ట్రములనుండిన ప్రయోగాంగములు ఖాళిపని భర్తీజేయుటకు యెన్ని కయు త్తర్హునివ్వవలయును.

ప్రతినిధిసంఘము తమసభానాయకుని (Speaker) యితరయుద్యోగులను నెన్నుకొనవలయును. మరియు నుద్యోగులపై విద్యుల్లంఘన నేరములమోపుట ప్రతినిధిసంఘమునకు హక్కుగలదు.

నూ॥ ౩. ప్రతిరాష్ట్రమునుండి బంపబడిన యిద్దరభిజనుల (సెనటరుల) చే సంయుక్త రాష్ట్రముయొక్క సెనటు (అనగా అభిజనసంఘము) నిర్ణాణము నొందును. వీరు ఆరుసంవత్సరములవరకు ఆ రాష్ట్రముయొక్క శాసనాంగము చే నెన్నుకొనబడి సభ్యులుగనుందురు. ప్రతిసెనటు రొకవోటును (నమ్మతిని) కలిగియుండును. ప్రధమయెన్నికకాలము తర్వాత వెంటనే సెనెట్లందరు స

మానమగు మూడుతరగతుల విభజననొందుదురు. మొదటితరగతి సెనట్లయు ద్యోగములు రెండవసంవత్సరాంతమునను, రెండవతరగతియొక్క యుద్యోగములు నాల్గవసంవత్సరాంతమునను, మూడవతరగతియొక్క యుద్యోగము లారవసంవత్సరాంతమునను ఖాళీయగుదురు- కనుక ప్రతి రెండవసంవత్సరాంతమున సభ్యులలో మూడవవంతు ఖాళీయగుదురు. రాష్ట్రములోని శాసనాంగము యొక్క విరామకాలమున రాజీనామావలనను, యితరకారణములవలనను ఖాళీవచ్చినయెడల దానియొక్క ప్రయోగాంగము ఆక్టింగుగ (తత్కాలికముగ అనగా శాసనాంగము కూడువరకు) ఖాళీయుద్యోగములను భర్తీచేయవచ్చును- ముప్పదిసంవత్సరములకు మించక, యునైటెడ్డుస్టేట్సులో తొమ్మిదిసంవత్సరములు పౌరుడుకాక యెన్నికరాష్ట్రములో తత్కాలమున నివసించనిపురుషుడెవడును సెనట్ ర్ గాకూడదు.

యునైటెడ్డుస్టేట్సుయొక్క వైస్ ప్రెసిడెంటు (ద్వితీయాధ్యక్షుడు) సెనెటుయొక్క యధ్యక్షత వహింపవలయును- కాని సభ్యులు సమానముగ ఒకయంశముపై విభజనగలిగినసమయమునదప్ప మరెప్పుడును వోటుకలిగియుండదు. వైస్ ప్రెసిడెంటు లేనిసమయములను లేక ప్రెసిడెంటుపనికి బదిలీగా పనిచేయునపుడును, సెనట్ తత్కాలికముగ యధ్యక్షుని నెన్నుకొనవచ్చును. అది తనయుద్యోగులను నెన్నుకొనవచ్చును.

రాజద్రోహ నేరములను విచారించుటకు సెనెటుకే హక్కుగలదు. అప్పుడు సెనెట్లు ప్రమాణములు జేయవలసియుండును. యునైటెడ్డుస్టేట్సు ప్రెసిడెంటు విచారణచేయబడినచో ప్రథమన్యాయాధిపతి యధ్యక్షత నొందవలయును. యేపురుషుడును స్త్రీ సభ్యుల యేకగ్రీవసమ్మతములేక నేరస్థుడుగ నెంచబడదు.

రాజద్రోహపు నేరములలో శిక్ష యుద్యోగభ్రష్టతకంటె వేఱుగా నుండకూడదు- మరియు యునైటెడ్డుస్టేట్సులో గౌరవము, నమ్మకము, లాభము గలుగుయుద్యోగముల వేనికిని హక్కులేకుండుటకంటె మించియుండకూడదు.

కాని నేరస్తులగువారు మామూలుచట్టప్రకారము విచారణ, తీర్పు, శిక్షలకుపాత్రులగుదురు-

సూ॥ 4. సెనట్లయొక్కయు, ప్రతినిధులయొక్కయు యెన్నికలు జరుగవలసినకాలములు, స్థలములు, విధములను ప్రతిరాష్ట్రముయొక్క శాసనాంగము నేర్పాటుచేయవలయును- సెనట్ల యెన్నిక స్థానములను దప్ప యితరనియమములను కాంగ్రెసు తనచట్టముద్వారా మార్పవచ్చును- కాంగ్రెసు ప్రతిసంవత్సరమున కనీస మొకసారియైన డిశంబరుయొక్క ప్రథమసోమవారమున కూడవలయును- మరొకరోజునకూడినచో దానికి ప్రత్యేకమయినశాసనముండవలయును-

సూ॥ 5. ప్రతిశాఖయు తనలోనిసభ్యుల యెన్నికలు ఆహ్వానములుయో గ్యతలు నిర్ణయించుటకు హక్కుగలదు- వీనిలో విశేషాంశము పనిజరుపుటకు కోరమగును- హాజరుకానిసభ్యుల సంఘముయొక్క నియమముల ననుసరించి హాజరుకమ్మని బలాత్కరించవచ్చును, శిక్షింపవచ్చును-

ప్రతిశాఖ తన స్వంతచర్యావిధానమును తానేనిశ్చయించి తనసభ్యులను అక్రమమాగణమునకు శిక్షింపవచ్చును- మరియు సభ్యులలో 25 మూడురెండువంతుల సమ్మతిబట్టి ఒకసభ్యుని వెడలగొట్టవచ్చును-

ప్రతిశాఖ తనచర్యావిధానమును దెల్పు ఒకపత్రికను సిద్ధపరచి రహస్యాంశములు దప్ప తక్కినవానిని కాలక్రమమున ప్రచురింపవలయును- మరియు హాజరయినవానిలో అయిదవవంతుభిప్రాయమునుబట్టి ప్రత్యేక పుహంశములపై సభ్యులిచ్చిన అనుకూల ప్రతికూలసమ్మతులను ఆపత్రికలోజేర్పవలయును

ఏశాఖయు కాంగ్రెస్ కాలమున యొండొరుల సమ్మతములేక మూడు రోజులకంటె నాపుడలచేయుటయు యిదివరకున్న నివేశములవదలి వేసి యితరచోటులకు పోవుటయు కూడదు-

సూ॥ 6 తమ సేవకు బహుమానముగ శాసనవిధిప్రకారము సెనట్ల

ను ప్రతినిధులును యునైటెడ్డుస్టేట్సు కోశాగారమునుండి జీతమునొందవలయును- రాజద్రోహము, దొంగతనము, కల్లోలము యీ నేరములకుతప్ప యితర కారణములవలన వారిసభ్యతకాలమునను రాకపోకలసమయమునను వారు బంధింపబడకూడదు- మరియు సభలలోజేయు నుపన్యాసతర్కములకుగాను యితరచోటుల ప్రశ్నింపబడకూడదు- ఏసెనెటరుగాని, ప్రతినిధిగాని తనసభ్యతకాలమున యునైటెడ్డుస్టేట్సు పాలనాంగమున లౌకికయువ్యోగముల వేనియందును నియోగింపబడకూడదు- యునైటెడ్డుస్టేట్సులో యుద్యోగియైన పురుషుడెవ్వడును తనయుద్యోగకాలమున శాఖిద్వయమున దేనియందును సభ్యుడుగాకూడదు-

సూ॥ 7. శిస్తు వసూలుచేయుటకగు ప్రతిబిల్లు ప్రతినిధిసంఘముగో ప్రారంభము నొందవలయును- ఇతరబిల్లులయందువలెనే దీనియందును సవరణలను సూచించుటయు, సమ్మతించుటయు, సెనటునకు గలదు-

శాసనశాఖలయొక్క యనుమతినొందిన ప్రతిబిల్లు చట్టముగాకపూర్వము, యునైటెడ్డుస్టేట్సు యధ్యక్షునియెదుట సమర్పితము నొందవలయును- ఆయనయంగీకరించుచో దానిపై తనదస్కతుబెట్టును- తన యాక్షేపణలతో ప్రథమశాఖకు తిరిగిబంపినచో వారు ఆయాక్షేపణలను పత్రికయందుజేర్చి తిరిగివిచారణజేయుటకు మొదలుబెట్టవలెను- ద్వితీయవిచారణయందు సంఘములోని మూటిలో రెండుపాళ్లుకై ఆబిల్లునంగీకరించినచో రెండవశాఖకు యాక్షేపణలతో బంపబడును- అక్కడకూడ పునర్విచారణజరిగి రెండుపాళ్ళచే నంగీకరింపబడినపుడు శాసనమగును- కాని ఆయావిషయము లన్నిటియందు రెండుశాఖలయొక్కవోట్లు అనుకూల ప్రతికూలధ్వనులచే నిర్ణయింపబడును- మరియు అనుకూల ప్రతికూలపురుషుల పేర్లు ప్రతిశాఖయొక్క పత్రికయందు జేర్చబడును- ఆదివారములుదప్ప దాఖలుచేయబడిన పదిరోజులలో ఆబిల్లును యధ్యక్షుడు తిరిగి పంపనిచో అది ఆయన దస్కతుండునప్పటివలెనే కాంగ్రెసువిరామకాలమునదప్ప శాసనమగును- సెనెటు ప్రతినిధిశాఖలయొక్క అంగీకారమునొందవలసిన ప్రతియాజ్ఞ తీర్మానము (ఓటును) అధ్యక్షునియెదుట

బెట్టవలయును- అది అమలుకురాకమునుపు యధ్యక్షునియంగీకారము నొందవలయును- అంగీకారమునొందనిచో శాఖలయొక్క రెండుపాళ్ళసభ్యులచే బిల్లువిషయములో విధించబడినటువంటి నియమములకులోనై యంగీకారము నొందవలయును-

సూ॥ 8 పన్నులు, విధులు, యెగుమతి దిగుమతిశిస్తులు వేసిపోగుచేయుటకును రాజ్యరుణమునుతీర్చుటకును, దేశరక్షణకొరకును యునై టెడ్డుస్తేట్సుయొక్క సాధారణయోగక్షేమముకొరకు నేర్పాటుచేయుటకును, కాంగ్రెసుకు యధికారముకలదు- కాని ఆవిధులు, కరములు, సుంకములు, సంయుక్తరాష్ట్రముల సమానముగ నుండవలయును-

మరియు యునై టెడ్డుస్తేట్సుపేరున రుణముజేయుటకును, పరదేశములతోను, తనలోని వేరువేరురాష్ట్రములతోను, ఇండియన్ నీగ్రోజాతులతోను కలుగువత్సకమును క్రమపరుచుటకును;

సంయుక్తరాష్ట్రములంతట ప్రాకృతిక కరణమునందును, దివాలావిషయములందును సమాననియమముల నేర్పరచుటకును;

నాణెముల ముద్రించి వానివిలువక్రమపరచి విదేశనాణెములవిలువకూడ క్రమపరచుటకును తూనికలు, కొలతలు, నిర్ణయించుటకును;

తాకట్టులయొక్క మోసమునకును దొంగనాణెముల ముద్రించినందుకును శిక్షల నేర్పాటుచేయుటకును;

టపాకచెరీలు, టపారోడ్లు స్థాపించుటకును, శాస్త్రము, కళావిద్యల నభివృద్ధిని, గ్రంథకర్తలకును, నూతననిర్మాణకులకును కాపీరైటు (కేవలమయిన హక్కు)ను నిచ్చి ప్రోత్సహముచేయుటకును;

ప్రధానన్యాయస్థానముక్రిందయుండు న్యాయస్థానముల నిర్మించుటకును, సముద్రముపైనజరుగు దొంగతనములు, నేరములు, మరియు యితరదేశ చట్టముల సతిక్రమించిజేయు నేరములనువిలక్షించి శిక్షించుటకును, యుద్ధము

ప్రకటించుటకును, సముద్రము, భూమి, వీనిపై జరుగవలసిన ముట్టడులను శా
సించుటకును; సేనల తయారుజేసి పోషించుటకును; (కాని దీనికివలయు ధన
ము రెండుసంవత్సరములకంటె యెక్కువకాల ముపయోగింపబడకూడదు);

నావిక సేనను నేర్పాటుజేసి కాపాడుటకును;

భూజల సేనల పాలనవిధానము నిర్ణయించుటకును;

సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క చట్టములను ఆచరణలోనికి బెట్టుటకును;
తిరుగుబాటులను ఆణగ్రహింపి దండయాత్రలను పారగొట్టుటకు వలయు సేనను
సిద్ధముజేయుమని యాజ్ఞాపించు నేర్పాటుచేయుటకును;

ఈభూ సేనలను యుద్ధసన్నాహముజేసి గవాతు నేర్పుటకును;

వేటవేటరాష్ట్రములకు యుద్ధోగ్యులనునియమించు యధికారమును
కవాతు నేర్పుయధికారముమాత్రము వదలివేసి సంయుక్తరాష్ట్రముల సేవకొరకు
యుపయోగింపబడువానిని పాలించుటకు నేర్పాటుచేయుటకును;

ప్రత్యేకరాష్ట్రముల తలమై కాంగ్రెసుచేత స్వీకరింపబడిన పదిచదరవు మైళ్లు
మించని ప్రదేశముల కేవలమయిన సర్వశాసనాధికారమువహించి సంయుక్తరా
ష్ట్రముయొక్క ప్రధానకార్యస్థానముగ జేసికొనుటకును, కోటలు, మందు
గుండుసామానుల పోగుబెట్టుటకుకావలసిన గృహములు, రేవులు, యితరకట్ట
డములు, వీనినిర్మాణముకొరకు రాష్ట్రముయొక్క శాసనాంగపు యనుమతిని
కొనినటువంటి ప్రదేశములపై యధికారము చలాయించుటకును;

మరియు పైయధికారములను ప్రయోగపరచుటకుకావలసినటువంటిన్ని,
తగినటువంటిన్ని చట్టములను నిర్మాణముచేయుటకును యునై టెడ్డుసేట్సు పా
లనాంగమునకుగాని యితరయుద్ధోగ్యాంగములకుగాని యీరాజ్యప్రకృతిచే ని
వ్వబడిన యధికారము చలాయించుటకు, చట్టములనిర్మించుటకును; కాంగ్రెసు
కు హక్కుగలదు-

నూ॥ 9. 1888 సంవత్సరమునకులోపుగ రాష్ట్రములు సరియనుకొను పురుషులదిగుమతికి కాంగ్రెసు నిర్బంధముచేయకూడదు. కాని ప్రతివానిపైన పదిడాలర్లకుమించని పన్ను విధించవచ్చును-

దండయాత్ర, తిరుగుబాటు, విషయముల ప్రజారక్షణగోరినపుడు హె బియస్ కార్పస్ (యెవడును విచారణలేక బంధముజేంది చెరయం దుంచబడ కుండుటకుగలహక్కు) రద్దుచేయబడకూడదు- జనాభా లేక్క ప్రమాణమునను సరించియే, తలపన్ను గాని లేక ప్రత్యక్షకర మేదియైనను విధింపబడవలెను-

ఎగుమతిపదార్థములపై యేరాష్ట్రమునుండి పన్నులుతియ్యకూడదు- వాణిజ్యము లేక రాజస్వముయొక్క నియమములజేయునపుడు రాష్ట్రముల లోనుండు రేవులకు ఒకదానికంటె నింకొకదానికి పక్షపాతముజూపకూడదు ఒకరాష్ట్రమునుండి యింకొకరాష్ట్రమునకు పోవునపుడు పన్నులుండకూడదు-

శాసనాధికారములేక కోశాగారమునుండి ధనమునుతీయకూడదు- మరియు కాలక్రమమున ఆదాయవ్రయపట్టీలు ప్రచురింపబడవలయును- సంయుక్తరాష్ట్రముచే బిరుదాంకితము లేవరికినివ్వబడకూడదు- కాంగ్రెసుసమ్మతి లేక యేయుద్యోగియు బహుమానము, బిరుదు, జీతము, వేరయుద్యోగము, విదేశరాజు, ప్రభువు, రాష్ట్రముల నెవరినుండి బుచ్చుకొనకూడదు-

నూ॥ 10.

...

...

...

నిబంధన 2-

నూ॥ 1. అమెరికాలోని ప్రెసిడెంటు (అధ్యక్షుడు) ప్రయోగాంగము (executive) నకు ప్రధానయధికారియై యుండవలెను- ఆయన యుద్యోగకాలము నాలుగుసంవత్సరములవరకుండును- వైసుప్రెసిడెంటుతో కలిసి ఆసమానకాలముననే నీక్రింద జెప్పకొనువిధమున నెన్నుకొనబడగలడు- కాంగ్రెసులోనుండవలసిన నెనటర్లు ప్రతినిధులసంఖ్యకు సమానమగు సంఖ్యగలయెన్నికదారుల శాసనాంగము విధించుప్రకారము ప్రతిరాష్ట్రము నియమించవలె

ను- సెనెటర్లును, ప్రతినిధులును, లేక యేయుద్యోగియు ఎన్నికదారిగ నుండ కూడదు-

[ఎన్నికదారులు తమతమరాష్ట్రములలోకూడె యిద్దరుపురుషులకు బాలటుపద్ధతిని వోట్టివ్వవలయును- వారిలో ఒకడయినను తమస్వరాష్ట్రమునని వసించువాడుగాకూడదు- ఎన్న బడినవారి పేర్లను, వారుసంపాదించినవోట్లయొక్కజాబితావ్రాసి దస్కతుజేసి, దానియదాధమునురూఢిజేసిసీలువేసియునై టెడ్డుపేట్టుయొక్క ప్రధానకార్యస్థానమునకు సెనెటయొక్క యధ్యక్షుని పేర నంపుదురు- సెనెటయొక్కయధ్యక్షుడు రెండుసభలయెదుట ఆసటిఁ ఫికెట్టులను తెరచి వోట్లను లెక్కపెట్టును-అందరికంటె నెక్కుడు వోట్లుగల యతడు యధ్యక్షుడగును- కొంతమందికి సమానవోట్లుండుచో ప్రతినిధిశాఖ బాలటుపద్ధతిని యధ్యక్షుని నియమించును.....]-

కాంగ్రెసు ఎన్నికదారులను నియమించుకాలమును వీరు తమవోట్లని చ్చుకాలమును నిర్ణయింపవచ్చును- ఆరోజు యునై టెడ్డుపేట్టులంతట సమానమై యుండవలెను-

ప్రెసిడెంటుయుద్యోగమునకు దేశమున జన్మమొందనివాడును, లేక పౌరహక్కు సంపాదింపనివాడును ఎన్నికహక్కుగలిగియుండదు- యునై టెడ్డుపేట్టులో 14 సంవత్సరములునివసించి 35 సంవత్సరములుమించినపురుషుడే ప్రెసిడెంటుపనికితగడు-

ప్రెసిడెంటు తనయుద్యోగమునుండి త్రోసివేయబడినప్పుడు, చనిపోయినప్పుడును, రాజీనామాజేసినప్పుడును, లేక ఆయుద్యోగకార్యముల నిర్వహింపలేనప్పుడును, ఆయుద్యోగమును వై సుప్రెసిడెంటు జూడవలసియుండును. మరియు కాంగ్రెసుప్రెసిడెంటు, వై సుప్రెసిడెంటుల మరణము, రాజీనామా, లేక అసమర్థత సమయములలో శాసనరీత్యా యింకొకయుద్యోగిని నియమింపవచ్చును. మరియు తిరిగి ప్రెసిడెంటు యెన్నికజెందువరకు ఆ యుద్యోగి కార్యభారము వహింపవలయును.....

తనయుద్యోగమును, స్వీకరించకమునుపు ప్రెసిడెంటు యీక్రింద జెప్పిన ప్రమాణమును జేయవలయును. “యునై టెడ్డు స్టేట్సుయొక్క ప్రెసిడెంటు యుద్యోగమును నమ్మకముతో నిర్వహింతుననియు మరియు యునై టెడ్డు స్టేట్సురాజ్యప్రకృతిని నాయావశ్యక్తికొలదిని భద్రముచేసి పోషించి కాపాడెదనని ప్రమాణము జేయుచున్నాను”

సూ॥ 2. ప్రెసిడెంటు యునై టెడ్డు స్టేట్సుయొక్క భూజలసేనలయొక్కయు యితరరాష్ట్రములయొక్క సేనయొక్కయు యుద్ధసమయముల సేనానియగును. సే నయుద్యోగులను తమతమవిధులకు సంబంధించిన విషయములపై తమ యభిప్రాయములను వ్రాతపూర్వకముగ పంపమనికోరవచ్చును... సేనటులొని రెండువంతుల సభ్యులసలహా సమ్మతులపై సంధిచేయుటకును రాయభారులబేగ్గొని నియమించుటకును యితరప్రజాయుద్యోగుల నియమించుటకును ప్రధానన్యాయస్థానముయొక్క న్యాయాధిపతులను యిందుదహరించని యితరయుద్యోగముల భర్తీచేయుటకును హక్కుగలదు.

సూ॥ 3. సంయుక్తరాష్ట్ర వ్యవహారములగూర్చిన వార్తావిశేషములను కాంగ్రెసుకు అప్పడప్పడు ప్రెసిడెంటు తెలియపరచి తాను యుపయోగములనుకొనినట్టియు అవసరము లనుకొనినట్టియు చట్టనిర్మాణమును కోరవచ్చును. అసాధారణకాలముల రెండుశాఖలను లేక వానిలో దేనినయినను, సమావేశము జేయవచ్చును. వానిలో విశ్రాంతికాలముపై యభిప్రాయభేద ముండినప్పుడు తనకు యోగ్యమనిదోచునట్లు విరామము నేర్పరుపవచ్చును.

రాయభారులకును యితరమంత్రులకును ఆహ్వానమివ్వవచ్చును. మరియు యునై టెడ్డు స్టేట్సులోని యుద్యోగులను నియమించుటయందును శాసనములు యధావిధిగ పాలింపబడుటయందును జాగ్రత్తపడవలయును.

నిబంధన 3.

సూ॥ 1. సంయుక్తరాష్ట్రములోని న్యాయనిర్ణయాధికారము ప్రధాన న్యాయస్థాన మొకదానికివ్వవలయును. మరియు కొన్ని చిన్న న్యాయస్థానములను కాంగ్రెసు వేటువేటుకాలముల స్థాపింపవచ్చును. యీస్థానముల న్యాయాధిపతులు సద్వర్తనకారణముల నెప్పుడును తమతమ యుద్యోగములనుండి తొలగింపబడకూడదు. మరియు వారికి కొంతప్రతిఫలము యుద్యోగమున నున్నంతవరకు నివ్వవలయును.

సూ॥ 2. రాజ్యప్రకృతియొక్క వ్యాఖ్యానభేదమువలన కలుగు వివాదాంశములన్నియు యీ న్యాయసంస్థానములో నిర్ణయింపవలెను. రాయభారులు, మంత్రులు, గవర్నరులు, నావికవిషయములు, రాష్ట్రముల పరస్పరవివాదములు, ఒకరాష్ట్రముయొక్కపౌరులు మరియొకరాష్ట్రముతోకలిగియుండు వివాదాంశములు, వేరువేరురాష్ట్రములయుండుపౌరుల వివాదాంశములుఒక రాష్ట్రములోనేప్రజలలో యొండొరులకుగల వివాదాంశములును, పరదేశమువానిప్రజలతోగల వివాదాంశముల నన్నిటిని న్యాయస్థానములు విచారణచేసి తీర్పుచేయవలెను. రాయభారులు, మంత్రులు, గవర్నరులు, వీరికిని యొకరాష్ట్రమునకునుగల వివాదాంశములనుప్రధానన్యాయస్థానమే ప్రారంభవిచారణను చేయవలయును. కాంగ్రెసుచేయునిబంధనలకు లోనైన ధర్మశాస్త్రము, అసలువిషయము మొదలగున్యాయాంశముల నిర్ణయమునకు ప్రధానన్యాయస్థానము అపీల్ స్థానముగనుండవలెను. నేరములవిచారణ జూరిసహాయమువలన నేరముచేయబడినటువంటి రాష్ట్రములోజరుగవలయును. ఏ రాష్ట్రములోను ఆ నేరముజరుగనియెడల కాంగ్రెసుచట్టముద్వారా విచారణస్థానమును నిర్ణయింపవలెను.

సూ॥ 3.

...

...

...

నిబంధన 4.

సూ॥ 1. ప్రతిరాష్ట్రముననున్న ప్రజాచట్టములు, రికార్డులు,

న్యాయవిచారణవిధానములు, వీనియందు సంపూర్ణ నమ్మకమును, గౌరవముం
చబడవలయును- కాంగ్రెసు సామాన్యచట్టములద్వారా ఆయాచట్టములు, రి
కార్డులు, ఆచరణవిధానములు, రుజువుచేయబడునట్లు విధింపవచ్చును-

సూ॥ 2. ఒక రాష్ట్రములోని పౌరులు యితర రాష్ట్రములలో పౌరహక్కు
లకును, స్వాతంత్ర్యములకును హక్కు కలిగియుండవలెను-

సూ॥ 3. సంయుక్త రాష్ట్రములోనికి క్రొత్త రాష్ట్రములు కాంగ్రెసుచేత
ఆహ్వానముజేయబడి ప్రవేశము నొందవచ్చును, కాని కాంగ్రెసుయొక్కయు
రాష్ట్రములయొక్కయు సమ్మతి లేక యిదివరకున్న రాష్ట్రములనుండి విభజనచే
తను, కూడిక చేతను, నూతన రాష్ట్ర నిర్మాణము నొందకూడదు- యునైటెడ్
డ్విట్సు దేశము, ఆస్థి (అనగా స్థిరచరాస్థులు) విషయమై తగని నియమములను
క్రాంగ్రెసు నేర్పాటుచేయవచ్చును

సూ॥ 4. సంయుక్త రాష్ట్రము తనలోని ప్రతి రాష్ట్రమునకు ప్రజాధిప
త్యప్రకృతి యుండునట్లు భద్రపఱచవలయును- మరియు విదేశదండయాత్రల
నుండియు దానిని రక్షింపవలయును- మరియు అంత దౌర్జన్యములనుండి శా
సనాంగముయొక్కగాని లేక ప్రయోగాంగముయొక్కగాని దరఖాస్తువీరి
కాపాడవలయును-

నిబంధన 5.

రాజ్యప్రకృతిని సవరణచేయవలెననిన రెండు శాసనశాఖలలోని సభ్యుల
లో రెండుమూడు ($\frac{2}{3}$) వంతులు సభ్యులు యంగీకరించినప్పుడును రాష్ట్రముల
లో రెండుమూడువంతులు శాసనాంగములు దరఖాస్తుచేసినప్పుడును వీలగు
ను- మరియు సవరణలను సూచింపుటకు సంవిదమునొకదానిని సమావేశము చే
యవలయును- అది యీ రాజ్యప్రకృతిభాగమువలెనే ప్రమాణమై రాష్ట్రముల
లోని ముప్పాళ్ళ శాసనాంగములచే స్థిరపరుపబడవలయును- లేక రాష్ట్ర
ములలో ముప్పాళ్ళ సంవిదములు జరిగి స్థిరముచేయవలయును- ఈ రెండుమా
గళములలో దేనినయినను కాంగ్రెసు సూచింపవచ్చును-

నిబంధన 1.

ఈరాజ్యప్రకృతిని స్థాపించుటకు 9 రాష్ట్రములలోజరుగు సంవిదముల యొక్క యంగీకారమునొందిన జాలును-

దీనికిసాక్ష్యముగ యీక్రింద సంతకముజేసినవారిపేర్లు, జాజివాషింగ్ టన్.

ప్రధానరాజ్యప్రకృతి, తర్వాత సంవత్సరములలోజేందిన మార్పులు

(ఇక) అయిదవనిబంధన ననుసరించి బుట్టినవి)

నిబంధన 1-

మతమును స్థాపించుటగూర్చియు దాని స్వేచ్ఛాభ్యాసమును మార్పుటకును కాంగ్రసుచట్టములేమియు చేయరాదు- వాక్పత్రికాస్వాతంత్ర్యములను, సమాజిక స్వాతంత్ర్యమును, కష్టముల సవరణకొఱకుజేయబడు ప్రజల విన్నపహక్కును తగ్గించుటకు చట్టములను కాంగ్రసుచేయరాదు-

నిబంధన 2-

స్వతంత్రరాష్ట్రముయొక్క రక్షణకొఱకు బాగుగ తయారుచేయబడిన భూసేన యవసరముగనుక ప్రజలు ఆయుధములనుంచుకొనుటకును, యుపయోగించుకొనుటకును కల హక్కును నెవ్వరును తీసివేయరాదు-

నిబంధన 3-

శాంతసమయముల సిపాయిలు గృహాధికారియంగీకారములేక యెవరిగృహమందును నుంచబడకూడదు- యుద్ధకాలముననయినను శాసనవిధిక్రమవిధానముననే యాకార్యము జరుగవలయును-

నిబంధన 4-

దేహము, గృహములు, లెక్కలు, ఆస్తి, వీనిరక్షణవిషయమై సహేతువులేని చర్చలనుండి ప్రజలకుగల స్వేచ్ఛహక్కు నతిక్రమింపకూడదు- మరియు ప్రమాణముచేత బలపఱచబడినటువంటితగుకారణములేకను, చర్చప్రదేశము

వివరము లేకుండగను, బంధముచేయబడుపురుషులు లేక వస్తువులవివరము లేకుండగను వారంట్లేమియు జూరిచేయబడతగవు-

నిబంధన 5-

యుద్ధములేక ప్రజాభయసమయముల భూజలసేనల కేవలము నౌకరీలో నుండినప్పుడు మోపబడునేరములదప్ప తక్కిననేరములకు ఒక పెద్దజ్యూరీచే స్థాపనమునొందినగాని వానికెవడును జవాబుదారికాదు- ఒకటేనేరమునకు రెండుసారులు ప్రాణమునకుగాని యంగమునకుగాని బాధకు బాధ్యుడు కాకూడదు- మరియు తనకు వ్యతిరిక్తముగ తాను సాక్ష్యమిచ్చుకొనమని నేరస్తుని యెవరిని బలాత్కారము జేయకూడదు- శాసనచర్యలేక యెవడును ప్రాణము, స్వతంత్రము, ఆస్తి, వీనికి భ్రష్టుడు గాకూడదు- మరియు తగుప్రతిఫలములేక ప్రజాయుపయోగముకొఱ కెవనిస్వకీయాస్తి యుపయోగమునొందకూడదు-

నిబంధన 6-

నేరవిచారణల యన్ని టియందును ముద్దాయి త్వరితముగ ప్రజావిచారణ నొందుటకు హక్కుగలిగియున్నాడు- ఈనేరము యారాష్ట్రములోని యొక నిష్పక్షపాతమయిన జూరీవలన విచారణగలిగి నేరముయొక్క స్వభావము కారణములగుర్చి దెలుపబడవలయును- ప్రతికూలముగ జెప్పు సాక్షులు ముద్దాయిని యెదుటనిలుపవలయును- ముద్దాయితరపున సాక్షులు బలవంతముగనయినను దీసికొనిరావచ్చును- మరియు వానితరపున వాదించుటకు న్యాయవాదినహా యము నివ్వవలయును-

నిబంధన 7-

సాధాగణపు శాసనవిషయక వివాదములలో వివాదపు మొత్తము 20 డాలర్లుమించినచో జ్యూరీచే విచారణకలుగవలయును- జూరీచే విచారణనొందిన వివాదాంశమేదియు తిరిగి న్యాయస్థానముల దేనియందును శాసనవిధానము ననుసరించియే విచారింపబడవలయును-

నిబంధన 8-

విస్తారము బెయ్యలుండకూడదు- పన్నులు శిక్షలు అతిక్రూరముగ విధింపబడకూడదు-

నిబంధన 9-

రాజ్యప్రకృతిలో కొన్ని హక్కులనుదహరించుటవలన ప్రజలచే యనుభవమునొందు యితరహక్కులకు ప్రతిషేధముజెప్పటకాదు-

నిబంధన 10-

రాజ్యప్రకృతిచే సంయుక్తరాష్ట్రముల కివ్వబడనటువంటియు, రాష్ట్రములకు నిషేధముజెప్పనటువంటియు హక్కులను రాష్ట్రములుకలిగియుండును లేక యవిప్రజలకుండును-

నిబంధన 11-

సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క న్యాయనిర్ణయాధికారము శాసనములేక ధర్మమురీత్యా ఒకరాష్ట్రముపై యితరరాష్ట్రపుప్రజలచేగాని పరదేశీయులచేగానిసంభవమునొందిన లేక నేరముమోపబడినవివాదాంశపుకార్యములసాగదు.

నిబంధన 13-

సూ॥ 1- బానిసత్వము, లేక బలాత్కారపుదాస్యము, న్యాయముగ తీర్పుజేయబడి బుజువయిననేరములకు శిక్షగాతప్ప యితరకారణములవలన యునైటెడ్డుస్టేట్సులలోను వానియధికారపుస్థానములనున్న యుండకూడదు-

సూ॥ 2. తమ శాసననిర్మాణమువలన దీనిస్థాపించి యమలుజరుపుటకు కాంగ్రెసునకు యధికారముగలదు-

నిబంధన 15.

సూ॥ 1. యునైటెడ్డుస్టేట్సులో పౌరులకుగలయెన్నికహక్కు యునైటెడ్డుస్టేట్సువలనను లేక యితరరాష్ట్రములవలనను, జాతి, వర్ణము, లేకపూ

ర్వపు దాస్యస్థితి, వీనివలన రద్దుజేయుటయు తగ్గించుటయు కూడదు-

సూ॥ 2. తగు శాసననిర్మాణమువలన కాంగ్రెసు దీని యవలులోనికి దెచ్చుటకు యధికారముకలిగియున్నది-

N.B. — నిబంధనలు 12, 14 యిచ్చట నదలివేయబడినవి-

నాల్గవ ధ్యాయము.

సంయుక్తరాష్ట్రపు విధాయకకృత్యములు:— (రాష్ట్రముల సంఖ్య నలుబది నాల్గు) ఇవి సంయుక్తరాష్ట్రమునంతకు సంబంధించియుండును- మరియు సంయుక్తరాష్ట్రము నంతటిచేతనేనిర్వాహకము నొందగలవు- అవి:—

- (1) యుద్ధము, శాంతము, సంఘటన, పరదేశవ్యవహారములు-
- (2) భూజలసేనలు-
- (3) సంయుక్తన్యాయస్థానములు-
- (4) స్వదేశవిదేశవాణిజ్యము-
- (5) నాణెములు-
- (6) కాపిరైటు, పేటేంట్లు-
- (7) టపాకచ్చేరి, టపారోడ్లు-
- (8) వైకార్యములకుగాను, మరియు పాలననిర్వాహకమునకును యవసరమగు రాజస్వము-
- (9) రాష్ట్రముల యన్యాయపు లేక పక్షపాతపు చట్టములనుండి పౌరుల గాపాడుట-

ఈవిషయములపై సంయుక్తరాష్ట్రపు శాసననిర్మాణ, ప్రయోగనిర్మా

యాంగములు పనిచేయును- ఇతరవిషయములు వేటువేటురాష్ట్రముల జవాబు దారికి వదలివేయబడును-

ప్రెసిడెంటు.

I ప్రెసిడెంటుయొక్క యుపయోగము-

(ఎ) శీఘ్రముగను, దృఢముగను కొన్ని పనులు, ముఖ్యముగ రాజకవ్యవహారములు చిరకాల మాలోచనకువీలులేకుండ జేయవలసియుండును- మానవకార్యములనన్నిటియందు నిటువంటిసమయములు కొన్నిగలవు- అప్పుడు పదిమంది చేతిలో యావ్యవహారముండినచో చక్కగజరుగుటకు సాధ్యముకాదు- వారు కూడికజెందకపోవచ్చును- అప్పుడు సర్వాధికారియగు యొక్కడుండుట మేలు-

(బి) యుద్ధపుసమయములు ముఖ్యముగ నిట్టివి-

(సి) శాసననిర్మాణప్రయోగాంగములకు తులతూనికగ యధ్యక్షుడుండుచో రాజకవ్యవహారములు బాగుగజరుగును-

(డి) విదేశవ్యవహారవిషయములు, సంయుక్తరాష్ట్రవిషయముల నెరవేర్చు యుద్యోగియొకడు నియామికకాలమువరకుమాత్రము యుద్యోగమునొంది జీతము కొద్దిగజెందుటవలన నిరంకుశుడగుటకు వీలులేదు-

(ఇ) రాజకపక్షములతో సంబంధములేక స్వతంత్రుడై, కాంగ్రెసునకు జడువక ప్రజాక్షేమమునకు పాటుబడవచ్చును-

II ప్రెసిడెంటు యధికారములు- విధులు-

(ఎ) యునైటెడ్ స్టేట్సుతరపునజరుగు యుద్ధసమయముల భూజలసేనల యధిపత్యము.

(బి) సంధులు- హాజరయిన సెనెటుసభ్యుల $\frac{2}{3}$ సమ్మతి సలహాపై సంధిజే

యుటకును రాయభారులు, గవర్నరులు, ప్రధానన్యాయాధిపతులు, యితర పెద్ద యుద్యోగుల సెనెటుసమ్మతిని నియోగించుటయు;

యుద్యోగోల్లంఘనవిషయములదప్ప తక్కిన నేరములన్నియు రాజద్రోహములయినను తీమించుటయు;

అసాధారణకారణముల శాసనశాఖల సమావేశముజేయుటయు;

తనకిష్టపడనిప్రజలచే తయారగుబిల్లులను శాసనముజేయక తిరిగి ప్రధాన స్థలమునకంపుటయు;

కాంగ్రెసునకు దేశస్థితిగతులను దెల్పుటయు; చట్టముల నిర్మాణముజేయమని సలహాజెప్పటయు;

యునై టెడ్ స్టేట్సులోని యుద్యోగముల భర్తీజేయుట;

విదేశరాయభారుల కాహ్వానమిచ్చుటయు;

శాసనముల చక్కగప్రయోగించుట; ప్రెసిడెంటుపనులై యున్నవి.

వీనిని నాలుగతరగతులుగ జెప్పవచ్చును. (1) పరదేశవిషయములు- (2) అంతర్పాలన- (3) శాసననిర్మాణవిషయములు- (4) ఉద్యోగములనియోగము

III ప్రెసిడెంటు యుద్యోగలోపములు.

(ఎ) ఇంగ్లండులోవలెగాక ఈయెన్నికయుద్యోగము ప్రజలు రాజ్యతంత్రజ్ఞుల యాశామోహముల వృద్ధిజేసి, యుద్యోగప్రాప్తికొఱకు న్యాయము, సత్యముల భీతిచెడి ప్రజలను కేవలము సంతసపెట్టుటకు ప్రవర్తించునట్లు ప్రెసిడెంటునుజేయును.

(బి) నాలుగుసంవత్సరములకొకసారి జరుగునుగాన అనేకమాసములవరకు నాలుగువత్సరములకొకసారి ప్రజాసంక్షోభను కలుగజేయును- ధనవ్రయము కలుగును.

(సి) ప్రెసిడెంటుయొన్ని కలు రాజ్యతంత్రము సజావుగజరుగుటకు నాల్గు సంవత్సరములకొకసారి యాటంకముకలుగజేయును.

(డి) ప్రెసిడెంటు తిరిగి యింకొకపర్యాయము యొన్ని కమెండుటకు వీలుండుటవలన ఆయాసచే న్యాయపరిపాలనజేయ యొన్ని కదారులను సంతోషబెట్టుటకు పక్షపాతకార్యములజేయుట తటస్థించును-

(ఇ) అమెరికాలో శ్రేష్ఠులగువారినుండి ప్రెసిడెంటు నెన్నుకొనబడుట దుస్తరము. ఎందుకన (1) యూరపుదేశములవలె అమెరికాలో యోగ్యతసామర్థ్యముల శ్రేష్ఠులగువారు రాజకవిషయముల జోక్యముదీసికొనక దేశముయొక్క ధనసంపత్తును వృద్ధిజేయుటయందు పాటుపడుదురు. (2) స్వకీయాశక్తి సామర్థ్యములప్రభావమునకు కాంగ్రెసుగాని, యితరరాజకప్రతిష్ఠాపనములు యవకాశమివ్వవు. (3) గొప్పవారు శతృపక్షమును బలపరుచుటకు రాజకవ్యవహారముల వీలెక్కువగనుండును. (4) ప్రెసిడెంటు గొప్పమేధావియగుట యవసరములేదు. దృఢనిశ్చయము, సామాన్యబుద్ధి, సత్యత, న్యాయము, యివియే వానికి ముఖ్యముగ కావలసినగుణములు.

IV క్యాబినెట్ (అంతరంగసభ)

ప్రెసిడెంటుకు సహాయాధి వియొనిమిదిమంది మంత్రులుందురు.

(1) రాష్ట్రపుకార్యదర్శి-

(2) కోశాధికారి-

(3) యుద్ధపుకార్యదర్శి-

(4) న్యాయవాది (Attorney General) అటోర్నీ జనరల్

(5) నావికకార్యదర్శి-

(6) పోస్టుమాస్టర్ జనరల్ -

(7) వ్యవసాయపుకార్యదర్శి -

(8) ఆంతరికపు (Interior) కార్యదర్శి -

వీరిలో ప్రతివారును 8000 డాలరులు (1600 పానులు) జీతము బుచ్చుకొందురు - వీరు ప్రెసిడెంటుచేత నియమింపబడుదురు - వీరిలో రాష్ట్రపుకార్యదర్శి ప్రధానగౌరవముపొందును - పరదేశవ్యవహారములు చాలవరకు ఆయనచేతిలో నుండును; రాష్ట్రపుచట్టములు, రికార్డులు, ముద్ర వీనిపై జాగ్రత్త పుచ్చుకొనును - పేటెంటు, పించనలు, జనాభ, సర్వేపనులును, ప్రజాభూముల వ్యవహారములనున్న ఆంతరికకార్యదర్శిచూచును -

V సె నె టు .

1. విధికార్యములు: — శాసననిర్మాణము, ప్రయోగము, నిర్ణయము -

(ఎ) ప్రతినిధిసంఘముతోకలసి, ప్రెసిడెంటుఅంగీకరించుచో, బిల్లులను చట్టములుగ నిర్మాణముజేయును -

(బి) ప్రయోగకార్యములు: — (1) ప్రెసిడెంటునియోగించుయుద్యోగులు, రాయభారులు, న్యాయాధిపతులు, మంత్రులు వీరిని ఖాయముజేయుట -

(2) ప్రెసిడెంటుజేయుసంఘులను తనసభ్యులలో రెండుపాళ్లు $\frac{2}{3}$ కు తగ్గక సమ్మతించుట - $\frac{2}{3}$ సభ్యులొప్పుకొననియెడల సంధి రద్దయగును -

(సి) న్యాయనిర్ణయకార్యము: — ప్రతినిధిసంఘము యుద్యోగులపై విద్యుల్లంఘనకు మోపునేరముల విచారణజేయుట -

మరియు వేరు వేరురాష్ట్రముల వ్యక్తిభావమునురక్షించి సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క ప్రధానలక్షణముగనున్నది - మరియు రాష్ట్రప్రభుత్వములకును సంయుక్తరాష్ట్రమునకును కూడికయొనగూర్చు గొలుసుగనుండును -

సె నె టుయొక్క ప్రధానోద్దేశ్యములు: — (1) చిన్న సెద్దతనముల విచక్షణ

సమానప్రాతినిధ్యమును సంయుక్తరాష్ట్రపు ప్రభుత్వముననిచ్చుటవలన వేఱు వేఱురాష్ట్రముల స్వతంత్రభావము సమాధానమునొందును; (2) ఉద్యోగములనిచ్చుటయందును, సంధులుజేయుటందును, పెసిడెంటుకు సలహాయిచ్చి, కొంచెముభయపెట్టుటకును, తమసభాప్రకృతివలనను, అనుభవమువలనను యోగ్యతగలిగినసభను స్థాపించుటయు; (సెనెటులోని సభ్యులసంఖ్య 88; కనుక వ్యవహారవిచక్షణ బాగుగజరుగుటకు వీలుగలదు);

(3) ప్రతినిధిసంఘముయొక్కతొందరను, చలత్వభావమునణచి, ప్రజాభావము చంచలమగుటవలన సంభవించు యుపద్రవములనుండికాపాడుటయు;

(4) పరదేశములయెడట గౌరవమునొందునట్లు ప్రవర్తించునట్లును, స్వదేశ విదేశవ్యవహారముల నిరాటంకమగు తంత్రము నుపయోగించుటకును, ప్రభుత్వమునకు స్థిరభావము యొనర్పజేయుటకును, ప్రజాయెన్నికలనుండి కొంత స్వేచ్ఛగలిగినట్టియు, యెక్కువకాలము సభ్యతనొందగలిగినట్టియు, యధికానుభవశాలురయినట్టియు సభను నేర్పాటుజేయుటయు;

(5) ఉద్యోగుల విద్యుల్లంఘనలనేరములను విచారించుటకు న్యాయస్థానములనిర్మించి ప్రయోగాంగముయొక్క క్రూరత్వమునాపుటయు సెనెటుయొక్క ముఖ్యప్రధానోద్దేశ్యములై యుండును-

సెనెటు ప్రజాప్రతినిధిసంఘముయొక్కయతితొందరకును ప్రయోగాంగముయొక్క నిరంకుశయధికారమును యడ్డుపెట్టును- అది ప్రజాధిపత్యమునకును, నిరంకుశరాజ్యమునకును మధ్యగనుండి యారెండుచెడుగులనుతోలిగించును

VI ప్రతినిధిసంఘము.

1. ఒకరాష్ట్రములోనుండు ప్రజాసంఖ్యప్రమాణముపై యారాష్ట్రము నుండి నెన్నుకొనిబడు ప్రతినిధులసంఖ్య నాధారపడును-

2. దీని సభ్యులందరు శాసననిర్మాణమునిమిత్తము కొన్నికమిటీలుగ విభజనజెందుదురు- అవి:— ఆధికవిషయములు; దఖలుకరణము; న్యాయని

ర్షయము; బ్యాంకింగు; నాణెములు; వాణిజ్యము; వ్యవసాయము; పరదేశ విషయములు; ఎన్నికలు; యుద్ధవిషయములు; నావికవిషయములు; పోస్టాఫీసు; ప్రజాభూములు; దేశములు; రైయల్టీలు; కాలువలు; గనులు; ప్రజాసౌధములు; విద్య; పరిశ్రమ; పాలనాంగములజేయబడుఖర్చులు; నియమము; లెక్కలు; పుస్తకభాండాగారము; పించనలు మొదలగు విషయములకొరకు వేర్వేరుకమిటీలేర్పడును.

VII సంయుక్త న్యాయస్థానములు.

ఇవి మూడ విధములు.

- (1) వాషింగ్ టన్ లోనుండు ప్రధానన్యాయస్థానము;
- (2) సర్క్యుటుపోపు న్యాయస్థానము;
- (3) జిల్లాకచ్చేరీలు-

(ఎ) రాజ్యప్రకృతివలననుండివచ్చు వివాదములను, యునై టెడ్డుస్టేట్స్ ట్యుయొక్క శాసనములనుండివచ్చు వివాదములను, సంధులనుండివచ్చు వివాదములను,

(బి) రాయభారులు, మంత్రులు, గవర్నర్లు వీరివైవచ్చు వివాదములను

(సి) నావికవివాదములను,

(డి) యునై టెడ్డుస్టేట్స్ తోగల వివాదములను,

(ఇ) రెండుమూడురాష్ట్రములు, వానిలోనిప్రజలు, రాష్ట్రము, ప్రజలు, ఒక రాష్ట్రములోనిప్రజలు, విదేశీయులు ఈపాటీలలోని వివాదములను న్యాయస్థానములు తీర్పవలయును.

ఇంతవరకు పాలనాంగముల విధికార్యముల క్లుప్తముగ వివరించెయ్యుంటి

మి- ఇప్పుడు సంయుక్తరాష్ట్రపుపద్ధతిని వివరింతుము:—

రాష్ట్రములు:— సంయుక్తరాష్ట్రపు రాజ్యప్రకృతియందు నిర్ధారణ జేసినట్లు కొన్ని నియమముల సతిక్రమించక, వానికిలోనై, తమచివరయధికారములను సంయుక్తరాష్ట్రమునకు సమర్పించనలెను-

దేశప్రభుత్వమునకు బలపడుచు, తమస్వగౌరవమును కాపాడుకొనునంత సంతుష్టికరముగ రాష్ట్రములవిధికార్యములు నిర్వయింపబడవలెను-

రాష్ట్రముయొక్కయు, సంయుక్తరాష్ట్రములయొక్కయు హక్కులను, యధికారములను స్పష్టముగ నిర్ధారణజేందియుండవలెను- రాష్ట్రములయొక్కయు, సంయుక్తరాష్ట్రములయొక్కయు యధికారములు నాలుగువిధముల జెప్పవచ్చును-

1 సంయుక్తరాష్ట్రమునకేజేందియుండు నధికారములు:—

(ఇవి పరదేశవిషయములు, భూజలసేనలు, వాణిజ్యము, నాణెములు, తూనికెలు, కొలతలు, టపాకచేరీలు, శాసననిర్మాణ, ప్రయోగనిర్ణయ విషయములు కొన్ని నియమములు)-

2 రాష్ట్రముకేజేందు వ్యవహారములు:—

(ఇవి ఆంతరికప్రభుత్వము, వ్యక్తిశాసనములు, శాసనక్రమస్థాపనము, స్థానికప్రతిష్ఠాపనములు, విద్య, బీదలరక్షణ, పైపనులకువలయు రాజస్వము)

3 సంయుక్తరాష్ట్రము, వ్యక్తిరాష్ట్రముల రెంటికిగలహక్కులు:—

(దివాలవిషయములు, నావికనియమములు, మరియు సంయుక్తశాసన నిర్మాణములేనటువంటి వాణిజ్యవ్యవహారములు, పరాపరోక్షకరములు, కాంగ్రెసునకుయధికారములేని న్యాయనిర్ణయవిషయములు, సెనెట్లు, ప్రతినిధులయొన్ని కవ్యవహారములు)

4 సంయుక్తప్రభుత్వమునకులేని యధికారములు:—

1 హేబియస్ కార్పసును రద్దుచేయుట-

2 వాణిజ్యపక్షపాతము-

3 బిరుదులు, వాంగ్మతపత్రికాయుధస్వాతంత్ర్యముల దీసివేయుట-

4 ఉద్యోగుల మతయోగ్యతలకు పరీక్షలేకుండఁట-

5 జ్యూరివిచారణ పెద్ద నేరములలోనుండవలెను- 20 డాలరులు మించిన తాకికవివాదములకు జ్యూరియుండవలెను-

5 రాష్ట్రములకుండని యధికారములు:—

1 సంధులు, సహాయపునొడంబడికలు, నాణెములు, బిరుదులు-

2 ఎగుమతి దిగుమతి సుంకములు-

3 భూజల సేనలు, రాష్ట్రములలో పరస్పరయొడంబడికలు, లేక సంధులు, యుద్ధప్రకటన-

4 బానిసత్వము, ప్రజాహక్కుల తీసివేయుట, జాతి, వర్ణములనుండి కలుగు భేదములు.

6 సంయుక్త రాష్ట్రము ప్రజలందరిపై ప్రత్యక్షాధికారము కలిగియుండును- కేవల వ్యక్తి రాష్ట్రవ్యవహారములతో సంబంధముకలిగియుండదు- ప్రజలీప్రభుత్వద్వయములకులొనై యుండవలెను-

కాని ప్రతిరాష్ట్రమును సంయుక్త రాష్ట్రముకొఱకు పాలనప్రతినిధుల నెన్నుకొనవలయును- నేనల సర్వవిజేయవలెను- ప్రజాధిపత్యమునే నేర్పరచుకొనవలెను- పన్నులుకట్టుట యవసరములేదు- సంయుక్తచట్టములను తాకికవ్యవహారములలో బడయనవసరములేదు- తమశాసనముల యంగీకారముకొరకు దాఖలుజేయనక్కరలేదు-

సంయుక్తప్రభుత్వమునకుండు కొన్ని లోపములు:—

- (1) పరదేశవిషయముల దృఢనిశ్చయములేకపోవుట—
- (2) వ్యక్తిరాష్ట్రములపై మరియు పౌరులపై యధికారము గట్టిగనుండకపోవుట—
- (3) రాష్ట్రములు తిరుగుబాటుచేయుటకును, విడిపోవుటకును వీలుండుట—
- (4) రాష్ట్రములు తమతో తాము కుట్రలుజేసి కూడిక జెడి చీలిపోవుట—
- (5) శాసననిర్మాణప్రయోగకార్యములలో రాష్ట్రముల నైక్యతలేకపోవుట.
- (6) శాసననిర్మాణప్రయోగకార్యములు ద్వివిధములుగనుండుటవలన శ్రమ, వ్రయము, ఆలస్యముసంభవించుట—

సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క యోగ్యతాగుణములు:—

1 వేటుపాలనలను, శాసనాంగములను, స్థానికాభిమానములను, వీని నన్నిటిని నాశనముజేయకుండ, ఒక్కపేజాతీయప్రభుత్వముక్రిందకు తీసికొనివచ్చి వేటువేటురాష్ట్రములకు నేకజాతీయతకు దెచ్చుటకు సంయుక్తరాష్ట్రము చాల బలపడును—

2 పెద్దదియు ఫలభరితమయినట్టియు దేశమునువృద్ధిజేయుటకు సంయుక్తరాష్ట్రము మంచిసాధనమగును—

3 సంయుక్తరాష్ట్రముమధ్యప్రభుత్వమును (Central Government) నిరంకుశముగాకుండ నాపును— ప్రజాహక్కులు భద్రముగానుండును—

4 (1) స్వరాజ్యము ప్రజలలో తమతమ స్థానికవ్యవహారముల యభిలాషను బలపరచును— రాజకీయతమును వృద్ధిజేయును— తాకికవిధికార్యములందు ప్రజలకు విద్యజీప్సను— మరియు వ్యక్తిస్వేచ్ఛయు, సంఘసంపదయు, భద్రము

గానుండుటకు తన స్వంతకాలమునకు త్యాగముజేయుటయు, సదా జాగ్రత్తగ నుండుటయు నవసరమగును-

(2) స్థానికప్రదేశములలోనున్న ప్రజలు తమతమ వ్యవహారముల పాలన చక్కగజరుగుచున్నదో లేదో తెలిసికొనుటకు వీలుండుటవలన వాని రాజక వ్యవహారములు చక్కగ పాలింపబడును- ఒకజాతికి నిర్మాణముజేయువ్యక్తులకు పెద్దవయినను, చిన్నవయినను, కొంతరాజకయధికారము నిచ్చినకొలదిని మధ్యప్రభుత్వమున కధికారము తగ్గుకొలదిని ప్రజలస్వేచ్ఛలును సామర్థ్యములును బలపడును-

శాసననిర్మాణప్రయోగకార్యముల నూతనపద్ధతులప్రవేశపెట్టి వాని యుపయోగానుపయోగములను, కనిపెట్టుటకును, సంక్షోభసమయములపాలన విభజనకారణముచేత రాష్ట్రకార్యములుచెడకుండ యుండుటకును, మధ్యప్రభుత్వముయొక్క కార్యభారముతగ్గించుటకు, సంయుక్తరాష్ట్రప్రకృతియే తోడ్పడును- ఒకవైపున స్థానికస్వేచ్ఛ, స్వరాజ్యములపై ప్రేమయు, మరొకవైపున జాతిభాష విజ్ఞానము, చరిత్ర, రాష్ట్రీయధ్వజము, వీనియందలిప్రేమను సంయుక్తరాష్ట్రప్రకృతి బలపఱుచును-

వ్యక్తిరాష్ట్రముల కీక్రిందనుదహరింపబడు స్వతంత్రహక్కులుగలవు:—

- (1) రాష్ట్రముయొక్క రాజ్యప్రకృతి-
- (2) గవర్నరు, యితరయుద్యోగులతోకూడిన ప్రయోగాంగము-
- (3) శాంసనాంగము (శాఖిద్వయము)
- (4) కాంటోన్లు, పట్టణములు, బస్తీలు, విద్యాశాఖలు వీనిలోనుండు స్థానికప్రభుత్వపద్ధతి-
- (5) రాజస్వము, స్థానికకరము, (అనగా పన్ను) వీనిపద్ధతి-

- (6) ఋణము
- (7) స్థిరచరాస్త్రీ, యొడంబడికలు, గృహస్థసంబంధములు, వీనివిషయిక మయినచట్టములు-
- (8) న్యాయనిర్ణయచర్యావిధానము (తౌకికము, శిక్షాస్పృతి)
- (9) ప్రథమన్యాయస్థానము-
- (10) నగరహక్కు-

అయిదవ ధ్యాయము.

ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతి.

కొన్నిప్రతిష్ఠాపనములు, వాడుకలు, యలవాటులు, మరియు కొన్ని శాసనములు నీసముదాయమంతటివలన ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతి బుట్టుచున్నది- అమెరికారాజ్యప్రకృతి యొకటేసారిప్రజలచే నిర్మాణమునొంది కొద్దిమార్పుల కాస్తదమై, యన్నికాలములకు వర్తించుచున్నది; కాని ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతి సర్వసాధారణముగ దేశమున పురాతనమునుండి యమలులోనున్న వాడుకలు యలవాటుల ప్రతిష్ఠాపనములపై యాధారపడి వ్రాతపూర్వకముగ స్థాపననొందక నెవర్తించుచున్నది- ఈరాజ్యప్రకృతిని నాలుగుభాగములుజేయవచ్చును మొదటిది, దేశమును పాలింపదగు పురుషులవివరము; రెండవది, యీయ ద్యోగులకుండు పరస్పరసంబంధము; మూడవది, శాసనములెట్లు నిర్మాణమునొందునో, నెట్లు నెవరివలన యమలుజెందునో దెల్పును; నాల్గవది, దుష్టప్రభుత్వమునుండి ప్రజలకుగల రక్షకావిధానము-

ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతిని పరీక్షించవలసినపుడు గమనించవలసినసంగతులను ప్రథమమున క్లుప్తముగ జెప్పవచ్చును- రాష్ట్రములో ప్రధానరాజకయధికార

ము(Supreme political authority)రాజు లేకరాణి, పార్లమెంటుయొక్క శాఖద్వయములకు జెందియుండును- పార్లమెంటుశాఖలసభ్యులు ప్రత్యేకమంటుంబములలోని కంశపారంపర్యక్రమమునగాని, లేక యెన్నికపద్ధతివలనగాని భర్తీయగుదురు. పార్లమెంటుయొక్కయు, రాజు లేక, రాణియొక్కయు సమ్మతిలేకుండ శాసననిర్మాణముజరుగదు- పార్లమెంటుకు జవాబుదారులయిన మంత్రివర్గముద్వార, శాసనప్రయోగులగు యుద్వ్యోగులు, సుంకరులు, పోలీసు, భూజలసేనాధికారులు, రాజుచేనియమింపబడుదురు; జ్యూరి విచారణవలన, హేబియస్ కార్పసు చట్టము లాదిగాగల నియమములచే ప్రయోగాధికారుల దౌజన్యములనుండి ప్రజలు కాపాడబడుదురు; రాజ్యప్రకృతిలో కొన్ని భాగములు మార్పుట కెంతమాత్రము వీలులేనట్టివిగనుండును;

ఉదాహరణము:— (1) రాజు లేక రాణి (2) ప్రాతినిధికపద్ధతి; మరియు ప్రతినిధులే రాజస్వకార్యములపై సంపూర్ణ యధికారముగలిగియుండుట; (3) న్యాయాధిపతులు ప్రయోగాధికారుల (The executive) నుండి స్వతంత్రులై యుండుట; (4) రాష్ట్రాధికారులందరు దేశచట్టములకు లోబడి యుండుట. మరికొన్ని భాగము లప్పుడప్పుడు విప్లవములకు జోటివ్వకయే, మార్పుటకు వీలుగలది; పార్లమెంటు చర్యవిధానము; పార్లమెంటుసభ్యుల యెన్నికయోగ్యతలు; ఎన్నికదారులయోగ్యతలు; సభ్యులహక్కులు; శాఖద్వయముల పరస్పరసంబంధములు.

ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతి నభ్యసించుటకు నాలుగు మూలసాధనములుగలవు.

- (1) పాలకపాలితులు తమ పరస్పరహక్కులవిషయమై కొన్నికొన్ని విషయకాలముల నేర్పరచుకొనిన మహాసన్నదులు, లేక వ్రాతపత్రములు; ఉదాహరణము: మాగ్నాకార్ట పెటిషను ఆఫ్ రైటుస్ (హక్కులవిన్నపము, The petition of rights)హక్కులప్రకటన (The declaration of rights)
- (2) చట్టములు— ఉదాహరణములు; హేబియస్ కార్పసుచట్టము; బిల్లు ఆఫ్

రైట్సు, మ్యూనిసిపల్ చట్టము, స్థానికప్రభుత్వచట్టము. (3) అధికారముగల న్యాయనిర్ణయాంగముల తీర్పులు; ఉదా॥ జ్యూరరులహక్కులు; రాజు యొక్కయధికారములు; పార్లమెంటుశాఖలహక్కులు; పోలీసుహక్కులు, విధులు. (4) పార్లమెంటుసభలలో నిదివరకుజరిగినట్టియు, యంగీకారమునొందినట్టియు, పార్లమెంటుచర్యలపై గొప్పవ్యాఖ్యానకతలువ్రాసినట్టియుయభిప్రాయసముదాయములు.

రాజ్యప్రకృతి మాంద్యములేక, చురుకుతనముకలిగియుండునట్లుగాను, ప్రభుత్వముయొక్క మూడుయంగములకు (శాసననిర్మాణ, ప్రయోగ, నిర్ణయాంగములకు) పరస్పరాధేయతయుండునట్లు కొంతనియమముగలదు; కాని శాసనాంగము ప్రాధాన్యమువహించును. మధ్యప్రభుత్వాంగము ముఖ్యముగ రెండుభాగములుగనుండును; (1) శాసనాధికారియంగము (రాజు, ప్రభుశాఖ, ప్రజాశాఖ); (2) ప్రయోగపాలకాంగము (మంత్రివర్గము, లేక క్యాబినెటు; న్యాయాధిపతులు, భూజల సేనానాయకులు, పోలీసునాయకులు, విద్య,వతకము, ప్రజాదేహరోగ్యము, స్థానికపాలన); వీరు రాజునకు సలహా, సహాయకారులగుదురు. స్థానికాధికారులు వేరువేరునుందురు. (1) పారిషు లేక జిల్లా, కాంట్రీ, పట్టణములలో పనిజేయుయుద్యోగశాఖలు. వీరు స్థానికప్రజలచే నెన్నుకొనబడుదురు. స్థానికప్రభుత్వములు వ్యవహరించుటకధికారముగల విషయములు. (1) బీదలకుసహాయము (2) బీదలకు విద్య. (3) చెరసాలలు, పిచ్చివాండ్రకొరకు శాలలు; (4) స్థానికపారిశుద్ధపుకార్యములు (5) స్థానికప్రదేశములరోడ్లు, దీపములు, మరియు నభివృద్ధికార్యములు (6) చిన్నయుద్యోగములవిషయమయిన చట్టముల ప్రయోగము, మధ్యప్రభుత్వము (Central Government) ప్రజానురాగమునొందవలయుననిన యాక్రిందకార్యముల కవకాశమివ్వవలయును. (1) ప్రజాశాఖసభ్యుల నెన్నుకొను విధానమువలన; (2) ప్రజలు రాజునకు విన్నపములుజేసికొనుటకును, మంత్రులకు తమ కష్టసుఖములను దెలియపరచుటకును, వీలుండుటవలన. (3) జ్యూరీవిచారణవలన.

రాజు.

రాజు క్రైస్తవులలో ప్రాటెస్టెంటు (Protestant) శాఖకు జేంది యుండవలెను. ఆంగ్లేయ-చర్చిలో సభ్యుడుకావలెను. రాణిగాని రాజుగాని యుండవచ్చును. రాజయొక్క పెద్దకొడుకే సదా సింహాసనాహారత నొందును; అనగా జేష్ఠపుత్రులే యధికారపదవికి దగ్గుదురు. రాజమయినరగుచో గాడియనును పార్లి మెంటునియోగించును. రాజునకు షుమారు లెక్కలక్షల నవరసులు (అనగా 52 లక్షల రూపాయలు) సంవత్సరమునకు స్వంత (గృహ) ఖర్చునకుగాను పార్లి మెంటిచ్చును. ఈధనము రాజయొక్క నౌకరులు, వారి పింఛెనలు, దివాన్లనాఖర్చులన్నిటికి సరిపోవును. రాజయొక్క స్వకీయ ఖర్చులకుమాత్రము 60 వేల నవరసులు (రూ 9 లక్షలు) యివ్వబడును. దీనిని సినిలులిస్టు అందురు. క్యాబినెటు (మంత్రివర్గము) సలహాపైరాజు పార్లి మెంటు (అనగా శాసనాంగము); ప్రయోగాంగపువ్యవహారముల జక్కబెట్టుచుండవలెను.

రాజునకు పార్ల మెంటుతో గల సంబంధము.

(ఎ) నిషేధకకార్యములు:—చట్టములను, పన్నులను వేనిని పార్లి మెంటు సమ్మతిలేక తనంతటతాను నియమింపలేదు; మార్పలేదు; రద్దుపరుపలేదు. కాని నేరస్థులను తుమించవచ్చును. ఈక్షమాపణకార్యము మంత్రులసలహాపై నుండవలెను; వారే జబాబుదారులగుదురు.

(బి) విధాయకకార్యములు (విధిరూపములు):— పార్లి మెంటును బిల్లుట, మూయుటకు రాజునకే హక్కుగలదు. ఏపార్లి మెంటు నేడుసంవత్సరములకు మించియుండకూడదు. ఇష్టమున్నప్పుడెల్ల రాజు పార్లి మెంటును మూయవచ్చును. క్రొత్తప్రజాసంఘము నెన్నుకొనబడునట్లు విధింపవచ్చును.

పార్లి మెంటు శీబ్రవరినుండి ఆగష్టు అంతమువరకు కూడియుండును. ప్రతి పార్లి మెంటుయొక్క సంవత్సరిక ప్రథమసమయమున మంత్రివర్గములచే

ఆశైషణ (Session) లో చేయబడుశాసనముల స్వభావమును జూపునట్టియు పరదేశపువ్యవహారములను దెలుపునట్టియు వ్యాసమొకటి రాజుచే జదువబడును. ఆవ్యాసము మంత్రివర్గముచే తయారుచేయబడును. గాన సభ్యులు దాని యోగ్యతాయోగ్యతలపై కొంతతర్కింతురు. రాజు పార్లమెంటుశాఖలతో అనేకవిధముల ప్రసంగింపవచ్చును. వ్రాతపూర్వకముగను నోటిమాట ద్వారా కబురుచేయవచ్చును.

రాజునకు ప్రయోగాంగముతో గల సంబంధము.

(1) న్యాయాధిపతుల నందరిని రాజే నియమింపవచ్చును. రాజుపేర ట నేరస్థులందరు ప్రాశిక్యూషణచేయబడి విచారణనొందవలెను. నేరస్థులను రాజు తుమింపవచ్చునుగాని యిది సకృతుగా జరుగును. విచారణ అన్యాయముగాజరిగినట్లు కనపడినను తప్పడుసాక్ష్యముమీద నేరస్థాపనగలిగినను జూరర్లు తుమింపమని సలహాయిచ్చినను, రాజకీయ నేరములలోను రాజు తుమింపవచ్చును. అనగా ప్రజాశాఖను ఒలవనత పెట్టుటకుగాను ప్రజాకల్లోలములు జరిగినయెడల రాజు తుమింపవచ్చును

(2) ప్రభుబిరుదులన్నియు రాజేయివ్వవలయును. వత్తకసంఘములు, మక్తాలు, నాణెముల ముద్రణ మొదలగువిషయముల రాజునకే హక్కుగలదు.

(3) విదేశములకు రాయభారములనంపుటయు వానితోడి రాజకవ్యవహారముల సలుపుటయు సంధులు యుద్ధములప్రకటించుటయు రాజుపనియై యున్నది. కాని ఆకార్యములు మంత్రివర్గముసలహాపై జరుగునుగాన వారు పార్లమెంటుకు దెలియపరచవలసియుండును. ఇండియాలోను, ఐర్లండులోను రాజప్రతినిధుల నియమించును

ప్రభు శాఖ.

దీనిలో ప్రస్తుతము 502 మంది సభ్యులున్నారు. వారి కితాబులపట్టి

యీక్రింద జెప్పబడును:— రాజకుమారులు 6; ఆర్చివిషప్పలు 2; డ్యూక్లు 21; మార్క్విసులు 19; ఎరల్సు 117; వైకౌంట్లు 26; బిషప్పలు 24; బేరనులు 257; స్కాట్లండుచే ప్రతిపార్టీ మెంటు ప్రారంభకాలమున ప్రతినిధులుగ నెన్నుకొనబడువారు 16; జీవితకాలమువరకు నెన్నుకొనబడు అయిర్లండు ప్రాతినిధికప్రభువులు 28; మర్యాదవిషయములదప్ప యాచిరుదులవలన నింకొక ప్రయోజనములేదు. రాజు క్రొత్తప్రభువులనుజేయవచ్చును ఈప్రభువుల జ్యేష్ఠ పుత్రులు యీకితాబుల వంశపరంపరం గలిగియుందురు. మంత్రివర్గముచే ప్రావేశ్యమునొందిన శాసనబిల్లులను (నూచనలు) సంగీకరించుటదప్ప వీరికింకొకపని లేదు. కాని ప్రజాశాఖలో విశేషాంశపు సభ్యుల యంగీకారమునొందిన బిల్లును పీరుసమ్మతింపక విడువరు; కాని యొకప్పుడు తమనిరాకరణదెల్పునట్లు యంగీకరింపక బోవుటయుగలదు. ప్రభుసంఘము యుద్యోగయుల్లంఘన నేరముల నొకానొకప్పుడు, పెద్దవిషయములు విచారణజేయుటకు హక్కుగలిగి యుందురు.

చాలామందిప్రభువులు తమజన్మహక్కువలన సభ్యత నొందుదురుగాన బుద్ధికుశలత, జ్ఞానము, దేశాభిమానము, యోగ్యత మొదలగు గుణములు కలిగి యుండినవారు గాకపోవచ్చును. కేవల దుష్టశిష్టాచారపరాయణులు గావచ్చును. ప్రజాభిప్రాయమునకు నిర్లక్ష్యభావము జూపవచ్చును.

ప్రజా శాఖ.

దీనిలో 670 మంది సభ్యులున్నారు. వీరిలో ఇంగ్లీషు, వెల్షు, స్కాచి అయిరిషుప్రజలయొక్క నానాతరగతులచే నెన్నుకొనబడినసభ్యులేయుందురు. వలసరాజ్యములును, ఆధేయరాజ్యములతరపునను సభ్యులుండరు. ఎన్నికకూటములు మూడువిధములు:— (1) కౌంటీలు (గ్రామజిల్లాలు); (2) పట్టణములు (3) సర్వకళాశాలలు. ఈమూడుకూటములును ఇంగ్లండు, స్కాట్లండు, అయిర్లండులలో నుండును. కొన్నికూటము లెక్కువమందిప్రతినిధుల బంపును;

కొన్ని తక్కువబంపును. గ్రామప్రతినిధులు సాధారణముగ శిష్టాచారులగుదురు; పట్టణవాసులు స్వేచ్ఛాపరులుగనుందురు. ఈభేదమునకుకారణము వారి వారివృత్తి, విద్య, సంఘజీవితభేదములవలన గలుగుచున్నదని జెప్పవచ్చును.

ఎన్నికదారుల యోగ్యతలు.

ఎన్నికదారులు పురుషులు; 21 సం॥లు దాటినవారు; కొంత భూమి లేక గృహముకలీగియుండినవారు; వోటరుగా రిజిష్టరుగాకపూర్వమాయెన్నిక ప్రదేశమున 12 నెలలు నివసించినవారై యుండవలెను.

(ఎ) పట్టణపు యెన్నికదారులు.

(1) స్వతంత్రజీవులు మొదలగువారు.

(2) పట్టణములోని యొకయింటిలో కనీసము 12 నెలలకు తక్కువకాపురముజేయకూడదు.

(3) ఈగృహము సంవత్సరమునకు 10 పానుల అద్దెదెచ్చినదిగ యుండవలెను.

(బి) గ్రామకూటములలోని యెన్నికదారులు.

(1) సంవత్సరమునకు 30 రూపాయిలు భూ ఆదాయముగల ప్రతిమనుజుడు ఈభూమి స్వాజీత పిత్రాజీతము, వివాహము, యీవి, వారసత్వము మొదలగువానిచే కలుగవలెను.

(2) పైషరతులు లేక సంవత్సరమునకు 75 రూపాయలదెచ్చు భూమిగల ప్రతిమనుజుడును;

(3) సం॥నకు 750 రూపాయల ఆదాయమునిచ్చుభూమిని 20 సం॥లకు మక్తాబుచ్చుకొనిన రయితును,

(4) కనీసము సం॥నకు 75 రూ॥ ఆదానిచ్చుభూమి 60 సం॥లకు మక్తాబుచ్చుకొని స్వాధీనముజేసికొనినవాడును,

(5) సం॥నకు 180 రూ॥ అద్దెదెచ్చు యిండ్లు, భూముల నాక్రమించుకొనినవాడును, పార్శ్వమెంటుసభ్యులనెన్నుకొనుటకు హక్కుకలిగియున్నారు

జనవరి 5 తారీఖువరకు బాకీయగు బీదపన్నుల ఆ సంవత్సరంలో 20 జూలయికి యెన్నికదారుడు యిచ్చియుండవలెను. వోటరులజాబితాలో యెన్నికదారుని పేరెక్కవలయు. ఈజాబితాలు బీదచట్టపుయుద్వోగులవలన వేసవికాలమున తయారుచేయబడి ఆకురాలుకాలమున ప్రత్యేకపు న్యాయస్థానములచే ఖాయపరుపబడును. అప్పుడు యెన్నికదారులు తమలోపముల వేనినయినను దెలియపరుచుకొనవలయును.

(సి) సర్వకళాశాల యెన్నికదారులు.

డిగ్రీపరీక్షయందు కడతేరవలయును.

ఎన్నికకార్యవిధానము.

(ఎ) ప్రతివోటుయొక్కవిలువ:—

ప్రతివోటరు తమకూటమున కెంతమందిప్రతినిధులుందురో అన్నివోట్లు గలిగియుండును; కాని యొక్కవోటుకంటె నెక్కువయుపయోగించ నక్కరలేదు; మరియు నొకనికొకవోటుకంటె నెక్కుడువోట్లవ్వకూడదు.

(బి) ఎన్నికదారులు తమవోట్లను బాలటుపద్ధతి (అనగా తమప్రతినిధిపేరు నొక కాగితముపైవ్రాసి, రహస్యముగ యెన్నికస్థానమునబెట్టుట) యివ్వవలయును. ప్రతి జెనరల్ యెలెక్షను, లేక ప్రజాశాఖలో సభ్యులెవరయిన ఖాళీయైనయెడల రిటర్నింగుయుద్వోగికి తాఖీదుబంపబడును.

తాఖీదు అందినతరువాత ఆరిటర్నింగుయుద్యోగి ప్రజల కాఖాళీని దెలియపరచి, అర్థులను నియోగమునకు బిలువవలయును- ఎన్ని కార్డులు తమ రాజక సిద్ధాంతములను, రాజకపక్షమును, యభిప్రాయములను ప్రజలకు దెలియజేయవలెను- ఎన్ని కదారులను తమకు వోట్టివ్వమని వేడురురు- నియామకదినమున తొమ్మిదిమందియెన్ని కదారులుకలిసి యొక్క అభిని (candidate) కాగితముపై పేరువ్రాసి రిటర్నింగుయుద్యోగికి బంపవలెను- ఆ యెన్నికకూటమునకు కావలసిన యర్థులకంటె నెక్కువనియామకము జేందినచో, ఆయుద్యోగి యొక తారీఖునియమించి, అప్పుడు యెన్నికను సల్పును-

బాలటు పద్ధతి.

ఎవరును తన స్వయిచ్ఛకు ప్రతికూలముగా తానెవరికి వోటుయిచ్చెనో బహిరంగము చేయుటకు బలవంతపెట్టదగదు, అను మూలాభిప్రాయముపై బాలటుపద్ధతి యాధారపడియున్నది- తనయెన్నికహక్కును యుద్యోగులకు రుజువుజేసినతరువాత, ప్రతియెన్నికదారుడును ఒకచీటినివ్వబడును. ఆచీటిపైన యెన్నికకొరకు యర్థులయినవారి పేర్లుమాత్రముండును- యెన్నికదారుడొక రహస్యపుప్రదేశమునకుబోయి తనకిష్టులుగానివారినామముల గొట్టివేసి, ఒకపెట్టెలో రంధ్రముద్వార యొకయుద్యోగునియెదుట వేయును- చివరకు యీచీట్లన్నియు లెక్కబెట్టబడి, విశేషాంశము వోట్లుగలయధిక యెన్నుకొనబడును- ఒకకూటమునకు బాలటు దాని వేరువేరుయెన్నికస్థానముల నొకదినముననే జరుగును-

సర్వకళాశాలలవోటర్లుమాత్రము బాలటుపద్ధతిగాక యొకమేజిస్ట్రేటు యొద్ద ప్రమాణమునొంది, రిటర్నింగుయుద్యోగికి తమవోట్లను యుత్తరముద్వార బంపవచ్చును-

పార్లమెంటుసభ్యుల యోగ్యతలు

ఇంగ్లండు దేశస్థులును, 21 సం॥లకు మించనివారున్నా, ఆస్తియున్నను, లేక పోయినను సభ్యులగుట కహతగలదు-

యీక్రిందివారమాత్రము ప్రజాశాఖసభ్యులుగ నుండవలయు-

(1) ఇంగ్లీషు, స్కాచి ప్రభువులును, మరియు అయిరిషుప్రభువులును, వి
క్లండులోని యెన్ని కకూటమున కర్దులు కాగూడదు- (2) ప్రధాన న్యాయ
స్థానాధికారులు- (3) జీతముగలిగిన, ప్రయోగాంగపుయుద్యోగముల స్వీకరిం
చినవారు- (4) ఇంగ్లీషుచర్చిలోని మతాచార్యులు- (5) సర్కారు కల్రా
క్టరులు- (6) దివాలకోరులు- (7) పెద్దనేరములకు శిక్ష జేందినవారు-

ప్రజాశాఖలోనిసభ్యులు గమనింపవలసిన నియమములు.

నాలుగువిధములు:— (1) సభ్యులహక్కులు (2) సభ్యులపై శాఖకు
గల యధికారములు; (3) ప్రజాశాఖపని (4) శాసననిర్మాణము-

సభ్యులహక్కులు.

సభలో నేసభ్యుడయిన జేయుప్రసంగములవలని న్యాయస్థానముల నే
రము మోపబడకూడదు; ప్రజాశాఖలో సభ్యులుగాని యితరులెవరికెంత కఠిన
ముగనున్న సరే, నేరస్థుడుగాడు- కాని దుర్భాషకు ప్రజాశాఖయే తనలోని
సభ్యులశిక్షించి సభ్యత తొలగింపవచ్చును- నిర్బంధన, చెఱయిందుంచబడుట
మొదలగునవి పార్లమెంటుసభ్యులవిషయమై స్వనేరములదప్ప యింకొకకార
ణముల కూడదు-

ప్రజాశాఖకుగల యధికారములు.

(1) తననియమముల కవిధేయతజూపినగాని పార్లమెంటుసభ్యుల యె
దుటబెట్టుటకుపూర్వము కమిటీలోనివ్యవడిన సాక్ష్యమును వెల్లడిజేసినగాని,
విన్నపముల ఫోజరీదస్కతులుజేయుచుండగా జూచి పూరకున్నగాని, లేక
పార్లమెంటుకోరినప్పుడు తగురికార్డులతో హాజరుగాకపోయినప్పుడు ప్రజాశా
ఖ ఆమనుజుని తనలోని సభ్యుడయినను, జెఱకుబంపవచ్చును-

(2) మరియు ప్రజాశాఖ కపకీర్తిదెచ్చునట్టి వ్రాతలకుగాను, ఆవ్రాత గాండ్లను ప్రాశిక్యమునుజేయవచ్చును- (3) సభ్యులు సభ్యతాయుద్యోగము నందుండగ వారి నిర్బంధనబెట్టినగాని, లంచములిచ్చినగాని, శాఖోద్యోగుల విధిక్యముల నిర్బంధనజేసినగాని ఖయిదులో బెట్టవచ్చును- సర్జైంటు అట్ ఆరంసు అను యుద్యోగిని నియమించి వానిద్వార పనిజేయించవచ్చును- ఆయనకు జీతము 1,200 నవరసులు- ఫోజర్, మోసము, లంచము, గొండితనము, దూషణభావముగల సభ్యుల పార్లమెంటు వెడలగొట్టవచ్చును-

ప్రజాశాఖలోని యుద్యోగులు.

(1) అధ్యక్షుడు (స్పీకరు) ఈయనసంఘములో సభ్యులలో మొదటియందును- రాజు ఆయనను ఖాయపరుచును- శాఖానియమముల సభ్యులు మన్నించునటులనున్నా, శాఖానియమము లేవియున్నవో. యేవిలేవో, అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును- ఇద్దరుముగ్గురుసభ్యు లొకసమయమున మాటలాడుటకు లేచనపుడు, అధ్యక్షుడు వారు మాటలాడుక్రమమున నిర్ణయించును- మరియు నొకవిషయమున సమానవోట్లుకలుగునపుడు తనయభిప్రాయమును దెల్పితాను వోటిచ్చి నిర్ధారణజేయును- ఈయన నిష్పక్షపాతియై, యుభయపాటీలకు న్యాయము సభాప్రసంగములకు గౌరవము, నీతి, ఔదార్యము దీసికొనిరావలయును- అధ్యక్షుపదవి నొందునంతకాలము పక్షములవేనియందును జోక్యము దీసికొనకూడదు- ఆయనజీతము సాలుకు 5000 నవరసులు-

(2) డిప్యూటీస్పీకరు, మరియు కమిటీలచేర్మను- జీతము 1500 నవరసులు.

(3) ముగ్గురుగుమాస్తాలు-

పార్లమెంటు చర్యవిధానము.

సభ్యులలో నొకరులేచి యొకయంశమునుజెప్పి దాని సభ జర్చించునా లేదాయని ప్రశ్నించును; యీప్రశ్న నే మోషను (Motion) అందురు- స్పీ

కరు (అధ్యక్షుడు) సభ్యులసమ్మతిని దెలియగోర, కొందరు సరే (yes) అని, కొందరు 'వలదు' (nay) అని జెప్పదురు-అధ్యక్షు డెవరిసంఖ్యహేచ్చుగనున్నదో ధ్వనివలనగ్రహించిజెప్పను- విశేషాంశము 'సరే' అనుచో నాయంశము ప్రసంగమునకొచ్చును; లేనియెడలరాదు- కాని యీతీర్పు నేసభ్యుడయినను ముమ్మారుయెదిరించుచోనప్పడుదానిపై సభ్యులవిభజన (Division) జేయవలయును; అనగా వారివోట్ల యధాప్రకారము లెక్కబెట్టవలయును- ప్రతిమోషనుసభయొక్క నామోదము పొందినచో సభయొక్క తీర్మానము లేక ఆజ్ఞగనుండును- తీర్మానమును నష్టపరిమిషయముపై ప్రజాశాఖయొక్క యభిప్రాయము దెల్పదగును; ఆజ్ఞయగుచో సభ్యులపైగాని, ప్రయోగాంగముపైగాని, శాసనాకారమునుబొందును-

ఆజ్ఞగ్రంథములో మోషను ప్రావేశముజేయుప్రతివాడు యిట్లు వ్రాయవలయు- సభకు నొకరోజు వ్యవధియివ్వవలయును

జూలై 16-

ఏగారు- ప్రస్తుతపు రాజస్వవిషయముల యమలులోనున్న నియమముల లాభాలాభములను విమర్శనజేయుటకున్నా, ఆనియమముల నెట్టిమార్పులవసరమో సభవారికి దెలియపరచుటకును యొక ప్రత్యేకపుకమిటీ నియోగింపబడవలయునని-

బిగారు- ఇండియా సంస్కారనియమములవిషయకములయిన కాగితముల నన్నియు సభయొక్క టేబిల్ బల్లపయిన దాఖలుచేయబడవలెనని-

మంత్రివర్గముయొక్క మోషనుల సభ్యులు జర్చించుటకు కొన్నిరోజులున్నా, మంత్రులుగాని వ్యక్తిసభ్యులచేవ్రాయబడు మోషనుల విచారించుటకు వేరొకరోజున్నా మోషనులదెల్పురోజొకటియు ప్రత్యేకముగ నుండును-

మోషనుజేయుటకు నోటిసు.

సభ్యుడు తనవేరొక కాగితమువ్రేవాసి బల్లపైబెట్టును- కొంతకాలమునకు పార్టీ మెంటుగుమాస్తా ఆచీట్లనుదీసి సంఖ్యలువేసి ఆసంఖ్యల యొక్క

నులో బెట్టును; అప్పుడు ఒకటితరువాత నొకదానిని బయటకెదీసి ఆసంఖ్య గల సభ్యుని స్పీకరు బిలుచును- సభ్యుడులేచి తనప్రశ్ననుజదువును- తరువాత బల్లదగ్గరకుదీసికొనిపోయి గుమాస్తాకిచ్చును. నియమించినరోజున ఆసభ్యుడులేచి తనప్రశ్న జదువును- సభ దానిచర్చకంగీకరించినచో, అది తీర్మానముగాని, ఆజ్ఞగానియగును- ఆవిషయము ఒకబిల్లును సభ్యులయెదుట జదువుటగాని, స్పెషలుకమిటీని నియోగించుటగాని, కాగితములనడుగుటగాని, లెక్కలు (statistics) ఆకౌంటులు, పత్రములు, లేక కొన్ని వివాదాంశముల పరిశీలించుటకు స్పెషలుకమిటీ నేర్పరుపమనిగాని కోరవచ్చును- లేక పాలనవిషయముల సభ్యులు మంత్రీవర్గమును ప్రశ్నింపవచ్చును- ప్రభుత్వపుయుద్దేశ్యముల తెలియగోరవచ్చును; ఫలానావిధముజేయుడని జెప్పవచ్చును-

ఒకబిల్లు యంగీకారము నొందుట.

సభ్యులెదుట బెట్టవలయుననుకొనిన విషయమున బిల్లురూపమున సభ్యుడు వ్రాయించవలయును- దాని నంగీకరించునట్లు కనీస మిద్దరుసభ్యులదస్కతయిన నుండవలెను- ఈబిల్లు తీసికొనివచ్చుటకు సభయంగీకారము నొందవలయును- తరువాత ఆబిల్లు గుమాస్తాయందుకొని సభలో ప్రధమసారి జదువును- ప్రధమసారిచదువున జర్చయుండదు- (1) మతము (2) వత్తకము (3) రాజస్వము (4) సివిల్లిస్టువిషయముల బిల్లులు, సభయంతయు కమిటీగూర్చొని, యంగీకరించినగాని తీర్మానమునకు దీసికొనిరాబడకూడదు-

ప్రధమసమర్పణ (చదువు) అయినతరువాత రెండవసారి సభ్యులయెదుట సమర్పించబడుటకు వారియనుజ్ఞ బొందవలయును- దానికిపూర్వము, ఆబిల్లునకు జవాబుదారియగువాడు లేచి దానివిషయమై సిద్ధాంతపూర్వపక్షములతో నుపన్యసించును- తరువాత సభ్యులందరు దాని తర్కింతురు-

ఈప్రసంగకాలమునకు నియమములేదు- తరువాత సూచనకారుడు తిరిగి జవాబు చెప్పును- రెండవసారిచదువబడిన తరువాత, ఆబిల్లు కమిటీమెట్టున వుబోవును- అనగా స్పీకరు సభను విడచును; ఆయనకుబదిలీ యింకొకసభ్యు

దు కుర్చీనాక్రమించును; అప్పుడు ఆబిల్లువిషయమై సభ్యులు స్వేచ్ఛగతర్కించి సవరణలజూపి, అవి విశేషాంశములచే సంగీకరింపబడినయెడల అసలుబిల్లులో జేర్పబడును- కమిటీలో కడతేరినతరువాత బిల్లు సభ యధావిధిగ దెలుపబడి, మూడవసారి యంగీకారమునకు తారీఖునియమించబడును- అప్పుడు ఈబిల్లు సమ్మతినొందుగాక' యని మోషనుచేయబడును- దీనికి సభ్యులంగీకరించినచో అది ప్రజాశాఖసమ్మతినొంది, ప్రభుశాఖ యంగీకారముకొరకు బంపబడును- వారు యిదేవిధముగవర్తించి తమ యంగీకారమునయినను అసమ్మతినయినను దెల్పుదురు- సమ్మతించినచో రాజుకూడ సమ్మతించును- అప్పుడాబిల్లుచట్టమగును- ప్రభుశాఖసమ్మతించక సవరణలజేసి ప్రజాశాఖకు తిరిగి బంపుచో, ప్రజాశాఖ ఆసవరణవిచారించి యంగీకరించుచో యది శాసనమగును; లేని యాసవరణలకు తమయాత్రేపణలుజూపుచు, తిరిగి ప్రభుశాఖకు బంపవలయును- ప్రభుశాఖ తమసవరణలదీసి వేయక తిరిగిబంపుచో, ఆబిల్లు శాసనము కానేరదు- ఒకప్పుడురెండుశాఖలకుఆబిల్లుపై సంవిదము (conference) జరిగిన పరస్పరయభిప్రాయభేదముల సమాధానపరచుకొనుట తటస్థింపవచ్చును; కాని యిది కడుసకృతు-

ఒకబిల్లుయొక్క యదృష్టము ప్రజాశాఖలో నారుసారులు నిర్ధారణ చేయబడును-

(1) బిల్లు సభలోప్రవేశ పెట్టుటకు యనుజ్ఞకొరకు మోషను- ప్రవేశమున కనుజ్ఞబడయుట-

(2) ప్రథమసమర్పణకొరకు మోషను- అనుజ్ఞ-

(3) ద్వితీయసమర్పణకొరకు మోషను- డిటా

(4) కమిటీకిబంపుటకుగాను విన్నపము-డిటా

(5) కమిటీవలన పరిశీలన- కమిటీరిపోర్టు-

(6) తృతీయసమర్పణకొరకు మోషను- అంగీకారము-

ప్రభుశాఖకుబంపుట-

ఏసభకాలమునను 40 మందిసభ్యులకంటె తక్కువయుండకూడదు- ఒకప్పుడు 500 మంది సభ్యులు హాజరగుదురు-

బిల్లుయొక్క రూపము.

ఇది యెనిమిదిభాగములుగనుండునని జెప్పవచ్చును- (1) అనుక్రమణిక దీనిలో చట్టముయొక్క కారణము స్పష్టముగ నుదహరింపబడును- 'ఇటులున్నదిగాన' అని ప్రారంభించును-

(2) శాసనికవాక్యము- రాణి, ప్రభువులు, ప్రజలచే నీసమావేశమునొందిన పార్లమెంటున శాసనమునొందుగాక' అని జెప్పును-

(3) చట్టముయొక్క నామము; ఉ॥ 'ఇండియను రిఫారంసుఆక్టు 1909'

(4) చట్టము అమలుకువచ్చుకాలము చోటులు-

(5) చట్టములోనుపయోగింపబడు ప్రధానపదముల యర్థమును దెల్పు లక్షణవాక్యములు-

(6) చట్టముయొక్క మూలాంశము; ఇదిసూత్రములుగ విభజనజెందును

(7) ఈచట్టము పూర్వమమలులోనున్న చట్టముల రద్దుజెప్పువాక్యము-

(8) షెడ్యూలు- చట్టములోనుదహరించు జాబితాలు, అపెండిక్సులు స్థలములపేర్లు మొదలగువాని వివరము-

క్యాబినెటు (అంతరంగసభ)

దీనిలోని సభ్యులసంఖ్యకు స్పష్టమగు పరిమితిలేదు- కాని ప్రధానము గనుండవలసినవారు కొందరుగలరు; మరికొందరు తరుచుగనుందురు-

(1) కోశాగారపు ప్రధమప్రభువు (The first Lord of Treasary) ఈయన సాధారణముగ ప్రధానమంత్రియైయుండును.

(2) చాన్సెలరుప్రభువు (The Lord Chancellor) న్యాయనిర్ణయాంగముపై ప్రధాన యధికారి- న్యాయాధిపతులందరను నియమించును- న్యాయ చట్టములలో మార్పులకుగాని తన సహాయోద్యోగీయుల సలహామీద ప్రభు సంఘమున నూచింపును.

(3) సభకు యధ్యక్ష ప్రభువు (The Lord President of the council) ఇది గౌరవాధిపతియ్యుద్యోగము- అయినను యీతనిక్రింద మూడు రాజ్యాంగములుండును. (1)ప్రీవికవున్సిలు (2)విద్యాకమిటి (3) వర్తకబోర్డు.

(4) లాడున్ ప్రీవీ సీలు (The Lord Privy Seal) ఇది కేవలము గౌరవాధిపతి యుద్యోగము.

(5) ఎక్స్చేకరుచాన్సలరు (The Chancellor of the Ex-chequer) రాబట్టపుయధికారి బడిజేటును సమర్పించును.

(6) దేశీయవ్యవహారపుకార్యదర్శి (The Secretary of State for Home Department) పోలీసు, ఖయదీలు, నై నెటుయుద్యోగము (గ్రాంట్లు ఉద్యోగములనిచ్చుపని) ప్రజాయోగ్యము, ట్రేడుము, నేరములు మొదలగువానిపై పనులు

(7) పరదేశపువ్యవహారముల కార్యదర్శి (The Secretary of State for Foreign affairs) రాయభారములు మొదలగునవి యీయనద్వారా జరుగును. పార్లమెంటు కావిషయముల దెల్పువలయును.

(8) కాలనీలకార్యదర్శి (The Secretary of State for Colonies) కాలనీలకుసంబంధించిన పనులు చేయును.

(9) ఇండియాకార్యదర్శి (The Secretary of State for India)

(10) యుద్ధపు కార్యదర్శి (Secretary of State for War)

(11) పనులవిషయమయిన ప్రధాన కమిషనరు (The chief Commissioner of Works) రాజసౌధములు, మ్యూజియములు, పార్కులు, క్రొత్తరోడ్లు, వీధులు మొదలగు కట్టడములపైపని.

(12) లాంకాష్టరు డచ్చీయొక్క చాన్సలరు (The chancery of the Duchy of Lancaster)

(13) ప్రధాన నావిక సేనాధిపతి ప్రభువు (The first Lord of the Admiralty)

(14) వర్తకభోజులయొక్క అధ్యక్షుడు (The President of the Board of Trade) ఈయనక్రింద యిద్దరు ఉపకార్యదర్శులుందురు. వర్తకవిషయముల జవాబుదారియై యున్నాడు. వర్తకపుసంఘము, దేశీయవర్తకపన్నులు (సుంకములు), సాగా, బెల్లము, బీరు, తేయాకు, పొగాకు లపై పన్నులు; రెయిల్వేలు, కాలువలు, రేవులు, వర్తకముయొక్కయు, చేతి పనులు, పంటలు వీనియొక్క లెక్కలు; రెయిల్వేలువేయుట, నావలలోనుండు యుద్యోగులు- యావిషయముల పార్లమెంటుకు జవాబుదారి.

(15) స్థానికప్రభుత్వపు బోర్డుయధ్యక్షుడు (President of the Local Government Board) స్థానికప్రదేశము బీదలు, పారిశుద్ధ్యపువిషయములపై యధికారి.

(16) పోస్టుమాస్టర్ జనరల్ (Post Master-General) టపాలు, తెలిగ్రాములు, మనిటెడర్లు, సేవింగ్సుబ్యాంక్‌లు- వీనిపైయధికారి.

(17) ఐర్లండునకు ప్రధానకార్యదర్శి (Chief Secretary for Ireland)

(18) ప్రీవికౌన్సిలుయొక్క ద్వితీయధ్యక్షుడు (The Vice President of the privy Council)

కొన్ని ప్రత్యేకపు సర్కారు యుద్యోగములు.

(1) కోశాగారము (Treasury) ఈయుద్యోగమిప్పుడు ప్రధానమంత్రికివచ్చును. ప్రధానమంత్రియనునతడు యితరమంత్రులనియమించి కాబినేటును నిరూపించును. సర్కారులో నవుకరిజేయు యుద్యోగులనందరను ప్రధానమంత్రియే కొన్ని నియమముల ననుసరించి నియోగించును. కాబినేటుకార్యముల కన్నిటి కాయనయే జవాబుదారగును. మంత్రివర్గములో నభిప్రాయభేదములు బుట్టినప్పుడును, ప్రధానమంత్రి యితరమంత్రులతో నేకీభవించనపుడును ఉభయులు మంత్రిత్వమునకు రాజీనామాయివ్వవలయును; లేక ఆ యితరమంత్రులు కాబినేటునుండి తమంతటతాము తొలగవలయును.

కోశాగారము ప్రధానమంత్రిగాక నలుగురుయుద్యోగులచే నడుపబడుచున్నది. వారు (1) ఎక్సైజరుకు చాన్సెలరు (2) ఇద్దరు జీతమొందు కమిషనరుప్రభువులు; ఒకడు జీతమునొందని కమిషనరుప్రభువు. ఈరాజ్యాంగము యొక్కపని ప్రజాధనము నందుకొనుటయు, యిచ్చుటయునై యున్నది. రాజస్వము, భూజలసేనాఖర్చులు, సివిలుసర్వీస్ (సర్కారుయుద్యోగములు), వీనికివలయు సప్లయిలను కోశాగారమే భద్రముజేయవలయును. న్యాయవిచారణ కగు ఖర్చులు కోశాంగపు యుద్యోగులచే తనిఖీయగును. మహసూల్ (Customs) బోర్డు, దేశపుశిస్తు, టపాలకచ్చేరి వీనివలనయగు రాజస్వ కార్యములన్నియు కోశాంగమువారు క్రమబరతురు.

(2) సివిలుసర్వీసుకమిషను. దీనిలో యిద్దరు కమిషనర్లుందురు. వీరు సర్కారుయుద్యోగములకు నర్థులగువారిని పరీక్షించి ప్రవేశముజేసికొందురు కొన్నియుద్యోగములు పోటీపరీక్షపైయుండును; కొన్ని కేవల నియోగము (nomination) వలన నివ్వబడును.

(3) దానపు కమిషను (The Charity Commission) దీనిలో నలుగురుకమిషనర్లుందురు, కాని వారిలో ముగ్గురకే జీతముగలదు. వీరు బీద

లకు సహాయముజేయునిమిత్త మేర్పరుపబడిన ప్రతిష్ఠాపనములపై పనిజేయుచుందురు. బీదగృహములు (Poor Houses) ఆసుపత్రులు, పాఠశాలలు, యివి వీరి యధికారములో నుండును.

(4) పిచ్చివారలకు కమిషను (The Lunacy Commission) వీరు ఆర్గురుగలరు. జీతమొందుదురు. పిచ్చివారలకుగాను నేర్పడిన గృహశాలను, వారిపోషణ మొదలగుపనుల జాగ్రత్తపెట్టుచుందురు.

(5) నాణెముద్రణాంగము. ఇది ఎక్సైజరు చాన్సలరుకింద నుండును

(6) రాజ్య ఋణాంగము (The National Debt Office)

ఈరాజ్యాంగము రాజ్యఋణమును తీర్చుటకును, దానిపై వడ్డీనిచ్చుటకును పనిజేయవలయును. ఒక రాష్ట్ర మితరరాష్ట్రములతో యుద్ధముజేయవలసినప్పుడు కావలయుధనమును రెండువిధముల సంపాదించవచ్చును; (1) నూతనముగ పన్నులువేయుట (2) ఋణముజేయవచ్చును. ఈఋణమును ప్రజలనుండి ప్రభుత్వము స్వీకరించును. మరియు దానిని కొంతకాలమునకు దీర్చుటకుగాని, దానిపై సాంవత్సరికవడ్డీని యిచ్చుటకు బద్ధులగును. ఈవడ్డీ ప్రజలపై పన్నులువేయబడి, దానిరాబడిద్వారా యివ్వబడును. ఈరాజ్యఋణము తరగతి తరగతులపై బాధ్యతగలుగజేయును. ఈఋణము గవర్నమెంటుషేర్లు (భాగములు) లేక స్టాకులనబడును. ఈషేర్లను ప్రజలొకరినుండి మొకరు కొనుక్కొనవచ్చును. వానినిలువబేరపుధరలబట్టి మారుచుండును. వడ్డీ సాధారణము నూటికి మూడువంతునయుండును. రాజ్యఋణమున యనేకభాగములు గలవు. (1) ఫండునొందిన అప్పు- రాజస్వమునుండి రాజ్యఋణముపైవడ్డీనిచ్చుటకు శాశ్వతముగ కొంతభాగము దీసికొనబడును. దీనిలో కొన్ని భాగములు గలవు:—

(ఎ) కన్సోలులు. ఈస్టాకుషేరుల పూర్వ నామము మూడుపరుసెంటు కన్సోలిడేటెడ్ బ్యాంకువాషికములు. రాజ్యఋణములో దీనిభాగ మెక్కు

వగనుండును. ఇది సదా నూటికే మూడువంతున వడ్డీయిచ్చును.

(బి) తగ్గించిన త్రీలు (Reduced threes) దీనిపైన సర్కారుచేత వడ్డీ తగ్గించబడినది.

(సి) నవత్రీలు. (డి) నవపాంచిలు. (ఇ) జీవితవాషికములు.

(త్రీలు, పాంచిలు, అనగ వడ్డీనిసూచించుసంఖ్యలు. త్రీలు అనగ నూటికి మూడువంతున వడ్డీయని దెలియవలయు).

(2) ఫండునొందనియుగము- పార్లమెంటుయంగీకారమువలన కొన్ని అప్పపత్రములు జారీచేయబడును. రోజునకు నూరునవరసులకు $1\frac{1}{2}$ లేక 2 సెన్టీల (అణాల) వడ్డీచొప్పున యివ్వబడును.

(3) ఎక్స్‌చేకరు బాండుపత్రములు నైపత్రములవలెనుండును.

పరదేశ వ్యవహారపుకార్యదర్శి యుద్యోగము.

ప్రధానమంత్రితర్వాత కార్యదర్శులలో నెక్కువ గౌరవ పదవిగల స్థానము. ఈకార్యదర్శికి రాజుతోను, విదేశరాజులతోను నెక్కుడుసంబంధముండును. యితరదేశపువ్యవహారముల, యింగ్లండుతరపు ప్రతినిధిగనుండును; అనేకరహస్యపుకార్యము లీయనద్వార జరుగుచుండును; యుద్ధము, సంధి, రాయభారములు, యితరరాష్ట్రములలోని స్వేచ్ఛావిషయములు, ప్రభుత్వవార్తలన్ని యితనికి దెలియవలసివచ్చును. పరదేశవ్యవహారముల రెండువిధములజెప్పవచ్చును. (1) యూరపులోని దేశములు; టర్కీ, ఈజిప్టు, పర్షియా, యునైటెడ్డుస్టేట్సులతోడి వ్యవహారము (2) యితర భూభాగపువ్యవహారములు.

ఇంగ్లండుతరపున యితరదేశములలోనుండుమంత్రులు నాలుగువిధములు 1 రాయభారులు, 2 ఎన్వాయిలు, ప్లెనిపొంట్లెన్నియరీమంత్రులు- 3 రెసిడెంట్లు- 4 చాంజిడిఅఫేయర్లు. మొదటి రెండుతరగతులవారు రాజప్రతినిధులు

గనుందురు. మూడవతరగతివాడు విదేశముల రాజప్రతినిధులుగ నుండక, యిం
గ్లండు వ్యవహారములుమాత్రము భద్రముజేతురు. చివరతరగతివారు విదేశమం
త్రులకు సహాయముజేతురు.

1. పేటంటుకచ్చేరి- నూతనముగ జేయబడిన కల్పనయంత్రములుజేయు
వారికి వాని నితరులెవరుజేసి యమ్మకుండ మక్తాయుచ్చును.

2. న్యాయనిర్ణయాంగము- ఇది రెండుభాగములు- ఎ పెద్దకచ్చేరిలు
బి చిన్నకచ్చేరిలు. పెద్దకచ్చేరిలు గొప్పధనవిషయమయిన వివాదములను, గొ
ప్పశిక్ష వేయవలసిన నేరములును విచారణజేయగలుగును. పెద్దకచ్చేరిలు- 1 ఛా
న్సెరికచ్చేరి- యేడుగురు న్యాయాధిపతులుండరు- 2 కింగ్స్ బెంచికచ్చేరి (5జ
డ్జీలు) 3 కామనస్టీస్కచ్చేరి (5 జడ్జీలు) 4 ఎక్స్చెకరుకచ్చేరి (5 జడ్జీలు) 5 అ
డ్మినిస్ట్రేటివ్కచ్చేరి- 6 ప్రోటోట్యు, వివాహపుకచ్చేరిలు- 7 దివాలాకోరులకచ్చేరి.

చిన్నకచ్చేరిలు:— 1 కౌంటీకచ్చేరిలు 2 క్వార్టరు సెషన్సు- 3 పోలీ
సుకోర్టులు- 4 పెటీసెషన్సు,

కౌంటీకచ్చేరిలు యొకచోటినుండి యింకొకచోటునకు సర్క్యూటు తి
రుగును. ప్రతిసర్క్యూటులోను 16 కచ్చేరిలుజేయబడును. 521 కోర్టులిటు
వంటివిగలవు. అవి నెలకొక సారిజరుగుచుండును. ఇవన్నియు సివిల్కేసులై
యుండును.

న్యాయవిచారణవిధానము :—

1 ప్రధమమున క్రాసు ప్రాసిక్యూటరు నేరముయొక్కస్వభావమును
వివరించిచెప్పును.

2 ప్రాసిక్యూషనుసాక్షులు తరువాత విచారింపబడుదురు.

3 ముద్దాయితరపునవిచారణ; ఆయనప్రతిడరుయొక్కవాదన-

4 ప్రాసిక్యూషనుతరపున స్టేడరుజవాబు-

5 జడ్జి విచారణాంశముల క్లుప్తముగ జెప్పును-

6 జ్యూరీతీర్మానము- (జడ్జిత్తీర్పు)-

క్యాబినెటు (మంత్రివర్గము) నకు పార్లమెంటుతోగల సంబంధము.

క్యాబినెటులోని మంత్రులందరు పార్లమెంటులోని సభ్యులుగ నుందురు. మరియు దానిలోని నాయకులుగ నుందురు. పాలనశాఖలు (ప్రభువు ప్రజాశాఖలు) రెండింటిలోని సభ్యులు ముఖ్యముగ రెండుపక్షముల (పార్టీల) వారై యుందురు; కొందరు శిష్టాచారులనియు, మరికొందరు స్వేచ్ఛాపరులనియు యుందురు ఇప్పుడు ఇంగ్లీషుపార్లమెంటున ముఖ్యముగ మూడునాల్గుపక్షములుగ గలవు. స్వేచ్ఛాపరులు (వీరిప్పుడు పాలనాధికారులుగ నున్నారు). లేబర్ కైట్లు (కృషి గాండ్లు) ఫ్రీ ట్రేడు యూనియనిస్టులు (Free trade Unionists) టారిఫ్ రిఫార్మర్లు (Tariff Reformers), మొదటిరెండుతరగతు లొకపక్షము. చివరరెండు యొకపక్షము. సభ్యులలో నేపక్షమువా రెక్కువగ నుండునప్పుడు, ఆపక్షమువారు తమ నాయకులచేత పాలనకార్యము జరుపుదురు. ఆపక్షపు నాయకులు మంత్రులగుదురు. క్యాబినెటుమంత్రులు తమతమనామములు సూచించుపాలనాంగముల (ప్రయోగాంగముల) పైయధికారులుగ నుందురు. తమ ప్రయోగకార్యములకు (Executive acts) పార్లమెంటునకు జవాబుదారులగుదురు. మరియు సభ్యులయెదుట శాసననిర్మాణముకొఱప బిల్లుల సూచించే వారియంగీకారమున శాసనములుగ జేయించుదురు. మంత్రులను పార్లమెంటు యుద్యోగభ్రష్టులనుగ జేయుటకువీలులేదు. కాని సభ్యుల సహకార్యసమ్మతములేక మంత్రులు పాలనాధికారము వహింపగూడదు. సభ్యులలో విశేషాంశమునకు తమపై నమ్మకములేనిచో వారు తమయుద్యోగమునకు రాజీనామాయివ్వవలయును, కాని మంత్రివర్గము పారి మెంటునుముగించి (dissolve)

నూతనయెన్ని కలకు అనుజ్ఞయివ్వవచ్చును; అనగా పార్లి మెంటు సభ్యులు తమ నాయకులు జెప్పినట్లు కొంతవరకు వినవలసియుండును. కాని ప్రాతినిధికాభిప్రాయము మంత్రులు గౌరవింపవలెను; మంత్రులను సభ్యులు విధేయించవలెను. ఒకరి కొకరికి యభిప్రాయ భేదము బుట్టుచో, యుభయుల పదభ్రష్టులు కావలసియుండును. సభ్యులు మంత్రులయందు నమ్మకము ప్రకటించుట క్యాబినెటున కవసరము. నాయకుల విధేయించుట సభ్యతాధికారము నిల్చుటకును, నూతనయెన్ని కలవలని ప్రయాసము లేకుండుటకును, తోడ్పడును. సభ్యుల మంత్రులు గౌరవించనిచో, ప్రయోగకార్యమునకు వలయు ధనమును పార్లి మెంటు సప్లయ జేయదు. మంత్రులే శాసనప్రవేశము జేయవలయును. మరియు సాంవత్సరికపు బడిజెట్టును తయారుజేసి సభ్యులచే నంగీకరింపబడునట్లు జూడవలయును. సభ్యులు అబడిజెటుపట్టిలో సేమియు మార్పకూడదు మంత్రులయిష్టములేకుండ మార్చినయెడల, వారు రాజీనామాయివ్వవలయును. క్యాబినెటుల ప్రధానమంత్రి పెద్దగానుండును. ఆయన తర్వాత ఛాన్సెలరు అఫ్ యక్స్చేకరు పెద్దగానుండును. యీ మంత్రులలో నభిప్రాయ భేదము బుట్టినప్పుడు వారి తమయద్యోగమును వదులుకొనవలయును. పాలనకార్యముల కన్నిటి కందరు మంత్రులు జవాబుదారులే.

పార్లి మెంటులో క్యాబినెటుద్వార శాసననిర్మాణ ప్రయోగాంగములు రెండు కొంతవరకు కూడిక జేందినవి. మంత్రులు పార్లి మెంటులో నిర్మాణకర్తలు; ప్రయోగాంగముపై యధికారమును వారికిగలదు. ప్రయోగకార్యముల వలయు మార్పులు వారికి దెలియుటకు వీలుగలదు; మరియు వాని దెలిసికొని శాసననిర్మాణము గావించుటకును సాధ్యమగును. దీనినే ఇంగ్లీషు పార్లి మెంటరీపద్ధతి యని జెప్పుదురు.

అమిదవయధ్యాయము.

అమెరికనుపార్లమెంటరీపద్ధతికిని ఇంగ్లీషుపార్లమెంటరీపద్ధతికి గల

తారతమ్యము.

ఇంగ్లీషుపద్ధతిననుసరించి, ఫ్రాన్సు, బెల్జియమ్, హాలెండు, ఇటలీ, జర్మనీ, హంగేరీ, స్వీడెను, నార్వే, డెన్మార్కు, స్పెయిన్, పోర్చుగల్, కనడా, కేపుకాలనీలు, ఆస్ట్రేలియా దేశములు చాలవరకు పోలికగలిగిన రాజ్యప్రకృతులను స్థాపించుకొనిరి. కనుక అమెరికను 'ఇంగ్లండుపద్ధతులనభ్యసించినజాలును.

ఇంగ్లీషుపార్లమెంటరీపద్ధతి.

జవాబుదారి లేనటువంటిన్ని, ఖాయముగనుండునట్టియు, ప్రధానయధికారిని నియోగించును. ఆయనపేరట ప్రయోగకార్యములన్నియు జరుపబడును. (ఫ్రాన్సులోమటుకు యిట్లు లేదు).

నామమాత్రమున తనజేత నియోగమునొందినను, నిజముగా ప్రజలచే ప్రతినిధులుగ నెన్నుకొనబడినవారలచేపాలనకార్యములు జరుగును. వీరు సాధారణముగ శాసనాంగపు సభ్యులై యుందురు. ప్రతినిధులే తమయేజంట్ల ద్వారా నిజమయినప్రభుత్వముసల్పుదు

అమెరికను కాంగ్రెసుపద్ధతి.

అమెరికనుకాంగ్రెసు యీరాజకధర్మములపై యాధారపడియున్నది.

1 (ఎ) స్వతంత్రరాజ్యము (స్వరాజ్యము) యొక్క ప్రధానలక్షణము శాసననిర్మాణప్రయోగములు వేఱువేఱుయధికారుల స్వాధీనములో నుండుట.

(బి) ప్రయోగాంగముయొక్కయధికారము స్వేచ్ఛకు నష్టముజేయును. గనుక దానికి స్పష్టమగు హద్దులేర్పడవలయును.

రు. ఈయేజంట్లకును (అనగా క్యాబినెటువగయిరాలను) నమ్మకపోయినచో, నూతనయేజంట్లను నియమించును. (ఈవిధముగ నొకరువిడచినతరువాత నొకపాటికానారు పాలనవహింతురు.) శాసననిర్మాణప్రయోగపు నధికారములు ప్రతినిధుల విశేషాంశమునకు జేందియుండి తన వైశాల్యకారణముచే కాబినెటుకు కొంతస్వతంత్రమిచ్చును.

క్యాబినెటు కొంతవరకు శాసననిర్మాణాంగముగను కొంతవరకు ప్రయోగాంగముగనుండును. క్యాబినెట్టేప్రజాచట్టముల మొదట శాసనాంగములోప్రవేశముజేసి సమ్మతినొందునట్లుజేయును. ఇట్లు ప్రతినిధులపై క్యాబినెటు కొంత యాజమాన్యము కలిగియుండును. ప్రయోగ యుద్యోగులును శాసననాయకులునై యుందురు.

ఫ్రాన్సులో శాసనాంగము సంపూర్ణమగుయధికారము గలిగియుండును. ప్రషియా, జర్మనీలో చాల తక్కువయధికారము కలిగియుండును.

(సి) రాష్ట్రాధికారినిహద్దులోనుంచుటకుగాను వానియధికారములనిర్ణయించుటయు, నియామకకాలమునయుద్యోగమిచ్చుటయు శాసనాంగముపై ప్రాభవములేకుండజేయుటయే ప్రధానమాగణములు.

(డి) ప్రయోగాంగపు యుద్యోగులు శాసనాంగములో సభ్యులుగ నుండకూడదు. ఇవి స్వరాజ్యప్రధానభావములైయున్నవి.

పై రాజకధర్మములు శాసనాంగమునకునిర్మలత్వమును, స్వతంత్రతయు నిరంకుశాధికారులపై నంకుశమును ప్రజా సేవాభావమునిచ్చును.

5 శాసనాంగము నిరంకుశముగా కుండుటకు సాధనములు కొన్ని నేర్పాటుజేసిరి. అవి 1 ప్రెసిడెంటును కాంగ్రెసు యెన్నుకొనక ప్రజలే యెన్నుకొనిశాసనాంగముపై నిషేధపుహక్కును (veto power) కలిగియుండును. 2 కేవలము ప్రెసిడెంటు తనంతట తాను బలహీనుడగును. ఎందుక

న్యాయనిర్ణయంగము ప్రభుత్వాంగములలో భాగముగనుండక శాసనప్రయోగాంగముల వివాదములను నిర్ణయింపదు.

ఇంగ్లీషు పార్లమెంటు క్యాబినెటునై యాజమాన్యము వహించును. వారిద్వార ప్రయోగాంగమును స్వాధీనముజేసికొనును. మరియు నది ప్రయోగాంగవిషయములందును ప్రధానాధికారము కలిగియున్నది. ఎందుకన ప్రయోగాధికారులగు క్యాబినెటును యిష్టమున్నచో యుద్యోగభ్రష్టుల జేయవచ్చును.

మంత్రివర్గము పార్లమెంటును రద్దుజేసి నూతనయెన్నికల కనుజ్ఞ జేయవచ్చును. నూతనయెన్నికలు మంత్రివర్గముయొక్క కార్యముల నామోదించుచో వారు పాలనభారము వహింతురు. లేనియెడల తను యుద్యోగములకు రాజీనామజేయుదురు. ప్రభుశాఖకును, ప్రజాశాఖకును భేదములుబుట్టుచో, పార్లమెంటు (అనగ ప్రజాశాఖ) సభ్యులనొదులుకొని

న శాసనాంగములలో సభ్యుడుకాడు.

శాసనాంగము నిటులనే తనంతట తాను బలహీనముగనుండును. మరియు నేకసభ్యులు గారుగనుక కుట్రలకులొనై ప్రజలపై నిరంకుశాధికారమువహించుటకు వీలులేదు మరియు ప్రెసిడెంటు యుద్యోగమునకు చాల హద్దులుగలవు. 3. కాంగ్రెసును రద్దుజేయుటకుగాను ప్రజలసమ్మతికి అపీలుజేయుట కధికారములేదు. ప్రెసిడెంటు ప్రజాబాహుళ్యప్రతినిధి; నాల్గుసంవత్సరములవరకు యుద్యోగము వహించును.

కాంగ్రెసు చాలవరకు ప్రయోగహక్కులులేవు. ప్రయోగాంగపుయుద్యోగులగు ప్రెసిడెంటు ఆయన మంత్రివర్గముల యదినియోగింపదు. కాని దానిలోని కమిటీలంతకంతకు బలపడుచున్నవి.

ప్రెసిడెంటునకును కాంగ్రెసునకును వివాదము రెండురూపముల కావచ్చును. 1 బిల్లులు 2 ప్రెసిడెంటుకా

తిరిగి యెన్నుకొనబడవలయును. లేక నూతనప్రభువుల సృజించి, ప్రజాశాఖ చే ప్రభుశాఖకు పంపబడినబిల్లు చట్ట మగునట్లుచేయబడును.

ఇంగ్లండులో ప్రయోగాంగము శాసనాంగముద్వార ప్రజలకు ప్రత్యక్షమగు జవాబుదారికలిగియుండును.

ఇంగ్లండులో ప్రభుత్వము పార్టీ పద్ధతినిజరుగును. ఒకప్పుడు శిష్టాచారులును, మరొకప్పుడు స్వేచ్ఛాపరులును పాలనాధికారులగుదురు.

ఇంగ్లండు పాలనాంగముల నేకీ భావము నైక్యతయు గలవు.

ఇంగ్లీషుపార్టీ మెంటున మంత్రివర్గము, పూర్వపుమంత్రివర్గము, కృషివర్గము, జాతీయవాదులు (ఐరిష్) హిప్పలుందురు. పార్టీ మెంటులో ప్రతిపార్టీ నాయకుడును, తనసహాయకారిగ నొక సభ్యుని నియమించును. ఆయన హిప్పనబడును. ఆయన విధులు:— 1 వోట్లవిభజన యెప్పుడుజరుగునో ప్రతిసభ్యునికి జెప్పట.

ర్యములు. బిల్లుల ప్రెసిడెంటు యంగీకరించనిచో, కాంగ్రెసుసభ్యుల రెండుశాఖలలో $\frac{2}{3}$ మందికూడి దానిశాసనముజేయవచ్చును.

2 ప్రెసిడెంటు నితరకార్యముల కాంగ్రెసు నడ్డుపెట్టవచ్చునుగాని, ఆయనను విధేయునిగజేయుట కధికారములేదు.

ప్రయోగ శాసనాంగములకు పరస్పరస్వతంత్రత యుండును. మొత్తము మీదయూపద్ధతి దేశక్షేమమునకు తోడ్పడును.

అమెరికాలో పార్టీప్రభుత్వపద్ధతి లేదు.

అమెరికా పాలనాపద్ధతిలో నేకీ భావములేదు; ఏక్యతయులేదు. సెనెట్లమీద యప్పుడప్పుడు స్వవిషయములద్వారసంభవించు యధికారముదప్ప, కాంగ్రెసుపైన ప్రెసిడెంటు అతని మంత్రివర్గములకు యధికారములేదు. శాసనప్రవేశహక్కులేదు.

మరియు సభ్యులు సభను విడచిపోకుం
డ విభజనకాలమున నిల్పుట.

2 తన పాటీక సభ్యులను వోటు
యివ్వమని జెప్పట.

3 వారి స్వతః వోటు యిచ్చుటకు
వీలులేనిచో, వారి ప్రత్యామ్నాయము
నితరులకు దుర్బుట.

4 విభజనలో వోట్ల సంఖ్య లెక్కిం
చుట.

5 పాటీక సభ్యులయభిప్రాయము
కనుగొని నాయకులకు జెప్పట.

క్యాబినెటు ప్రభుత్వము యింగ్లీషు
పద్ధతికి ప్రత్యేకమయినది. శాసనని
ర్దేశాంగమునకు జవాబుదారియగు
ప్రజాకూటముచేపాలనజరుగుట, క్యా
బినెటు ప్రభుత్వ మనబడును. పార్లీ
మెంటులోని యొక శాఖ యింకొక
శాఖకు జవాబుదారిగనుండి ఒక రాజ
కపక్షమంతయు కూడి ప్రభుత్వము వ
హించి, తమ శాసనములనన్నియు కూ

పాలనాంగములపై కాంగ్రెసునకు
అమితములగు విచారణ యధికారము
లును అసంపూర్ణములగు ప్రాభవాధి
కారములును గలవు.

శాసననిర్దేశ ప్రయోగాంగములు
కేవలము వేటువేటుగ నుండుటవలన
జవాబుదారి యెవరిపై నుంచవలెనో
ప్రజలకు తెలియదు.

సంఘర్షణవలన, శాసన, పాలనాం
గములశక్తి కొంతవరకు వ్యర్థమై
పోవును.

పరమావసరకాలములప్రయోగాం
గముయొక్క దృఢకార్య నిర్వాహక
త్వమును, శీఘ్రముగ నిశ్చయించు శ
క్తియు బలహీనములగుట కవకాశము
గలదు.

డి నిర్మాణముగావించు పాలనావిధానమును జవాబుదారిపాలన యని జెప్పవచ్చును. ఒకసభ్యుడు యంగీకరింపకపోయినను పాలనాంగ మంతయు చెడిపోవును.

క్యాబినెటులక్షణములు :— (1) కాసననిర్మాణసభలలో (పార్లమెంటులో) ని సభ్యులే క్యాబినెటులో నుండవలయును; (2) వీరందరు (మంత్రులందరు) సమాన రాజకాభిప్రాయములగలిగి, సమానపక్షమునకే జేంది వీరందరు ప్రజాప్రతినిధిశాఖలో విశేషాంశపు సభ్యులలోనివారై సమాన తంత్రమునువహించి (3) పార్లమెంటుయొక్క అసమ్మతమునకు పాత్రులగుచో సమానముగాకూడి తమయుద్వోగములకు రాజీనామాయివ్వవలసియుండును; (4) వీరందరును యొక ప్రధానమంత్రి జెప్పినట్లు విధేయంపవలెను.

కెనడా సంయుక్తరాజ్య ప్రకృతి.

బ్రిటిషు నాటు అమెరికా ఆక్టు (సం॥ 1867); వలన బ్రిటిషు పార్లమెంటుచే కనడాదేశపు సంయుక్తరాజ్యప్రకృతి స్థాపింపబడినది.

కెనడా ప్రభుత్వము ఇంగ్లీషు క్యాబినెటు పద్ధతిపై నాధారపడియున్నది అనగా మంత్రివర్గము పార్లమెంటులో సభ్యులగుటకై కామన్సు గృహముయొక్క సమ్మతిపై యుద్వ్యంగమువహింతురు. ఇంగ్లీషు రాజువలెనే గవర్నరుజనరలుక జవాబుదారితనట్టియు, శాశ్వతమయినట్టియు ప్రయోగాధికారియై యుండును. పార్లమెంటును రద్దుజేయవచ్చును. సెనెటులో 78 సభ్యులుగలరు. వీరు గవర్నరుజనరలు, అనగా మంత్రివర్గముచే శాశ్వతసభ్యులుగ నియమింపబడుదురు. కామన్సుసభలో 210 సభ్యులుండురు. వీరు అయిదుసంవత్సరములవరకు యెన్నుకొనబడుదురు. సెనెటరులు, ప్రజాప్రతినిధులు జీతముల పొందుదురు. సెనెటరు యధికారము బహుకొంచెమై యుండును. గవర్నరుజనరలు నిషేధహక్కును (veto power) కలిగియుండినను, బహుసకృతుగ దాని నుపయోగించును. రాష్ట్రములోని న్యాయాధిపతులందరు మంత్రివర్గముచే నియోగింపబడి, మంచిప్రవర్తనము చూపునంతకాలము యుద్వ్యంగము వహింతురు.

కెనడాలో యిప్పు డేడురాజధానులుగలవు. ప్రతిదానియందును శాసనాంగ మొకటిగలదు. జొమినియన్పార్లమెంటుసభ్యులు రాజధానిశాసనాంగములసభ్యులుగ నుండెదగరు. రాజధానులచట్టముల గవర్నరుజనరలుకప్పుడు రద్దుచేయవచ్చును.

యునైటెడ్డుస్టేట్సురాజ్యప్రకృతివలె జొమినియను, రాజధానుల శాసనాంగములకు యధికారవిభజనగలదు. కాని యీభేదము మాత్రము గలదు. యునైటెడ్డుస్టేట్సులో కాంగ్రెసును రాష్ట్రములచే సమర్పింపబడిన హక్కులుండును. సమర్పింపనిహక్కులను రాష్ట్రములే యనుభవించును. కెనడాలో రాజధానులకు ప్రధానశాసనాంగమే యధికారమునిచ్చును. రాజధానులు ప్రధానశాసనాంగములు నిర్మాణముజేయలేదు.

కెనడా రాజ్యప్రకృతి ప్రజాసమ్మతివైబుట్టలేదు. కెనడాలో యొక

సంవిదముచే వ్రాయబడి ఇంగ్లీషుపార్లమెంటుచే సంగీకారమునొందెను. బ్రిటిషుపార్లమెంటు దానినిమార్పుటకు యధికారముకలిగియుండును.

ఇటులనే ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణఆఫ్రికా వలసరాష్ట్రముల రాజ్యప్రకృతులేర్పడినవి.

ఆరవ యధ్యాయము.

ఇండియా రాజ్యప్రకృతి.

ఇండియా రాజ్యప్రకృతి నభ్యసించుటలో చదువరులు గమనింపవలసిన విషయము లనేకములుగలవు. కాని యీ యధ్యాయమునందు చర్చ నాంశముల వేనిని జెప్పటలేదు; కేవలప్రభుత్వాంగములను, వానివిధులను వ్రాయుదును. ఇండియా రాజ్యప్రకృతి 1858 సం॥నుండి స్థాపించబడిన కొన్ని చట్టములపై నాధారపడియున్నది. 1858 సం॥ లోని యిండియా ప్రభుత్వచట్టము (The Government of India Act, 1858); ఇండియాను కౌన్సిలు చట్టము (1861 సం॥), (The India Council Act, 1861); లలోని

యీ చట్టములు 1865, 1869, 1870, 1871, 1874, 1876, 1892, 1904, 1907, 1909 సంవత్సరములలో సవరణజేంది పునస్థాపితములగు రూపముల ప్రకారమున్నా, యిండియా రాజ్యప్రకృతినిగూర్చి నభ్యసించవచ్చును. మరియు నీ రాజ్యప్రకృతి కేవలము శాసనరూపమున నిర్మితమయినదేగాక, కొంతవరకు వృద్ధిపొందినదనియు జెప్పవచ్చును.

ఇండియా రాజ్యప్రకృతిని ముఖ్యముగ రెండురూపముల పరీక్షింపవచ్చును: (1) యిండియా ఆధేయ రాజ్యమగుటవలన యింగ్లండులో యిండియాపా

లనకార్యమునకై యొకరాజ్యాంగ మేర్పడియున్నది. ఇండియాచక్రవర్తి ఇండియాకొర కేర్పడిన రాష్ట్రపుకార్యదర్శి; యిండియాకొన్నిలు (సభ) వారితో కూడిన రాజ్యాంగము; (2) ఇండియాలోనేర్పరుపబడిన రాజ్యాంగము; యిది వైస్రాయి, వైస్రాయికార్యనిర్వాహకసభ; శాసననిర్మాణసభ; రాజధానిప్రభుత్వములు; జిల్లాప్రభుత్వాంగములతో కూడియున్నది. ఈయధ్యాయములో యీరాజ్యాంగములు వరుసగా వివరింపబడును.

1858 సం॥నకు పూర్వము యిండియాదేశము మొగలాయిలు, మహారాష్ట్రలయొక్క రాజ్యముయొక్క చివరదశయందు యీస్టిండియాకంపెనీ (East India Company) వారిచే పాలింపబడుచుండెను. ఈకంపెనీవారు ఇంగ్లండురాజుదగ్గరనుండి సన్నదునొంది యారాజునకుగాను యిండియాలో నాంగ్లేయస్వాధీనమగు దేశమును పాలించుచుండిరి. వీరు 1600 సం॥న యెలిజబెత్ రాణినుండి యిండియాలో వత్తకముజేయుటకు సన్నదునొంది, దేశములసంపాదించి, కోటలు, సేనలు మొదలగువాని వినియోగించి, క్రమక్రమమున వత్తకసంఘము పాలనసంఘముగ మారెను. 1773 సం॥ రిగ్యులేటింగు చట్టము (The Regulating Act, 1773) వలన గవర్నరుజనరలు, మద్రాసు, బొంబాయిలకు గవర్నరులు, న్యాయస్థానములు స్థాపింపబడెను. 1813 సం॥న వత్తకవ్యాపారమును కంపెనీవదలుకొని, 1833 సం॥న యిండియాప్రభుత్వము దేశపాలనకొరకు చట్టనిర్మాణకార్యమును మొదలుబెట్టెను. 1858 సం॥న యిండియాప్రభుత్వమును యీస్టిండియాకంపెనీనుండి తీసివేసి యిండియాచక్రవర్తినియనుపేరట, ఇంగ్లండురాణి తన స్వహస్తములలోనికి రాబట్టుకొనెను. అప్పటినుండియు, ఇంగ్లండురాజు యిండియాచక్రవర్తిగా నుండి తనరాష్ట్రపు కార్యదర్శులలో నొకరిని, యిండియాప్రభుత్వకార్యములపై నియోగించి ఆయనద్వారా పాలనసేయుచుండెను. కాన ఇంగ్లండురాజు యిండియాయొక్క శాసనప్రయోగాంగమునకు ప్రైయధికారియై యున్నాడు. రాజునకు సహాయార్థముగాను క్యాబినెటు (Cabinet) మంత్రియగు కా

ర్యదర్శియొక్క, ఇండియాకౌన్సిలు (The India Council) అని పిలువబడు సభయొక్క సలహాపొంది పాలించుచుండును. ఆయనకు యిద్దరు యుపకార్యదర్శులుగలరు. ఒక యుపకార్యదర్శి పార్లమెంటులోనుండి పనిజేయును. కార్యదర్శిజీతము సం॥కు 5000 నవరసులు; పార్లమెంటులోని యుపకార్యదర్శిజీతము 1500 నవరసులు; యితరకార్యదర్శిజీతము 2000 నవరసులు.

ఇండియా కౌన్సిలు.

1858 సం॥పు ఇండియాప్రభుత్వపుచట్టములో నుదహరించినప్రకారము యీసభను వివరించదగినది. దీనిలో 14 మందికి మించక, 10 మందికి తక్కువ సభ్యులుందురు. కార్యదర్శికి యీసభ్యులనియమించు యధికారముగలదు. వీరిలో తొమ్మిదిమందయినను ఇండియాలో పది సం॥లు యుద్యోగము జేసి యుండవలెను. ఆయుద్యోగమును విడచి పది సం॥లు మించకూడదు. వీరి సభాయుద్యోగకాలము పది సం॥లు. ఒకప్పుడు కార్యదర్శి సభ్యుల నేవరినయినను తిరిగి యైదు సం॥లు నియోగింపవచ్చును. మరియు నూతనసభ్యుల ప్రత్యేక కార్యములకు నేర్పాటుజేయవచ్చును.

ఒక్కొక్కసభ్యునిజీతము సంవత్సరమునకు 1200 నవరసులై యుండును. ఇండియాకౌన్సిలుసభ్యుడు పార్లమెంటులో చేరకూడదు. ఇండియాప్రభుత్వముతో సంబంధించిన రాజకవ్యవహారముల నన్నిటిని కార్యదర్శిగారియాధిపత్యముక్రింద ఇండియాసభ వ్యవహరించుచుండును. ప్రతిసభకు అయిదు గురుసభ్యులకు తక్కువగానుండకూడదు. ప్రతివారమున యొకసభ జరుగవలయును. కొన్ని నియామకవిషయములదప్ప కార్యదర్శిగారియభిప్రాయము చివరతీర్పయియుండును. ఈక్రిందివిషయముల సభ్యుల యంగీకారములేనిది కార్యదర్శిగారు వ్యవహరింపకూడదు.

(1) రాజస్వప్రయవిషయములు.

(2) ధనముపై జామీను.

(3) తాకట్టువేలం.

(4) ఒడంబడికలు (కంట్రాక్టులు)

(5) జీతములుమార్చుట.

(6) సెలవు నియమములు.

(7) ఇండియాలోని యుద్యోగములు.

(8) ఇండియా సివిలుసర్వీసుకొరకు ప్రత్యేకముగానుంచబడిన యుద్యోగములను స్వదేశీయులకిచ్చుట.

(9) ప్రత్యేకమయిన యుద్యోగముల నియమములు.

ఇండియా రాజస్వమును యిండియా యందుగాని తదితరచోటులగాని వ్రయపరచుటకు యిండియా కవున్సిలులోని సభ్యుల విశేషాంశముయొక్క యంగీకారమునుపొందక కార్యదర్శిగారు పనిజేయుటకు హక్కులేదు. ఇండియా కొరకు అప్పుదెచ్చు ధనమునుగూర్చిన వ్యవహారములందును కార్యదర్శి స్వతంత్రించి పనిచేయకూడదు. ఇండియా ప్రభుత్వమును జరుపుట కవసరములగు వస్తువులను కొనుటయందుగాని, అమ్ముటయందుగాని, తాకట్టుపెట్టుకొనుటయందుగాని, కంట్రాక్టుల నిచ్చువిషయములందును, సెక్రటరీగారికి స్వతంత్రాధికారము లేదు.

కార్యదర్శిగారు యిండియా ప్రభుత్వమునకు బంపు యాజ్ఞల నన్నింటిని కాన్సిలుయెదుట బెట్టవలయును. సభ్యులలో నెవరయినను ఆయాజ్ఞపై తన యభిప్రాయమును వ్రాయవచ్చును. సభ్యులలో విశేషాంశము ప్రతికూలించినచో కార్యదర్శి తనప్రవర్తనగూర్చి తగుకారణములను వ్రాయవలయును. అతొందరవిషయముల దగుకారణములనువ్రాసి సభ్యులయెదుట బెట్టక యిండియాకు బంపవచ్చును. సంది, యుద్ధము, రాయభారము, తంత్రము యీవిషయములు.

యముల సభ్యులకు తెలియపరచక కార్యదర్శి తగునట్లు పనిజేయవచ్చును. యుద్ధమును ప్రకటించునపు డాప్రకటనకాలముయొక్క మూడుమాసములలో పార్లమెంటుకు దానినిగూర్చి జెప్పవలయును. ఇండియాయొక్క ప్రభుత్వము వత్తకము, రాజస్వము మొదలగువిషయముల కార్యదర్శి ఇండియాప్రభుత్వమునుండి వత్తమానమును దెప్పించుకొనవలసియుండును. ఇండియా రాజస్వమును పార్లమెంటుయనుమతిలేక విదేశయుద్ధములకు ఖర్చుపెట్టకూడదు. ప్రతి సంవత్సరమున మేయి మొదలనుండి పదునాలుగురోజులలోగా ఇండియా యొక్క సాంవత్సరిక జమాఖర్చులజాబితాను పార్లమెంటుయొద్దట దాఖలు చేయవలసియుండును. (1) ఈజాబితాలో ప్రతిరాజధానినుండియు వచ్చునట్టిశిస్తును, ఖర్చులను, అంశవివరములుగ జూపవలయును. (2) గడచినసంవత్సరముయొక్క ఆదాయవ్రయములు (3) రాజ్యఋణముకొరకు రెమింతుపొవునో, దానికగువడ్డీ మొదలగువిషయములు కార్యదర్శిగారి పాలనాంగములోని యుద్యోగుల జీతభత్యములవివరము; పించనలు. (4) ఇండియాప్రజలయొక్క అధివృద్ధి, స్థితి వీనివిషయమై కార్యదర్శిగారు పార్లమెంటుసభకు జెప్పవలసియుండును. కార్యదర్శిగారు యుద్యోగరీత్య జేసినలోపములకు దావా తీసుకొనిరావచ్చును.

ఇండియా ప్రభుత్వము.

ఇండియాప్రభుత్వమును మూడువిధములుగ విభజింపవచ్చును. (1) శాసనప్రయోగాంగము (the executive organ); (2) శాసననిర్మాణాంగము (the legislative organ); (3) శాసన నిర్ణయాంగము (the judiciary); ఈయంగములు వరుసగా వివరింపబడును.

శాసన ప్రయోగాంగము; వైస్రాయి.

బ్రిటిషుఇండియాలోని సివిలు, యుద్ధపువ్యవహారములన్నిటియొక్క తనిఖీ, నిర్మాణము, క్రమము మొదలగుకార్యములు సభాసమేతుడగు వైస్రాయి

యి (రాజప్రతినిధి), గవర్నరుజనరలునగు యధికారిజేతిలో నున్నవి. ఆయన యింగ్లండు యిండియాతరపుననున్న రాష్ట్రపుకార్యదర్శికి లోబడి యుండవలెను. వైస్రాయి రాజుచేనియమింపబడి, అయిదు సం॥లు పాలన సేయును. ఈవైస్రాయి యిండియా సివిల్సర్వీసులో యుద్యోగిగా నుండకూడదు; మరియు వారితో నేవిధమగు సంబంధముకలిగినవాడుగ నుండరాదు; వారందఱకంటె పైస్థితిమంతుడుగను, యింగ్లండులోని పాలనశాఖకు యిష్టుడుగను, వైస్రాయిగ నుండవలెను. వైస్రాయికార్యనిర్వాహకమున అయిదుగురు సభ్యులు సహాయముజేతురు. వీరిలోముగ్గురు కనీసము యిండియాలో 10 సం॥లు పనిజేసేయుండవలెను. ఒకడు బారిష్టరుపరీక్షయందు కడతేరవలెను; సేనాధిపతియు నొకప్పుడు ప్రత్యేకముగా కార్యనిర్వాహకసభలోజేరును. వైస్రాయిసభ్యులలోని విశేషాంశము (majority) యొక్క తీర్మానముప్రకారము వ్యవహరింపవలెను. ఒకానొకప్పుడు సభ్యుల కిష్టములేకయే, దేశక్షేమమునకు వలయుచట్టముల జేయవచ్చును. ఇప్పుడు యీకార్యనిర్వాహకసభ్యులచే తొమ్మిదిరాజ్యాంగములు వ్యవహరింపబడుచున్నవి. అవి: (1) స్వదేశము, (2) విదేశము, (3) అధికము, (4) శాసననిర్మాణము, (5) శిస్తు, వ్యవసాయము, (6) పబ్లిక్ కార్యములు (public works); (7) వత్తకము, చేతిపనులు, (8) సేనలు, యుద్ధపుసప్లయి అయియున్నవి. ఈరాజ్యాంగములన్నిటికి కార్యదర్శులు గలరు. వీరు కార్యనిర్వాహక సభ్యులక్రింద నుందురు.

వైస్రాయి శాసననిర్మాణసభ.

వైస్రాయియు, నాతని కార్యనిర్వాహకపు సభ్యులునుగాక, యితర సభ్యులసంఖ్య అరువయి (60) వీరిలో యెన్నికొనబడినవారిసంఖ్య యిరువదయిదు (25); సర్కారుచే నియోగింపబడినవారిసంఖ్య ముప్పదియైదు (35); యీముప్పదియైదు 28 మందికంటె నెక్కుడు సర్కారుయద్యోగులుండకూడదు; ముగ్గురు యిండియను వత్తకసంఘమునుండియు, పంజాబు మహమ్మదీయులనుండియు, పంజాబు భూస్వాములనుండియు, ఒక్కొక్కరుచొప్పున

నియోగింపబడవలెను. సర్కారుయుద్యోగులు కానివారు వైస్రాయి శాసన నిర్మాణసభలో విశేషాంశముగ నుండకూడదు.

ఎన్నుకొనిన సభ్యులు.

(1) మద్రాసు, బొంబాయి, బెంగాలు, సంయుక్తరాజధానుల శాసనసభ్యులలోని సర్కారుయుద్యోగులు కానివారిచే యిద్దరిద్దరుప్రకారము నెన్నుకొనబడిన సభ్యులసంఖ్య (మొత్తము)—8.

(2) తూర్పుబంగాళ, ఆస్సాము, పంజాబు, బర్మా, మధ్యరాష్ట్రములలోని సభ్యులనుండియు, మద్రాసులోని భూస్వాములు, బొంబాయిలోని భూస్వాములు, బెంగాలులోని భూస్వాములు, సంయుక్తరాజధానులు, తూర్పు బెంగాలు ఆస్సాములోని భూస్వాములు, మధ్యరాష్ట్రములలోని భూస్వాములనుండియు, బొంబాయి, మద్రాసు, బెంగాలు, సంయుక్తరాష్ట్రములు, తూర్పుబంగాళా ఆస్సాములలోని మహమ్మదీయసంఘములనుండియు, బెంగాలు, బొంబాయి వత్సకసంఘములనుండియు ఒక్కొక్కరుచొప్పున యెన్నుకొనబడిన సభ్యులసంఖ్య 17.

సంయుక్తరాజధానులు, తూర్పుబంగాళా, ఆస్సాములలో, రెండు, నాలుగు, ఆరు మొదలగు విరామయెన్నికలలో యింకొక మహమ్మదీయసభ్యుడు భూస్వాములకు బదిలీగా నెన్నుకొనబడును.

ఎన్నికవిధానము.

వైస్రాయి శాసననిర్మాణసభకు యెన్నుకొనబడుసభ్యుల నిర్వచించు టకుగాను నాలుగువిధములగు యెన్నికసంఘము లేర్పరుపబడినవి. (1) దేశీయనిర్వచన (యెన్నిక) సంఘములు (territorial electorates); యివి రాజధానులందుండు స్థానికశాసననిర్మాణసభ్యులలో సర్కారుయుద్యోగులు కానివారిచే నేర్పడినవి; (2) భూస్వాములు, మద్రాసు భూస్వాముల యహతగుణము లిచ్చట జెప్పవచ్చును. సభ్యులగువారు (ఎ) రాజధానిలో

నున్నట్టి భూములనుండి సం॥నకు రూ 15000 లుయాదాయము గలవారుగను
 (బి) లేక సర్కారునుండి రూ 15000 లు మాలిఖానా అలవెన్సుగను నుండవలెను;
 (సి) మద్రాసులోని మహమ్మదీయసంఘము- సభ్యుడు సాలుకు రూ 3000 లు
 ఆదాయము కలవారుగను, లేక రూ 6000 వైన సాలుకు రాబడిపన్ను కట్టువా
 రుగను, లేక చట్టనిర్మాణసభ్యులుగను, సర్వకళాశాల సభ్యులుగను, కొన్ని బిరు
 దులుగలవారుగను, లేక గెజిటేడ్ యుద్యోగులుగను నుండవలెను; (4) బొం
 బాయి, కలకత్తాలలోని వర్తక సంఘములు చెరియొక సభ్యుని నెన్నుకొనవలెను

దేశీయనిర్వచనసంఘములచే నెన్నుకొనబడువారిసంఖ్య	12
భూస్వాముల	6
మహమ్మదీయసంఘము	5
వర్తక సంఘములచే	2
	<hr/>
మొత్తము	25
	<hr/>

ఎన్నికదారుల యహాతగుణములు.

- (1) బ్రిటిషురాజ్యమునకు జేదవలెను.
  - (2) ఆడవాండ్లు పనికిరారు.
  - (3) మైనర్లు, పిచ్చివాండ్లు కూడదు.
  - (4) ఇండియా, లేక రాజధాని ప్రభుత్వముచే, అయోగ్యులు, మంచి నడతలేనివారు అని ప్రకటింపబడినవారు.
  - (5) సర్కారు యుద్యోగమునుండి తొలగింపబడినవారు.
  - (6) ఆరు నెలల ఖయిదు శిక్షగల నేరము మోపబడినవారు.
  - (7) దివాలకోరులు, (8) ప్లీడరు పట్టా తొలగింపబడినవారు.
- సభ్యతకాలము రెండు మూడు సం॥లుండును.

కొన్ని తరగతులకు ప్రత్యేకపు నెన్నికహక్కు.

వృత్తిదారులు. భూస్వాములు, మహమ్మదీయులు, యూరపియను, యిండియనువర్తకులకు ప్రత్యేకపుహక్కులివ్వబడినవి.

(1) వృత్తిదారులు (అనగా జనసామాన్యమువృత్తివలన జీవించువారు) వైస్రాయిసభలో రాజధానిసభలచే నెన్నుకొనబడిన సభ్యులచేప్రతినిధ్యము నొందుదురు. రాజధానిసభలలో జిల్లాబోర్డు, మ్యూనిసిపాలిటీలు (పట్టణపారిశుధ్యసంఘములు) విశ్వవిద్యాలయములు, రాజధానిపట్టణములు, కార్పరేషనులు (రాజధానిపట్టణములలోని మ్యూనిసిపాలిటీలు); వీనిచే సభ్యులెన్నికొనబడుదురు.

(2) ఇతరతరగతులు (అనగా భూస్వాములు, మహమ్మదీయులు, వర్తకసంఘములు) ప్రత్యేకముగ స్థాపింపబడిన యెన్నికసంఘములచే నెన్నుకొనుటకుగాని, లేక సర్కారు తమ ప్రతినిధుల నియోగముజేందుటకుగాని హక్కుగలిగియుండుదురు.

భూస్వాములు:— బొంబయిలోని సింధుప్రదేశములో మహమ్మదీయులసంఖ్య హిందువులకంటె హెచ్చు; కనుక గుజరాతు, దక్కనుసర్దారులు (హిందువులు) ద్వితీయ, చతుర్థ ... ఎన్నికసమయముల వైకల్పికముగా (alternately) ప్రతినిధుల నెన్నుకొందురు. ఒకటి, మూడు, అయదు యెన్నికసమయముల మహమ్మదీయులు ప్రతినిధుల నెన్నుకొనవలయును.

పంజాబులో మహమ్మదీయులు, హిందువులసంఖ్య రమారమి సమానముగనుండును. కనుకమహమ్మదీయులు 1, 3, 5, 7 యెన్నికలలో ప్రతినిధుల నెన్నుకొందురు. హిందువులు, 2, 4, 6 యెన్నికలలో నెన్నుకొందురు. సంయుక్తరాజధానులు, తూర్పుబెంగాలు ఆస్సాములలో భూస్వాములకుప్రత్యేకపు నెన్నికసంఘము లేర్పరుపబడినవి. తూర్పుబెంగాళ, ఆస్సాము, చెన్న

పురి, బెంగాలులలోనున్న తేయాకు, నార, కాఫీ నాటుసంఘము (planting communities) లకు వేరువేరు యెన్నికహక్కులు నేర్పాటుజేందినవి.

ఎన్నికలేకుండ సర్కారుచేత నియోగము.

(1) ఇండియనువర్తకసంఘము (బొంబాయిలో దప్ప) అన్ని సభలలోను

(2) పంజాబు మహమ్మదీయులు వైస్రాయిసభలోను

(3) బెంగాలుసభలో నాటు (planting) సంఘము వీసి ప్రతినిధుల నెన్నుకొనదగినంత యెన్నికదారులున్నట్లు కన్పింపలేదుగాన, వారు సర్కారుచే నియోగింపబడుదురు (nominated). కాని యెన్నికసంఘములు కొంత కాలమునకు స్థాపింపబడును.

వైస్రాయిగారి శాసననిర్మాణకార్య నియమములు.

కొన్ని సభలు.

(1) కొన్ని సాధారణముగ పగలు పదకొండుగంటలకు సభ చేయవలయును. అధ్యక్షునియొక్క యుత్తర్వులేక సాయంత్రమునాలుగుగంటలు దాటినతరువాత యీసభ నిలిచియుండగూడదు.

(2) ప్రెసిడెంటుగారితోకలసి యీసభ యేడుగురికి మించియుండగూడదు.

(3) గవర్నరుగారు గాని లేక లెఫ్టినెంటుగవర్నరుగారుగాని, మరియు శాసనసభ్యులును ప్రెసిడెంటుగా రెచ్చట కూర్చొనుటకు నియమింతురో యచ్చట కూర్చుందురు. అట్టిపుత్తర్వు ననుసరించి శాసనసభ్యులు అధ్యక్షుడుగారి కుడిపక్కన యీక్రిందివరుసప్రకారము కూర్చుందురు.

1 నాకునేయడునా.

2 సాధారణపు శాసనసభ్యులు వారివారి యొక్క-వతక్కు-వల ననుసరించి.

3 మరి యితరశాసనసభ్యులు వారివారి హోదాల ననుసరించి.

(4) సభాధ్యక్షుడు స్వతంత్రించి సభను ఆపుదలచేయుటలో పరిపూర్ణాధికారము గలిగియున్నాడు.

(5) అధ్యక్షుడు సభలో ఆటంకహేతువులను ఆపుదల జేయుటకు పూర్ణాధికారము కలిగియున్నాడు. అందులో వ్యతిరేకాభిప్రాయములను నతిక్రమించి స్వతంత్రింపగలడు.

(6) ఏసభికుడయినను చర్చనాంశములలో దేనినిగూర్చియైనను సభయెదుట స్వాభిప్రాయముల వెలిబుచ్చదలచినయెడల తనయొక్క యాసనమునుండి లేవకుండనే అధ్యక్షునితో ప్రసంగింపవచ్చును.

(7) సభయెదుట చర్చనాంశములనుగూర్చి విచారించునపుడు ప్రథమమున ప్రథమవక్త తనవుపన్యాసమును ముగించినతోడనే సభికులెవరయిన తమ యభిప్రాయములను తెలియపరచదలచినయెడలను అధ్యక్షుని వామభాగమునుంచి వరుసగ సభికులు తమతమ యభిప్రాయములను జెప్పవచ్చును. అట్లు సభికులందరు ప్రసంగించినపిమ్మట ప్రథమోపన్యాసకుడు తిరిగి యుత్తరవాదము చేయవచ్చును ఇంకా యితరసభికులెవరయినను తిరిగి మాట్లాడదలచినయెడల అధ్యక్షునియనుమతిబొంది యట్లుచేయవచ్చును. చర్చనాంశముయే బిల్లు (అంగీకారముపొందని శాసనము) యొక్క సవరణనుగూర్చి యైనప్పుడు శ్రీ ప్రవేశకర్త యీసవరణకోరిన సభికులయుపన్యాసము ముగిసినతోడనే ఉత్తరవాదము చేయవచ్చును.

(8) వాదనలో సందేహనివర్తితచేసికొనుటకుగాని మరియేయితర సవ్యమయినకారణముచేతగాని యేసభికుడయినను మరియొకసభికునితోనయినను వు

త్తరప్రత్యుత్తరములు లేక సంభాషణలు చేయదలంచినప్పుడు అట్టిసంభాషణ గాని అట్టి ప్రత్యుత్తరముగాని అధ్యక్షునిద్వారా జరుగవలెను.

(9) యేసభికుడయినను ఆంగ్లేయభాషలో తనయభిప్రాయములను తెలియపరచవలసినప్పుడును, ఆభాషలో మాట్లాడుట కసమర్థతగలిగినప్పుడును అట్టి నేర్పుగల యేయితరసభికునయినను నియోగించి అతనిద్వారా తన యభిప్రాయములను తెలియపరచవచ్చును.

(10) సభలో నేదయిన శాసననిర్మాణవిషయమై సంపూర్ణమయిన సభాభిప్రాయముగలిగిన తీర్మానము చేయవలసినప్పుడు అధ్యక్షుడు సభికులకు తెలియపరచి విశేషసభికుల యేకాభిప్రాయమును సరళముగ తీర్మానించవలయును.

(11) ఏసభికుడయినను బిల్లుకుసంబంధించిన యేకాగితమునయినను, జర్నలునయినను కౌన్సిలుసభలో నడుగవచ్చును. అధ్యక్షుడు అప్పుడేగాని లేక ఆసమయమునకు తరువాతజరుగబోవు సభయందుగాని, సదరు అడుగబడిన కాగితములను లేక జర్నలును యిచ్చుటకు తీర్మానించుకొనవచ్చును.

(12) కౌన్సిలుసభలోజరిగిన బిల్లువిషయము దేనినయినను గవర్నరుజనరల్ పేరగాని, సెక్రటరీగారి కొక వుత్తరముద్వారాగాని కార్యదర్శిగారికి న్రాయవచ్చును. ఇట్లుపంపినదానికి సాధారణముగ ప్రత్యుత్తరములివ్వబడవు. ఫోర్మలిటీయంతోయుండు హైకోర్టువిషయములొదప్పు లొకల్ గవర్నరు మెంటు ద్వారాపంపబడవు.

(13) 1861 సం॥రపు ఇండియన్ సెవిల్ చట్టముల 19 సెక్షన్ సంగతుల ననుసరించి యేదయిన నొకబిల్లును ఆమలులోకిపెట్టుటకు సభికులలో నెవరయినను కోరినయెడల సదరు బిల్లుయొక్క హోదానుగురించియు, తలంపును గురించియు కార్యదర్శిగారికి ఆఖరుకు మూడుదినముల ముందయినను తెలియపర

చవలయును. అటువంటిప్రభావనజరిగి అంతకుముందు ఆబిల్లు సిద్ధముకానియెడల సదరు సభికునివల్లగాని లేక ఆతనియిష్టానుసారముగ కార్యదర్శివల్లగాని సదరుబిల్లు పూర్తితలంపులతోను, కారణములతోను సిద్ధముచేయబడవలయును.

(14) సెక్రటరీగారు తలంపులతోను, కారణములతోను ఆబిల్లును అచ్చువేయించి ప్రతిసభికుని కొక్కొక్కప్రతిచొప్పున పంపవలెను. సభికులలో నెవరికయినను యింగ్లీషుభాష రానియెడల ఆబిల్లునున్న, దానితలంపులు, కారణములుదెలుపు పట్టీనిన్ని హిందీభాషలోనికి వారికోరికప్రకారమున్న వారి యుపయోగాధికమున్న భాషాంతరము చేయవలయును.

(15) బిల్లు అమలులోకి తెచ్చుటకు శలవు దయచేయబడినతర్వాత యెప్పుడయిన తమకు యేవిధమున తగుననితోచునో యావిధమున సదరు బిల్లును కౌన్సిలుప్రకటన చేయవచ్చును.

(16) ఒకబిల్లు అమలులో పెట్టినప్పుడు గాని తర్వాత నొకానొకసమయమునగాని ఆబిల్లునకు జవాబుదారియగువాడు యీక్రిందివానిలో దేనినయిన నాలోచించి చేయవలయును.

(1) ఒక ప్రత్యేకమయినసభకు (కమిటీకి) ఆబిల్లునుపంపుట.

(2) సభ్యులయభిప్రాయములను బయటకుతీసి తెలిసికొనుటకు దాని నందరకు బంపవలయును.

(3) అప్పుడయినను లేక యితరసమయమందయినను, దానిని కౌన్సిలు యొక్క విచారణలోనికి తీసికొనిరావచ్చును.

(17) బిల్లుయొక్కప్రతియు దానితలంపులను కారణములను తెలియజేయుపట్టీని సభికులలో ప్రతివాని కొక్కొక్క కాపిచొప్పున చెందజేయునంతవరకు అటువంటియాలోచనలు యేమి చేయకూడదు. ఆఖరుకు యేడుదినముల ముందయినను సదరు బిల్లుయొక్కవివరములు తనకు అందనియెడల అట్టి

యాలోచనలను ఒకసభికుడు జరుగనివ్వక నాపవచ్చును. సభాధ్యక్షుడు తన యధికారముచేత యీనిబంధనలలో దేనినయినను నిలిపివెట్టి సదరుతలంపులను నెరవేర్చుట కు త్తరువిచ్చినగాని సదరుఆక్షేపణ నివారింపబడదు.

(18) అట్టితలంపు యేదినముననయితే పుట్టినదో ఆదినమునగాని లేక వాదించుకొనుట కేర్పాటుచేయబడిన కొన్ని దినముల తర్వాతిదినమునగాని బిల్లుయొక్క మూలసూత్రమును దానియందలి యితరవిషయములను చర్చించుకొనవచ్చును.

(19) పదహారవసూత్రమున కనుపరుపబడినట్లు యేదయిన యొకతలంపు తీర్మానింపబడినయెడలను 15 వ సూత్రముప్రకారము తమకు ముందు ప్రకటింపబడకుండినయెడల తలంపులతోను, కారణములతోను కూడియున్న పట్టీతో సహా సదరుబిల్లు ఇండియాయొక్క గెజటీలో ఇంగ్లీషుభాషయందు జేర్పబడవలయును. అంతకుముందు ప్రకటింపబడకయుండినయెడల సదరుబిల్లునకు సంబంధించిన సభ లన్నిటికి తెలియపరుచునిమిత్తమై బిల్లు తలంపులను కారణములను తెలియజేయుపట్టీయు కొన్నిలుకిష్టమయిన యుద్యోగసంబంధమయిన గెజటీలలోను, మరియు కొన్నిలుకిష్టమయిన దేశభాషలలోను, ప్రకటింపబడవలయును. కార్యమునిమిత్తము కొన్నిలుసభ అట్టితలంపును అమలులోకి తెచ్చిన సభయందు తర్పునిచ్చును. అప్పటినుండిప్పటివరకును యేసభికునికయినను గలిగిన యట్టితలంపు కొట్టివేయబడును.

(20) తనకు తగినదని తోచినయెడలను, తనకిష్టమయిన గెజటీలలోను భాషలలోను, బిల్లు నమలులోకి తెచ్చుటకు శలవుకోరబడనప్పటికిని, దానితలంపులు, కారణములతోకూడిన పట్టీతో సహా బిల్లును ప్రకటించుటకు గవర్నరు జనరల్ గారు త్తరువుయివ్వవచ్చును.

ఇట్టివిషయములలో బిల్లు నమలులోకి తెచ్చుటకు శలవడుగుటనవసరమైయున్నది. అటుతర్వాత బిల్లు నమలులోకి తెచ్చినయెడల దానిని ప్రకటింపవలసిన యవసరములేదు.

ప్రత్యేకమయిన కమిటీలు.

శాసనసభ్యుడు ప్రతిప్రత్యేకమయినసభలో సభికుడుగానుండును. ప్రతిసభయొక్క యితరసభ్యులు బిల్లు తమకు పంపబడినప్పుడుగాని తర్వాతజరుగు సభయందుగాని కౌన్సిలువల్ల పేరుల బొందుదురు. శాసనసభ్యుడుగాని అతను లేనికాలములో బిల్లుయధీన మెవరితోనుండునో ఆయన సభకు అధ్యక్షుడుగా నుండును. మరియు ఓటులసంఖ్య సరిసమానముగ నున్నప్పుడు అధ్యక్షునికి మరియొక ఓటు యివ్వబడును.

(21) ఇండియాగెజటిలో బిల్లు ప్రచురింపబడినతర్వాత యేప్రత్యేక సభకు యీబిల్లునుపంపుదురో ఆసభ ఒకరిపోర్టునుజేయును. ఇండియాగెజటిలో మొదట ప్రకటింపబడినతేదినండి మూడు నెలలలోపు అట్టిరిపోర్టు చేయబడును. కాని కౌన్సిలు త్వరగా రిపోర్టుచేయవలయుననియు త్వరిచ్చినయెడల త్వరగా రిపోర్టుచేయబడును.

ద్వితీయప్రకటనబొందవలసినంతగా సభవారితీర్పులలో ఆబిల్లు మార్పబడినయెడల, ఆబిల్లుయొక్క మార్పుచేయబడిన యొకప్రతిని కార్యదర్శిగారు ఆబిల్లుకుసంబంధించిన సెక్రటరీ (కార్యదర్శి) గారికిపంపును. ఒకగెజటికంటె నెక్కువగెజటిలోను, నొకభాషకంటె నెక్కువభాషలలోను ప్రకటింపబడవలెనని మొదట యీసూత్రములవల్లను లేక కౌన్సిలువల్లను తరువుబొందబడిన బిల్లును సభవారు తిరిగిప్రకటించుటకు సిఫార్సుచేసినపుడు ఆవి యటువంటి ప్రతిగెజటిలోను, ప్రతిభాషలోను తిరిగి ప్రచురింపబడుటకు చేసిన సిఫార్సునంగీకరించబడును. ఆబిల్లును తిరిగి యట్టిభాషలలో ప్రకటనజేయుటనవసరమని సభవారికి తోచినయెడల వారు వారి రిపోర్టులలో వారికిగలిగిన తలంపులకు తగుకారణములనువ్రాయుదురు.

(22) ప్రత్యేకమయినసభయొక్క ప్రతిరిపోర్టు సెక్రటరీగా రచ్చుచేయించి దానిని ప్రతిసభికుని కొక్కొక్క కాపిచొప్పునపంపవలెను. మరియు

నీరిపోర్తునున్ను, సవరింపబడిన బిల్లునున్ను, ఇండియాగేజటీలో ప్రకటించుట వారిపనియైయున్నది. అసభికులలో నెవ్వరికయినను ఇంగ్లీషురానియెడలనున్ను సెక్రటరీగారు ప్రాధికంపబడినయెడలనున్ను సదరురిపోర్టును హిందూస్థానిభాషకు అతనియుపయోగాధము భాషాంతరము జేయవలయును.

(23) ప్రత్యేకసభవారియొక్క బిల్లుమీదిరిపోర్టు, బిల్లుయెవరియాధీనమందున్నదో యాసభికునివల్ల కాన్సిలుకు యివ్వబడును. మరియు నది తగినంత యనుకూలకాలములో కాన్సిలువల్ల విచారణచేయబడును. అయితే యేసభికుడయినను తనకు సదరురిపోర్టు వారములోపల బొందియుండనప్పడు, అట్లుసదరు విచారణజరుగకుండ అడ్డుపెట్టవచ్చును. ప్రెసిడెంటు తన యధికారముచే వైసూత్రములలో దేనినయినను తీసివేసి రిపోర్టు విచారణలోనికి తీసికొనుట కనుజ్ఞయిచ్చిననేతప్ప సదరు ఆక్షేపణ నివారణకాజాలదు.

(24) కాన్సిలువల్ల ఒకబిల్లు విచారణలోకి తీసికొనబడినప్పడు ఏసభికుడయినను దానిని దిద్దునట్లు కోరవచ్చును.

(25) బిల్లు విచారణచేయుటకుగాను కాన్సిలుసభజరుగుటకు ఆఖరుకు మూడుదినములు ముందయినను అట్టి దిద్దుటనుగురించి కార్యదర్శిగారికి తెలియబర్చకపోయినయెడల యేసభికుడయినను బిల్లును దిద్దుట నాక్షేపించవచ్చును. కాని ప్రెసిడెంటు యీసూత్రములలో దేనినయినను నిలిపివెట్టి దిద్దుటకు యనుజ్ఞయిచ్చిననేతప్ప యట్టియాక్షేపణ నివారంపబడదు. దిద్దుబాటుజరుగు ప్రతి నోటీసున్ను కాలముండినయెడల కార్యదర్శిగారు అచ్చువేయించి ప్రతిసభికుని కొక్కొక్క ప్రతిచొప్పున పంపవలయును. ఏసభికునికయినను ఇంగ్లీషుభాషతో పరిచయములేనియెడల అతని యుపయోగాధము కార్యదర్శి హిందూస్తానీభాషకు దానిని భాషాంతరము చేయవలయును.

(26) కాన్సిలువల్లగాని లేక ప్రత్యేకసభవారివల్లగాని దిద్దబడిన ఒకబిల్లు తిరిగి ప్రకటింపబడవలయుననిగాని లేక మరల సభలో పెట్టబడవలయు

ననిగాని యేసభికుడయినను కోరవచ్చును. మరియు కౌన్సిలు ఆలాగే వాదము చేసినయెడల ప్రసిడెంటు యాబిల్లును తిరిగి ప్రకటించుటకుగాని లేక తిరిగి సభలోపెట్టుటకుగాని యుత్తర్వివ్వవలయును.

(27) కౌన్సిలువల్ల యొకబిల్లు విచారణనిమిత్తము తీసుకొనబడియే సవరణజేయబడనియెడల సదరుబిల్లును తక్షణమే అమలులోకి తీసికొనిరావచ్చును. ఏదయినను సవరణజేసినను ఆసభయందు యేసభికుడయినను బిల్లును అమలుజేయుటకు అటంకపెట్టినయెడలనున్న ప్రసిడెంటు తనకుగల యధికారము చేత యీసూత్రములలో దేనినయినను నిలిపిపెట్టి బిల్లు నమలుపర్చుట కు తర్విచ్చినగాని సదరు అటంకముపోయి బిల్లు అమలులోకి తేబడదు. ఎప్పుడయితే అటంకముగలిగినదో దానికితదుపర జరుగుసభయందు బిల్లు విచారణజరుపబడి యేవిధమయిన సవరణజరుగకయే బిల్లు నమలుపరచబడును.

బిల్లులను అమలులోకిదెచ్చుటయు, చట్టములప్రచురించుటయు.

ఒకబిల్లంగీకరింపబడినప్పుడు అధ్యక్షుడు దస్కతుచేయవలయును. వైస్రాయిగారు దాని నంగీకరించినయెడల యది చట్టమై గెజటీలో ప్రచురింపబడును. సభకు చెండుదినములముందు కార్యదర్శి ఆసభలోజరుగబడు ప్రసంగవిషయముల జాబితాను సభ్యులకు బంపవలయును. జాబితాలో లేనివిషయములు సభలో జర్చింపబడకూడదు. కార్యదర్శి ఆసభలోజరుగు ప్రసంగములన్నింటిని గ్రంథములో వ్రాయవలయును. అధ్యక్షునిదస్కతుగూడ బొందవలయును

కార్యదర్శిపనులు

- (1) సర్కారుచేత ప్రావేశముమొందు బిల్లులను వ్రాయుట, వాని ముఖ్యోద్దేశములను, వానిపై సభ్యులుచేసిన రిపోర్టుజూపుట.
- (2) గవర్నర్ జనరల్ గారిచేత నంగీకరింపబడిన బిల్లుల కాపీలను జాగ్రత్తపెట్టుట. సభావిషయకగ్రంథములను భద్రపరచుట.

(3) సభలోజరుగు చర్చనాంశముల జాబితాను తయారుచేయుట.

(4) అచ్చువేయవలసినవిషయముల నచ్చువేయించుట.

(5) యితరవ్యవహారములను జరుపుట.

సభ్యులుగానివారు అధ్యక్షుని అనుజ్ఞవడసి సభాప్రసంగములను వినవచ్చును.

రాజధాని ప్రభుత్వములు.

ఇండియాదేశము వేరువేరు స్థానికభాగములుగ విభజింపబడినది. వీనిని రాజధానులందురు. కొన్ని రాజధానులపై గవర్నర్లును, మరికొన్ని టిప్పె లెఫ్ టి నెంటుగవర్నర్లును, మరికొన్ని టిప్పెన ప్రధానకమిషనర్లును చివరయధికార్లుగ నుందురు. ఇప్పటిపాలకు లందరకు కార్యనిర్వాహకమునందు సహాయపు ప్రయోగాంగము లుండవచ్చునని చట్టమున్నది; కాని బొంబాయి, చెన్నరాజధానులకే ప్రయోగాంగపు సభలు (Executive Councils) గలవు. వైస్రాయి కార్యనిర్వాహపు సభ్యులకు యవసరమగునట్టి లక్షణములే రాజధానిసభ్యులకును యవసరము; కాని సభ్యుల సంఖ్యమాత్రము తక్కువ; నలుగురికంటె మించకూడదు; మరియు వీరు 12 సం॥లు యుద్యోగములలో నుండవలెను.

శాసననిర్మాణసభలు.

మద్రాసుసభనుమాత్ర మించట విఫలముగ వివరించుటకు వీలుగలదు.

ప్రయోగాంగపుసభనుండి సభ్యులు ... 2

అడ్వోకేటుజనరలు (ప్రధానస్కారువకీలు) ... 1

తరువాయి...

1. నియోగింపబడినవారు (16 కంటే సర్కారుయద్యోగులుగ నుండకూడదు; ఒకడు యిండియను వత్తకపుసంఘముతరపున నుండవలెను)	...	...	23
2. ఎన్నికొనబడినవారు (19)			
(1) మద్రాసు కార్పొరేషను	...		1
(2) మ్యునిసిపాలిటీలు- జిల్లాబోర్డులు- తాలూకాబోర్డులు			8
(3) మద్రాసు సర్వకళాశాల	...		1
(4) జమిందారులు	...		2
(5) జమిందారులు కాని భూస్వాములు	...		2
(6) మహమ్మదీయులు	...		2
(7) మద్రాసు వత్తకసంఘము	...		1
(8) మద్రాసు చేంబర్ ఆఫ్ కామర్సు (Chamber of Commerce)			1
(9) నాటుసంఘము (Planting Community)			1

మొత్తము

47

మద్రాసు చట్టనిర్మాణసభలో 19 మంది సభ్యు లెన్నుకొనబడుదురు. వారి నెన్నుకొనుటకు తొమ్మిది (9) యెన్నికకూటము లేర్పడినవి. అవి:—

సభ్యులసంఖ్య.

(1) మద్రాసు కార్పొరేషను (మ్యునిసిపాలిటీ)	...	1
(2) మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయము (University)	...	1

(3) ఈక్రిందనుదహరించిన జిల్లాలలోని జిల్లా, మ్యున్సిపల్, తాలూకాబోర్డులు:—అర్దులు యియ్యాసంఘములలోనభ్యులై యుందురు.

i గంజాము విశాఖపట్టణపుజిల్లాలు	...	1
ii గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలు	...	1
iii నెల్లూరు, చెంగల్పట్టు, ఉత్తరార్కాటు	..	1
iv కడప, కర్నూలు, బళ్ళారి, అనంతపురం	...	1
v సేలం, కోయంబుత్తూరు, నీలగిరులు	...	1
vi దక్షిణకనరా, మలబారు	...	1
vii తంజావూరు, దక్షిణకర్కాటు, తిరుచునాపల్లి		1
viii మధుర, తిన్నవేలి	...	1

(4) ఈక్రిందజిల్లాకూటములలోనిజమిదారులు 2 సభ్యులనెన్నుకొందురు.

ప్రథమకూటము:— గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరు, నెల్లూరు, ఉత్తరార్కాటు, కడప, కర్నూలు, బళ్ళారి, అనంతపురం. ... 1

ద్వితీయకూటము:— మద్రాసు, చెంగల్పట్టు, సేలము, కోయంబుత్తూరు, దక్షిణకనరా, మలబారు, నీలగిరులు, దక్షిణకర్కాటు, తంజావూరు, తిరుచునాపల్లి, మధుర, తిన్నవేలి. ... 1

(5) జమిందారులుగాని భూస్వాములు.

ప్రథమకూటము } (4) ఐటములోజెప్పిన జిల్లాతరగతులు 2
ద్వితీయకూటము }

(6) మహామృదీయులు.

ప్రథమకూటము } (4) ఐటములో జెప్పినట్లు 2
ద్వితీయకూటము }

(7) మద్రాసు వత్తకసంఘము (Chamber of Commerce) 1

(8) మద్రాసు ట్రేడ్స్ సంఘము ... 1

(9) నాటుసంఘము (Planting Community) ... 1

ఋజుచేయునుద్యోగి:— ప్రతిడివిజనుయొక్క రివిన్యూయుద్యోగి.

(అనగా డిప్యూటీ కలెక్టరు)

మద్రాసుజిల్లాలో డిప్యూటీ కలెక్టరు.

రిటర్నింగుయుద్యోగులు:— మ్యున్సిపల్, జిల్లా, తాలూకాబోర్డుల
కొరకు.

1. (1) గంజాం, విశాఖపట్టణమునకు- విశాఖపట్టణపు కలెక్టరు.

(2) గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరునకు- కృష్ణా ”

(3) నెల్లూరు, చెంగల్పట్టు, ఉత్తరఆర్కాటు-చెంగల్పట్టుకలెక్టరు.

(4) కడప, కర్నూలు, బళ్ళారి, అనంతపురం- అనంతపురం ”

(5) సేలము, కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి- సేలము కలెక్టరు.

(6) దక్షిణకనరా, మలబారు- మలబారు ”

(7) తంజావూరు, దక్షిణఆర్కాటు, తిరుచునాపల్లి తంజావూరు
కలెక్టరు.

(8) మధుర, తిన్నెవల్లి- మధురకలెక్టరు.

2. జమిందారులు, భూస్వాములు, మహమ్మదీయులకొరకు గవర్న మెంటు కార్యదర్శి- గుంటూరుకలెక్టరును ప్రధమకూటమునకును, తిరుచినాపల్లి కలెక్టరును ద్వితీయకూటమునకును, నియమించును

16 వ నవంబరున జమిందారులు, భూస్వాములు, మహమ్మదీయుల యెన్నికదారుల పేర్లజాబితా ప్రచురింపబడును.

నామినేషను (నియోగిత) కాగితములు ఋజుచేయబడును. తరువాత నవి పరీక్షించబడును. తరువాత వోటింగుకాగితములు జ్యూరీచేయబడును. తరువాత వోట్లు రికార్డుచేయబడును. తరువాత డిశంబరు 17, 20, 22, 23, 24 తారీఖుల వేరువేరు యెన్నికకూటములచే నివ్వబడినవోట్లు లెక్కపెట్టబడును.

చెన్న పట్టణములో నెన్నుకొనబడినవారిపేర్లు వార్తాపత్రికలలో ప్రచురింపబడును.

జిల్లాబోర్డులు, మ్యూన్సిపాలిటీలు, తాలూకాబోర్డులచే నెన్నుకొన్న వారిపేర్లు జిల్లాగజటీలలో ప్రచురింపబడును. జమిందారులలో నెన్నుకొనబడినవారిపేర్లు చెన్న పురి ఇంగ్లీషువార్తాపత్రికలలో ప్రచురింపబడును.

జమిందారులలోగాని, భూస్వాములలోగాని యెన్నికదారుల యర్హత వారి సం॥నకు 3,000 రూపాయలు ఆదాయముగాని, స్కూరువలని పించనగా యుండవలెను. మహమ్మదీయులలో యెన్నికదారుల యర్హత:— (1) సాలునకు భూములపై రూ 500 లు ఆదాయము; (2) రూ 2,000 వైన సాలుకు రాబడిపన్ను కట్టవలెను; (3) మద్రాసు సర్వకళావాలలోని సభ్యులుగాని, బి. యేలుగాను కావలెను; (4) కొన్ని బిరుదులు కలుగవలెను; (5) గజటులో ప్రచురింపబడిన స్కూరు సేవకొరకు పించనతీసుకొనువారుగ నుండవలెను.

ఎన్నికనియమముల కొన్నిటి నిచట క్లుప్తముగ జెప్పవచ్చును, యెన్ని

కదారులు యిచ్చువోట్లను రుజువుజేయుటకు యొకయుద్యోగియుండును. ప్రతి యెన్నికదారుడు ఒకకాగిత మివ్వబడును. దాని తనకిష్టుడగు అర్థిపేరు వ్రాయును. తరువాత యీకాగితములన్నియు యొక నిర్ధారణయుద్యోగిదగ్గరకు పంపబడును. ఆయన వోట్లను లెక్కబెట్టి జయాపజయములను ప్రచురించును. ఒకప్పుడు ఎన్నికదారులు పేర్లనుసయితము ప్రచురింపును. వోటింగుకాగితములలోని యంశములు సరిగా యుత్తర మివ్వబడనియెడల ఆకాగితములు పనికిరావు.

స్థానికప్రభుత్వము ఎన్నికదారుల జాబితా ఆర్థుల నియోగపుకాగితములను రుజువు జిల్లామేజిస్ట్రేటునకు బంపుట; వోట్లగణనము; నియోగకాగితముల పరిక్ష; మొదలగుకార్యములు జరుగవలసినవిధము, తారీఖులు, కాలములు, స్థలములు మొదలగువానిని ప్రచురింపవలయును.

మద్రాసురాజధానిలో వైస్రాయిసభకు యెన్నికహక్కుగల భూస్వాములసంఖ్య 100; జమీందార్లుగాని భూస్వాములసంఖ్య ఉత్తరకూటములో 159; దక్షిణకూటములో 344.

మద్రాసుసభకు అహతగలిగిన జమీందారులసంఖ్య 115; యితరభూస్వాములసంఖ్య 492.

బడ్జెటునియమములు.

(1) ప్రతీసంవత్సరము యొకనియామకదినమున అధికాధికారియగు సభ్యుడు బడ్జెటుపట్టిని తగువ్యాఖ్యానముతో కవున్సిలున కప్పగించవలయును. మరియు ప్రతీసభ్యునకు ఆబడ్జెటుయొక్క ప్రతి యివ్వవలయును. ఆరోజున మాత్రము బడ్జెటుపై ప్రసంగమేమియు జరుగకూడదు. మరొకదినమున అర్థికాధికారి బడ్జెటునుగూర్చి సభ్యులకు సవిస్తరముగచెప్పి కారణ యుపకారణములను దెలిపి పన్నులలోగాని, ఋణములలోగాని, స్థానికప్రభుత్వమునకిచ్చు గ్రాంటు (Grant) లోగాని మార్పులవిషయమై తీర్మానముసూచింపవచ్చును.

(2) తరువాత సభ్యులు ఆధికపట్టియందున్న హంశము లన్నిటిపై వేటువేటుగా ప్రసంగించి తీర్మానములు జేయవచ్చును. కాని శాసననిర్మాణ సభకు హక్కుగలవిషయములనే ప్రసంగింపవలసియుండును.

తీర్మానములు.

(1) ప్రతితీర్మానమును గవర్నర్ జనరలుకు సలహారూపమున నుండవలయును. మరియు దానిలో స్పష్టమగు సారాంశముండవలయును; వాదములు యూహలు, అపకీర్తినిదెల్పు వాక్యములు హాస్యాస్పదములు యుద్యోగుల ప్రవర్తనవిషయమయిన వాక్యము లుండగూడదు. ఆధికపట్టిలోనుండు లెక్కలను రుజువుచేయమని యడగకూడదు. రెండుదినములు ముందు నోటీసు యిచ్చి తాను సూచింపబోవు తీర్మానమును సభ్యుడు యివ్వవలయును. అధ్యక్షుడు దానిని కారణమునుజూపకయే నిరాకరించవచ్చును. ఆనిరాకరణమును సభలో చర్చించగూడదు. సూచన అయినతరువాత యితరసభ్యులు దానిని గూర్చి ప్రసంగింపవచ్చును. కాని యేయపన్యాసమును అధ్యక్షుని యనుమతి లేక 15 నిమిషములకన్న జరుగకూడదు. ప్రసంగములన్నియు తీర్మానాంశములనుగూర్చియే నుండవలెను. తగుప్రసంగమయినతర్వాత అధ్యక్షుడు సూచనకారియగు సభ్యుని ప్రత్యుత్తరమివ్వమని యాజ్ఞాపింపవచ్చును. ప్రతిప్రశ్నయు జేను, కాదని నిశ్చయింపబడవలయును.

ప్రతిసంవత్సరము మార్చి 24 వ తేదీన బడ్జెటుచివరరూపమున సభయదు టుంచబడవలయును. అప్పుడు సభ్యులు దానినిగూర్చి ప్రసంగింపవచ్చును కాని తీర్మానములుచేయుటకుగాని ఓటునిచ్చుటకునాని వీలులేదు. అధ్యక్షుడు తగుకారణము లున్నచో పైనియమములను త్రోసివేయవచ్చును.

ప్రసంగనీయాంశములు	ప్రసంగనీయములు కాని యంశములు.	ప్రసంగనీయాంశములు.	ప్రసంగనీయములు కానివి.
1 భాగిను-	4 హైపులు-	1 రిఫండు, లోపములు-	2 అస్సెస్మెంటు, ప్రతిఫల ములు-
2 నిల్వమందు-	7 మహాశూలు	3 భూమిపన్ను-	13 బుణముపై వడ్డీ-
3 ఉప్పు-	(ఏదేశవత్తకపుపన్నులు)	4 నల్లమందు-	23 మత్తపీఠస్తులిపయములు-
5 స్వదేశవత్తకపు పన్నులు	8 పన్నులు-	5 ఉప్పు-	25 రాజకవిషయములు-
6 రాజధానిరేట్లు-	9 కప్పములు	6 స్వాంతులు-	27 స్థానిక రాజకపించనలు
9 అడవి-	16 (ఎ) న్యాయస్థానపు ఫీజు లు, జరిమానాలు-	7 దేశవత్తకపుపన్నులు-	38 రాష్ట్రపురెయిల్వేలు-
10 రిజన్ట్రేషను-	32 భూసేన-	8 రాజధానిరేట్లు-	42 పెద్దపనులు, బుణపువడ్డీ
12 వడ్డీ-	33 నావికసేన-	9 మహాశూలు-	46 భూసేన-
13 టపాలకచ్చేరి-	34 యుద్ధపుపనులు కేవలము	10 పన్నులు-	46 (ఎ) నావికసేన-
14 టెలిగ్రాఫు-	రాజధాని రాజ స్వవిషయములు-	11 అడవి-	47 యుద్ధపుపనులు-
15 టంకసాల-		12 రిజన్ట్రేషను-	47 (ఎ) ప్రత్యేకపురక్షాణకా ర్యములు-
16 (ఎ) చెఱసాల-		14 వడ్డీ-	అన్ని చట్టాధికారముగల ఖ ర్చులు కేవలము రాజధానిప్ర
17 పోలీసు-		15 టపాలకచ్చేరి-	
19 విద్య-		16 టెలిగ్రాఫు-	
		17 టంకసాల-	

తరుము.

యములు.

18	పాలనకార్యములు-
19	(ఎ) శాసననిర్ణయశాసము (బి) చెరసాల-
20	పోలీసు-
22	విద్య-
24	విషయములు-
26	శాస్త్రీయ మరియు నిత రాంగములు
28	సివిల్ సెలవు, భత్యములు
29	పించనలు భత్యములు
30	వేషనరీ; ముద్రణ-
31	మారకము-
32	చిల్లరవిషయములు-
33	కరువుసహాయము-
34	రక్షణరెయిల్వేనిర్మాణము
35	రక్షణనీటిపారుదల పను లు-
36	ఋణముతీర్చుట-
37	సహాయమునొందిన కం పెనీలు-

21	శాస్త్రీయ మరియు నిత రాంగములు-
22	ఉద్యోగులు పింఛను బు చ్చుకొనుటవలన వచ్చినది
23	వేషనరీ ముద్రణ-
24	మారకము-
25	చిల్లర-
26	రాష్ట్రపురెయిల్వేలు-
28	సర్కారు సహాయము నొందు కంపెనీలు-
29	నీటిపారుదల (పెద్ద) ప నులు-
30	చిల్లరపనులుజలయానము
31	తాకికపుపనులు-

- 41 చిలర, రెయిల్వేప్రయము
 42 నీటిపారుదల, కట్టడపు
     ఖర్చులు-
 43 చిల్లరపనులు, జలయాన
     ము-
 45 వివిల్పనులు-
 48 రాష్ట్రపు రెయిల్వేలు-
 49 నీటిపారుదలవనతిపనులు
     మూలధనపు ఖర్చులు-

నడవ యధ్యాయము.

ఇండియా రాజ్యప్రకృతి.

పైయధ్యాయములో యిండియానుపాలనజేయు ప్రభుత్వముయొక్క కట్టడమును వివరించి జెప్పితిమి; యిప్పుడు యీరాజ్యప్రకృతియొక్క కొన్ని ప్రధానాంశములను, వాని లోపాలలోపములను సూచింప ప్రయత్నింపనగును. ప్రథమమున, యిండియాసామ్రాజ్యముపై చివరప్రభుత్వాధికార మెక్కడనుండును; దాని స్వభావమెట్టిది?

ప్రభుత్వాధికారమును పరీక్షించుటలో గమనింపవలసిన సంగతులు రెండుగలవు:- శాసనరూపకమయినది; వ్యావహారిక రూపమయినది. శాసనరీత్యా రాజు, ప్రభువులు, ప్రజాప్రతినిధులగు కామనులతో కూడిన బ్రిటిషుపార్లిమెంటు యిండియాయొక్క పాలనాధికారియని జెప్పవచ్చును. ఇండియా ప్రజలయొక్క యోగక్షేమములకు తగునట్లుగా శాసననిర్మాణమునరింపుటకు పార్లిమెంటునకు అపరిమితమగు యధికారముగలదు. పార్లిమెంటు చట్టములను యిండియాలోని ప్రతియధికారియు, ప్రతిపాడును శిరసా వహింపవలెను. ఇట్లుండుట శాసనరీత్యాయయినను, వ్యావహారికమునమాత్రము వేరుగానున్నది. ఒక రాష్ట్రముయొక్క పౌరులు యెవరియ్యాజ్ఞలతుదకు విధేయింతురో, ఆసంఘమే ఆరాష్ట్రములో పరమాధికారియని జెప్పవచ్చును. దీనినిబట్టిచూడ యింగ్లండులోని యెన్నికదారులు చివరయధికారులని జెప్పదగును; ఎందుకన యెన్నికదారుల యభిప్రాయములమీదనే పార్లిమెంటు సభ్యులును, దేశపు జనులును శాసననిర్మాణమునకు యొప్పుకొందురు. మరియు రాజ్యప్రకృతియు యెన్నికదారుల యభిప్రాయము కొనసాగునట్లు నేర్పాటుగలిగియున్నది. ఇట్లు జరుగుట యింగ్లీషు రాజక వ్యవహారములయందు మాత్రమే సంభవించును; యిండియా ప్రభుత్వవిషయముననన్న నో, యిండియాజనుల యభిప్రాయములు గాని, లేక యింగ్లండుజనుల యభిప్రాయములు గాని ప్రాభవము గలిగియుం

డవు; ఎందుకనగా యింగ్లీషుప్రజలు యిండియాపాలన విషయమయి శ్రద్ధవహించుటయరుదు. మరియు యిండియా పయియధికారము త్రివిధముల యుత్పన్నమయినది:-(1) పౌలికమెంటు యధికారమువలన బుట్టిన శక్తులు; (2) యీస్టుయిండియా కంపెనీనుండి వచ్చినవి; (3) మొగలు చక్రవర్తిమొదలగు ప్రాచీనపాలకులనుండి పరంపరంవచ్చిన యధికారములు. పై మూడువిధములగు యధికారములనుండి, ప్రస్తుతమున రాజకయధికార మనుభవింపుచున్న రెండు రాజ్యాంగములుగలవు. శాసనరీత్యా బ్రిటిషు పౌలికమెంటు చివరయధికారి; వ్యావహారికముగజూచిన రాజయొక్క మంత్రులు చివరయధికారులు. ఇండియాకార్యదర్శి, యిండియాకౌన్సిలుయొక్క సహాయముతో యీస్టుయిండియా కంపెనీ, పౌలికమెంటులవలన యుత్పన్నములగు యధికారములను చెలాయించుచున్నాడు. ప్రాచీనకాలమున యిండియా పైరాజ్యముజేసిన పాలకులనుండి వచ్చిన రాజభాగం (King's share of land produce) మొదలగు యధికారములను కౌన్సిలుతోకూడిన వయస్రాయి యనుభవింపుచున్నాడు, కనుక బ్రిటిషు పౌలికమెంటు యిండియాప్రభుత్వముపయి పూర్ణమున యధికారికాదని యూహజేయవచ్చును. అయినను యిండియా ప్రభుత్వముపయి పౌలికమెంటునకుగల యధికారమును నాలుగురూపములని నిచ్చుటనిణానింపవచ్చును.

(1) ఇండియా సేవకొరకు కావలసిన ధనమునంతయు కానున్నసంఘమునకు యిండియా కార్యదర్శియు, అతనిసభయు దెలియపరుపవలయును; మరియు యిండియా రాజ్యమును ప్రజాసంఘము సమ్మతములేక వృద్ధిజేయకూడదు.

(2) ఇండియాను బడ్జెటులోని ప్రతిసంవత్సరము ప్రజాసంఘముయెదుట మార్పుల జెప్పవలయును. ప్రజాప్రతినిధులు వాతలనడుగుటకును, యిండియా విషయమయి ప్రభుత్వముయొక్క రాజ్యతంత్రమును విమర్శింపుమనుటకును హ

క్కుగలిగియున్నారు; యిండియా రాజస్వమును మాడ్చుటకుగాను వోట్లుతీసికొనబడవు; కాని రాబోవు సంవత్సరమునకు ఆదాయప్రయముల మామూలగు తీర్మానములు జేయబడును.

(3) పార్లిమెంటు పక్షముల రెంటిసమ్మతములులేక, యిండియాకు జేందుధనము, యిండియా కార్యములకొరకు దప్ప, విదేశములలో జేయబడు యుద్ధపుఖర్చులు భరికొరకు వినియోగము నొందకూడదు.

(4) 1909 సం॥లోని యిండియాకొన్నిలు ఆక్ట్ ప్రకారము జేయబడు ప్రకటనలు, నియమములు, చూత్రములు మొదలగునవి పార్లిమెంటు సంఘములయెదుట నుంచబడవలయును.

కాని యిండియా కార్యదర్శి జీతము యిండియాకు ఖర్చులమీదనుంచుట వలన పార్లిమెంటునకు కార్యదర్శి జవాబుదారి చాలవరకు తగ్గిసర్వస్వాతంత్ర్య దగుటకు చోటు కలుగజేసెను.

యిండియా కార్యదర్శియొక్క సంస్థానిక స్థితి.

వలసరాష్ట్రములపయి రాజుతన యంతరంగ సభతోకూడి, తాకిక, యుద్ధవ్యవహారములను తనంతటతాను చక్కబెట్టుటకును, నిణాయించుటకును యధికారముగలదు; కాని యిండియా పయియధికారముమాత్రము ప్రత్యేకములగు కొన్ని రాజ్యాంగములద్వార (అనగా యిండియాకొన్నిలు ద్వార) చెలాయించువాడగును; యీస్థుయిండియా కంపెనీనుండి ప్రస్తుతపు ప్రభుత్వము పుట్టినదిగాన, యిండియాపాలన కార్యము చక్రవర్తికిబోయినప్పుడు, కంపెనీయొక్క డయిరక్టర్ల సంఘము రాజునకు సహాయార్థము వినియోగపడెను. రాజునకు సామ్రాజ్యకార్యముల సహాయము జేయునది ప్రివీకౌన్సిలు; యిండియా విషయముల సహాయము జేయు యంగము, ప్రివీకౌన్సిలు (అనగా ప్రివీకౌన్సిలులో

ని సభ్యుడగు యిండియా సెక్రటరీ) మరియు యిండియా కాన్సిలు అయి యున్నవి.

కనుక యిండియా కార్యదర్శి క్యాబినేటులో సదా యొక సభ్యుడు గానుండును; కాన ప్రయోగాంగమగు క్యాబినేటు యిండియాపాలనపయి చివరయధికారియాయున్నది. అయినను యిండియాకార్యదర్శియొక్క సంస్థానిక (Constitutional) స్థితి, సామ్రాజ్యముయొక్క యితర కార్యదర్శులు స్థితులకంటె కొంత భిన్నమయినది.

ఎందుకనగ యిండియాపాలన విషయములన్నిటికిని పార్లిమెంటునకు ఆయన జవాబుదారికాడు; యిండియాకవున్సిలుయొక్కయనుమతిలేక కార్యదర్శివ్యవహరింపలేడు; అనగా యిండియాయొక్క ఆధికవిషయముల యిండియా సభయంగీకరింపవలయును; కార్యదర్శికి పూర్ణస్వతంత్రములేదు; కాని యిండియసభసభ్యులు పార్లిమెంటు సభ్యులుకాదుగాన ప్రజాప్రతినిధులకు యిండియాకార్యములపయి కొంతవర కధికారములేదు; అయినను విదేశయుద్ధములకు గాను యిండియారాజ్యస్వమును పార్లిమెంటు యంగీకారములేక, యిండియా సభగాని, కార్యదర్శిగాని వెచ్చింపకూడదు; కాని యిట్లు జరుగుట బహుసకృతు. ఇండియా ఆధిక విషయముల పార్లిమెంటునకు యధికారములేదనే జెప్పవచ్చును. 1869 సం॥లో యీహంశము ప్రస్తాపనకు వచ్చెను; యిండియా కవున్సిలు పార్లిమెంటు ప్రతినిధిగానుండి, కార్యదర్శితనయధికారమును దుర్వినియోగముజేయకుండ, పార్లిమెంటు తరపున యతని చర్యల పరీక్షించునట్లు యేర్పరుపబడినదని స్థాపింపబడెను. కాని యనుభవములో మాత్రము, యిండియా కవున్సిలునకు కార్యదర్శిపై నిజమయిన యధికారములేదు; ఎందుకన బ్రిటిషుసామ్రాజ్యకార్యములన్నిటియందును క్యాబినేటుమాటే జెల్లును; యిండియా కార్యదర్శియు క్యాబినేటులోని సభ్యుడుగాన తుదకు, ముఖ్యముగా సామ్రాజ్యవిషయముల ఆయన మాటయే చెల్లును. క్యాబినేటుచెప్పి

నరీతిగనె యిండియా సభ్యులును, కార్యదర్శియు విధేయులయియుండవలెను; యిదివరకు యిటులనే జరిగినది; యిండియా కవున్సిలునకు యిష్టములేకయే, యిండియా ధనవ్రయకార్యములు జరిగినవి. 1871-74 సం॥లలో సాలిసుబరి ప్రభువు యిండియా కార్యదర్శిగా నున్నప్పుడు యిది స్థిరపడెను. కార్యదర్శికి యిష్టమున్నను, లేక పోయినను, ఆధిపత్యములందయినను, క్యాబినేటు జెప్పినట్లు వినితీరవలయును లేదా రాజీనామా యివ్వవలసి యుండును; మరియు ప్రజాప్రతినిధి సంఘమునకు (The House of Commons) క్యాబినేటువయిండియాఅధికవిషయముల పోటుయిచ్చుటకు హక్కులేదుగాన, క్యాబినేటు సర్వస్వాతంత్ర్యము నొంది, యిండియాధనమును సామ్రాజ్యకార్యములకు న్యాయమయినను, యన్యాయమయినను వెచ్చింపనిష్టపడును, ఎందుకన వారుజవాబుదారులు ప్రజాసంఘమునకుకారు. కనుక యిండియాయొక్క ఆధికకార్యములు మంచిస్థితియందుండవలెనన, యన్యాయపువ్రయములేకుండవలెనన, ప్రజాప్రతినిధి సంఘము క్యాబినేటును, కార్యదర్శియు తమకు ప్రత్యక్షముగ జవాబుదారులగునట్లు చట్టముచేయవలయును.

వైజెప్పినదాని నిచ్చట స్పష్టముగ వ్రాయవచ్చును. ఇండియా ప్రభుత్వమును క్రమపరచి, తనిఖీజేసి, శాసించురాజ్యాంగములు యింగ్లండులోను, యిండియాలోను ముఖ్యముగా నాలుగు కలవు; (1) ప్రజాప్రతినిధి సంఘము, (2) క్యాబినేటు, కార్యదర్శి, (3) యిండియా కౌన్సిలు; (4) వైస్రాయి, వయిస్రాయిసభ. ఈనాలుగు రాజ్యాంగములలో నేదియు నిరంకుశరాజ్యము జేందకుండునట్లును, యొకదానినొకటి హద్దుపెట్టునట్లును శాసనమేర్పడినది. కాని అనుభవములో కార్యదర్శియు, క్యాబినేటుయు సర్వస్వాతంత్ర్యమును వహించుట తటస్థించుచున్నది. ప్రజాసంఘమునకు యధికారములేదు; యిండియా కవున్సిలు కేవలము ఆలోచన (కార్యదర్శియడిగినప్పుడు మాత్రమే) యిచ్చుటకు హక్కుగలదు; కాని వేరొండు యధికారము దానికిలేదు; వయిస్రాయికి యధికారములేదు. అన్నియు కార్యదర్శి, ఆయనద్వార క్యాబినేటు జెప్పినట్లు జరిగితీరవలయును. దీనినే నిరంకుశ ప్రభుత్వమందురు.

వైస్రాయి - యిండియా ప్రభుత్వము.

వైజెప్పినదానివలన వయిస్రాయి యిండియా కార్యదర్శికి శాసన, ప్రయోగ నిర్ణయకార్యముల ద్వితీయుడయినట్లు స్థిరపడును, యిచ్చట విచారింపబోవు విషయము వయిస్రాయికిగల యధికారముయొక్క పరిమితి యెంతయోదాని నిర్ధారణజేయును. దీని నిర్ధారణజేయుట కష్టతరము. కొంతవరకు సంస్థానిక వాడుకవలన గ్రహింపవచ్చును; కొంతవరకువయిస్రాయియొక్క బుద్ధికుశలతనుబట్టియుండును. 1858 సం॥రం చట్టము ప్రకారము వ్యాఖ్యానముజేసినచో కార్యదర్శి వయిస్రాయిల కుండవలసిన పరస్పర సంస్థానికసంబంధములు తేటపడును. ఇండియా ప్రభుత్వము శాసననిర్మాణ కార్యములన్నిటిలోకెల్ల ప్రవేశయధికారమును గలిగియుండవలెను; లండనులోని యిండియా కౌన్సిలు తనిఖీజేసి సవరణజేయుటకు యధికారము గలిగియుండును; ప్రజాప్రతినిధి సంఘముయొక్క యంగీకారమునకులొనయి, యిండియాకార్యదర్శిశాసనముల రద్దుజేయుటకు యధికారముగలిగియుండును.

1861 సం॥లోని చట్టముకూడనిట్లనేనేర్పాటుజేసెను. కాని 1870 సం॥ యిండియా కార్యదర్శిగానున్న ఆర్మెల్లుడ్యూకునకును, వైస్రాయ్ యగు మేయో ప్రభువునకు వివాదముగలిగెను; యిండియాప్రభుత్వమువారు కేవలము ప్రయోగాంగమనియు, ఇంగ్లీషుప్రభుత్వముయొక్క శాసనముల ప్రకారము విధేయించుటయే వారివిధియనియు, మరియు సర్కారు సభ్యులందరు అట్లువోటుయిచ్చునట్లు కోరవలయునని స్థాపించెను. 1874 సం॥లో సాలిసుబరీప్రభువు ఇండియా కార్యదర్శికి ఇండియా శాసనముల (veto) రద్దుచేయుటయేగాక, అవి స్థాపనజెందుటకు పూర్వము పరీక్షించి శాసనకార్యమున కనుజ్ఞయిచ్చుటకును, నూతనశాసనముల యిండియాప్రభుత్వమున కిష్టమున్నను లేకపోయినను, ప్రవేశపెట్టుటకును యధికారము గలదని స్థాపించెను. రాజధానుల ప్రభుత్వములలోని శాసనకార్యములను యిండియాకార్యదర్శియనుజ్ఞలేక జరుగకూడదు.

మరియు వైస్రాయ్ కి యిండియాకు సంబంధించిన విదేశకార్యములన్నియు ఇంగ్లండులోని క్యాబినెటు యను జప్రకారము జరుగవలెను. కనుక ప్రయోగకార్యముల సయితము వైస్రాయ్ యధికారమునకు హద్దుగలదు. ఇండియా కార్యదర్శియొక్క యాజ్ఞలను విధేయించుటకు యిష్టములేనిచో తనయు ద్యోగమునకు గాజీనామాయివ్వవలెను. ఐనను వైస్రాయ్ కి యిండియా యొక్క రాజకస్థితిగతులబట్టి ఇండియా ప్రజలపై అపరిమితమగు యధికారము గలదు. కార్యదర్శిముఖావముగనుండినయెడల వైస్రాయ్ మంచికిగాని, చెడుగునకుగాని నిరంకుశప్రభువయియున్నాడని జెప్పవచ్చును. దీని కంతయు కారణము ఇండియనులకు ప్రాతినిధికహక్కు లేకపోవుటయే.

వైస్రాయ్ కొన్నిలు.

వైస్రాయ్ కి పాలనకార్యమునకు సహాయము చేయుటకు యీకవున్నిలు యేర్పడినది. వైస్రాయ్ సభాధ్యక్షుడుగనుండును ఒక్కొక్కసభ్యుడు ఒక్కొక్కరాజ్యాంగమునకు యధికారియై వ్యవహరించుచుండును. ఈకవున్నిలు కేవలము సలహాకొరకేగాక పాలనకార్యముల వైస్రాయ్ నుండి స్వతంత్రముగ నయినను వ్యవహరించుటకు యధికారముగలదు. ఈసభ్యులకు వ్యతిరేకముగ నడచుటకు వయస్రాయ్ కి శాసనరీత్యాహక్కుగలిగినను యిప్పటి దినములలో నట్లుజరుగుటలేదు తొలుత యీకవున్నిలును స్థాపించిన వారి ప్రధానోద్దేశ్యము వయస్రాయ్ కి సలహాపూర్వకమగు సహాయ మొనర్చుటయై యున్నను ప్రస్తుతమున సభ్యులయనుమతిలేక వయస్రాయ్ వారికి ప్రతికూలముగ వ్యవహరింపసాహసింపడు. ఈరూపమున కవున్నిలు పద్ధతి ఇంగ్లీషుక్యాబినెట్ పద్ధతిని కొంతవరకు పోలియుండును. అయినను యీసభ్యులకుగల యధికారము యింగ్లీషురాష్ట్రపుకార్యదర్శికిగల యధికారముకంటె తక్కువగను, మితముగలదిగను నుండును మరియు రాజ్యాంగవిభజన ఇంగ్లండులోవలె సంపూర్ణముగ జరిగియుండదు. మరియునది వయస్రాయ్ యిచ్చప్రకారము జరుగుచుండును. వ

యిస్రాయిమాత్రము విదేశవ్యవహారాంగమును తనచేతిలో నుంచుకొనును, ప్రతి సభ్యునకు సహాయ నిమిత్తము వక కార్యదర్శి నియమింపబడును. ఈయనవ్యవహారనిశ్చయముకొరకు తనపైయధికారియొద్ద కాగితములు పెట్టును ఆసభ్యుడు తన యాజ్ఞానుదానిపై వ్రాయును తరువాత వయిస్రాయిదానినిచూచి యంగీకరించనిచో కౌన్సిలందరియెడట బెట్టునట్లు నాజ్ఞనిచ్చును. తర్వాత నావ్యవహారము సభ్యులలో విశేషాభిప్రాయముపై నిర్ధారణ నొందును.

రాజధాని ప్రభుత్వములు.

ఇండియాలో పదమూడు రాజధాని ప్రభుత్వములుగలవు. మద్రాసు, బొంబాయిలకు గవర్నలును, బంగాళా, తూర్పుబంగాళ, అసామ, ఆగ్ర, బెంగాలు, సంయుక్తరాష్ట్రములు, పంజాబు, బర్హాలకు లెఫ్టెనెంటు గవర్నరులు, మధ్యరాష్ట్రములు, ఆజ్మీర్మిర్వారా, కూగుణ, బ్రిటీషుబెలుచ్చిస్తాను నాతుకవెష్టుప్రాన్ టియర్ అనగా వుత్తరపశ్చిమ యల్లలకు సమీపముననుండు దేశము అండమాను ద్వీపములు వీనికి ప్రధాన కమిషనరులును యుందురు. మద్రాసు, బొంబాయి గవర్నలకు కార్యనిర్వాహక సభయుండును, లెఫ్టెనెంటుగవర్నలకు కార్యనిర్వాహక సభలుండవచ్చునని 1909 సం॥రపు ఇండియాకవున్సిలు చట్టమువలన స్థాపించబడినది. అందరికంటె గవర్నలకు యెక్కువగను, కమిషనలకు తక్కువగను యధికారమర్యాదలు గలవు. కార్యనిర్వాహక సభలును వయిస్రాయి కార్యనిర్వాహక సభవలె నుండును.

జిల్లా ప్రభుత్వము.

జిల్లాప్రభుత్వము కలెక్టరుయాధీనములోనుండును. శిస్తు, నేరముల విచారణ, పోలీసు జయిల్సు, విద్య, రోడ్లు, మ్యునిసిపాలిటీ, ఆసుపత్రులు మొదలగు వ్యవహారములను యాయన జూచుచుండును.

శాసన నిర్మాణపు సభలు.

ఇండియాప్రభుత్వముననుండు శాసన నిర్మాణసభలన్నియు, కార్యనిర్వాహక సభలే నూతన సభ్యులయొక్క కూడికచే పెంచబడినవని జెప్పవచ్చును.

వీరందరు కలసి శాసననిర్మాణకార్యము గావించుదురు. ఈకౌన్సిలులన్నిటియందును రెండుతరగతుల సభ్యులుందులు; (1) సర్కారు యుద్యోగులు, (2) సర్కారుకు జేందనివారు. మరియు యీరెండవతరగతి వారిలో కొందరు సర్కారు యొక్క నియోగము (nomination) చేతను, కొందరు ప్రజల యెన్నికచేతను సభ్యులును. ఈయధ్యాయములో యిప్పుడు మాత్రముగ నేర్పడిన సభలయందలి కొన్ని లోపములను, ప్రత్యేకలక్షణములను జూపవచ్చును.

(1) వైస్రాయి సభలో సర్కారు యుద్యోగులు విశేషాంశముగానుందురు; యీవిధానమునకు కారణము “సామ్రాజ్యపు పౌలికామెంటునకును, చక్రవర్తి ప్రభుత్వమునకును జూపవలసిన సంస్థానిక విధులను యిండియా ప్రభుత్వము చెల్లించునట్లు నేర్పాటుచేయుట” అయియున్నది. రాజధాని సభలలో మాత్రము సర్కారు యుద్యోగులు కానివారిసంఖ్యయధికమగునట్లు నేర్పాటుయినది; కాని యీవిశేషాంశముయొక్క ప్రమాణముమాత్రము వేఱు వేఱు రాజధానులలో వేరుగానుండును. బెంగాలులో యుద్యోగులు కాని సభ్యులసంఖ్య యితరరాజధానులకంటె నెక్కుడు; మద్రాసులో యన్నిటికంటె తక్కువ, సర్కారు యుద్యోగులు సర్కారు పక్షమునవోటుజేతురు. ఇది ముఖ్యముగా సర్కారుబిల్లులలో జరుగును, మరియు సర్కారుచేత నియోగితులగు యుద్యోగులుకానివారు సయితము సర్కారుపక్షముననే వోటు యిచ్చుట తటస్థింపగలదని యూహజేయుట దోషముగాదు. కనుక శాసన నిర్మాణసభలలో సర్కారుమాటయే యధికముగ కొనసాగగలదు.

(2) సర్కారుచేత నియోగితులగు సభ్యులకు సభ్యతా యోగ్యత లేవియవసరములేనట్లున్నది. ఇంగ్లీషురానివారును, దివాలాకోర్లును, ఖయదీలోనికిపోయినవారును సభ్యులుగ నియమింపబడవచ్చును.

(3) అనుకూలమొక్క యోగ్యతాయోగ్యతలను నిణాయించు యధికారము ప్రయోగాంగపు యధికారులకివ్వబడినది. ఇదిచాలాహానికరమగునది. న్యాయనిణాయాంగములకు యింగ్లండులోవలె యిచ్చినయెడల బాగుండును.

(4) శాసననిర్మాణసభ్యతకు జిల్లా, తాలూకాబోడులు, మ్యూన్సిపాలిటీలలోని సభ్యులేయోగ్యులని యుండఁటవలన దేశములోనియ నేకమందియోగ్యులు శాసన నిర్మాణసభలలోనికి ప్రవేశించుటకు వీలులేకుండును. మ్యూన్సిపాలిటీలలోను, బోర్డులలోను చాలమంది సభ్యులు సక్కరుచేత నియోగము నొందుదురు. మరియుసర్కారు ప్రజానాయకులనియోగించుటయరుదు మరియు నూతన మ్యూన్సిపాలిటీల సభ్యతవిషయమై చేయబడినమార్పులువిద్యాధికులు సభ్యులుగాకుండఁటకు మరంతతోడ్పడును; ఎందుకన విద్యాధికులలో ధనవంతులు సాధారణముగ తక్కువగునుందురు.

(5) సభ్యులుకాగోరువారు కొంత ఆస్తిపరులై యుండవలెను; ఇంగ్లీషుపార్లమెంటుసభ్యులకు యిట్టియోగ్యతయవసరములేదు. శాసననిర్మాణకార్యమునకు వలయుగుణసంపత్తి ధనముకాదు; బుద్ధివిశాలత, గౌరవజీవితము, విద్య, యనుభవములే ప్రధానలక్షణములు; కాని విద్యావంతులలో చాలామంది ధనికులుకారుగాన, సభ్యులుయగుటకు వీలులేదు.

(6) సర్కారుయద్యోగమునుండి తొలగింపబడినవారు సభ్యులు కాగూడదు. ఈనాకరీపోపుట యనేకకారణములవలన సంభవించును; రాజద్వేషము, దుర్మితి, అవిధేయత, పాలుమాలితనము మొదలగుకారణముల వేనికైనను సర్కారుసేవనుండి తొలగింపబడవచ్చును; కాని యిట్టిపురుషులందరు సభ్యులగుటకు వీలుండకపోవుట కడుశోచనీయము.

(7) ఆరునెలలశిక్షిగల నేరముమోపబడిన ప్రతివాడును యర్హుడుకాదు. ఇంగ్లండు మొదలగు దేశముల నిట్లులేదు. శిక్ష యనేకకారణములవలన సంభవించును; ఆకారణములు న్యాయములుగావచ్చును; యన్యాయములుగావచ్చును; కనుక శిక్షనుబట్టి యోగ్యతాయోగ్యతలు నిర్ధారణ కాగూడదు.

(8) ఒక మనుష్యుని సర్కారుయద్యోగులు న్యాయముగానయినను, లేక యన్యాయముగానయినను అనుమానపు నడతగలవాడని వ్రాసినచో వాడు

సభ్యుడు కాగూడదు. ఇది వైవానికంటే గొప్పలోపము.

(9) మతవివక్షతనుబట్టి యెన్నికహక్కు లేర్పాటుగుట శాసననిర్మాణ సభలకుగల పెద్దలోపములలో నొకటి. మహమ్మదీయులు యిండియాలోని జనసంఖ్యలో షుమా రయిదవపాలుందురు. కాని వీరిప్రతినిధులు తమ జనసంఖ్యప్రమాణమునుమించి యెక్కువగ నేర్పరుపబడిరి; ఇది మహమ్మదీయులు యల్పాంశములుగానున్న దేశభాగములలోనెకాదు. హిందువులు తక్కువనున్న చోట్లసయితము వారికెక్కుడు ప్రాతినిధికము లేకుండుటయేగాక, మహమ్మదీయులకు నెక్కుడుగానున్నది. మరియు మహమ్మదీయులు జిల్లాబోర్డులు, మ్యూన్సిపాలిటీలలో సభ్యులుగనున్నచోటుల వోటులివ్వవచ్చును.

శాసననిర్మాణసభలలో ప్రాతినిధికసభ్యులకుగల హక్కులు.

శాసననిర్మాణసభలలో సభ్యులకు యీక్రిందనుదహరించిన హక్కులు గలవు:—

(1) పాలనవిషయముల కొన్నినియమములకు లోనై ప్రశ్నించి ప్రత్యుత్తరములను సంపాదించుట;

(2) దేశీయ, రాజధానుల బడ్జెటులను సవిస్తరముగదెల్పి సభ్యులు కొంత దానిపై తర్కించునట్లు వీలుగలుగజేయుట;

(3) ప్రశ్నలకు యుపప్రశ్నలువేయుట;

(4) సభలలోజెట్టిన ఆర్థికపట్టీలనుగూర్చి తీర్మానములనూచింపుట;

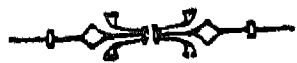
(5) శాసననిర్మాణసభలయందు ప్రజావిషయముల (public affairs) తీర్మానములనూచింపుట.

కాని పాలకులు ప్రజాప్రతినిధులకు పాలనవ్యవహారము లెట్లున్నవో జెప్పటకు జవాబుదారులుకారు. కాని వారు ప్రజాలాభమునకు వినియోగపడునని తలంచితే జవాబుచెప్పవచ్చును. మరియు తీర్మానములుజేయు యధికారము సభలకాలమును యితరతారీఖులకు మార్చుటకో, లేక వాతావిషయములనో తెలియదు. ప్రత్యేకపుకమిటీలను విమర్శకొరకు నియమించమని సభ్యులు తీర్మానముజేయుట యిదిపరకు అమలులోనున్నది. మరియు దానివలన చాలాలాభములుగలవు.

బడ్జటు, బడ్జటునియమములు.

“రాజకదేహమునకు అర్థము యింద్రియధాతువనిజెప్పవచ్చును. రాష్ట్రముయొక్క ఆర్థికవ్యవహారముల చక్కబెట్టువాడు, రాష్ట్రీయతంత్రమునంతయు స్వాధీనముజేసికొనినవాడగును. సంస్థానికము ప్రధానాభిప్రాయము; బడ్జటులు ఆయభిప్రాయముకొనసాగుటకు గల సాధనములై యున్నవి,, అని యొక అర్థశాస్త్రజ్ఞుడు జెప్పియున్నాడు. కనుక యిండియాపాలనకార్యములో రాజ్యధనకార్యము లేవరిస్వాధీనములో నుండునో దెలియదగును. పార్లమెంటు యిండియా రాజస్వకార్యముల జోక్యముకలుగజేసికొనుటకు శాసనాధికారము లేదనిజెప్పియుంటిమి. మరియు యిండియాలోని శాసననిర్మాణాంగము బడ్జటుపైవోటిచ్చుటకు యధికారముకలిగియుండదు. సంవత్సరప్రారంభమున యాధికపట్టిని శాసననిర్మాణసభలో ఆధికాధికారియగు మంత్రిసభలో పెట్టును. అది కంట్రోలర్ ఆడిట్ జనరల్ చేత తయారుచేయబడి ఆధికాధికారి యనుమతి నెంది సవరణజేయబడి గవర్నరుజనరలుయొక్క ప్రయోగాంగముయెదుట బెట్టబడి తర్వాత శాసనాంగమునకు తీసుకొనిరాబడును. ఒక వారమురోజులయినతర్వాత చట్టనిర్మాణసభ్యులు బడ్జటునుగూర్చియు సామాన్యపాలనావిధానమునుగూర్చియు తర్కింతురు. కాని బడ్జటు యంగీకరింపబడుట లేకపోవుట ప్రయోగాంగపుచేతుల నుండును. కాని, యాదాయప్రయవిషయమై శాసననిర్మాణసభకు యేమియు నధికారములేదు.

రాజధానిసభలలో సర్కారుయుద్యోగులు కానివారిసంఖ్య విశేషముగ నుండునుకాన క్రొత్తపనులేవియు వారియనుమతిలేక విధింపబడవు. ఇంగ్లండులో వలె యిండియాలో రాజకపక్షములచే పాలనగాని మంత్రివర్గముల జవాబు దారిగాని లేవు. మరియు ప్రయోగాంగము మారక శాశ్వతముగా నుండును. కనుక శాసననిర్మాణసభలకు బడ్జెటును ఆమోదించుటకుగాని తిరస్కరించుటకుగాని యధికారమిచ్చుటవలన లాభములేదని నూతనచట్టములవలన నిశ్చయింపబడినది. అయినను ప్రయోగాంగము బడిజెటువిషయమై ప్రజాప్రతినిధుల సలహానుకూరి కొన్ని మార్పులు వీలయినచోచేసి వ్యవహరించవలసియుండును. ఈ నూతనమార్పువలన మూడువిధములగు లాభము ప్రజాప్రతినిధులకు సమకూడగలదు. (1) ఇండియామొక్క సంస్థానికచరిత్రలో మొదటిసారి ప్రభుత్వము సర్కారుయుద్యోగులుకాని సభ్యులను వ్రయవిషయముల సంప్రదించి వారి యభిప్రాయములను నూచించుతీర్మానములచే లాభముచెంది బడ్జెటునుమార్పుటకు వీలుండును. (2) సభ్యులు బడెటువిషయమై తీర్మానములను అంగీకరింపనిచో దానికి కారణములను ఆధికాధికారి జెప్పవలసియుండును. (3) పన్నుల మార్పులన్నియు బడ్జెటుకనుకూలించియే చేయవలసియుండును.

ఎనిమిదవ యధ్యాయము.

కొన్ని రాజకీయపదములు.

స్వేచ్ఛ.

స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యము అనుపదములు రాజకప్రసంగముల యనేకచోటుల వినుచుందుము. వీనియర్థమును సంపూర్ణముగ గ్రహింప ప్రయత్నింపవలయును.

ఒకపదముయొక్క యర్థము గ్రహింపవలయుచో ప్రథమమున దాని యుత్పత్త్యర్థము జూడవలయును. తరువాత సామాన్యవాడుకలో నాపదము నెవ్వధము నుపయోగింపబడునో గ్రహింపవలయును. తర్వాత గ్రంథకర్తలచే నెట్లువాడిబడునో తెలియవలయును. పదముల యుత్పత్త్యర్థమునకును, వాడుకలోనుండు యర్థమునకును తరుచుగ గొంత వ్యత్యాసముండును. గ్రంథకర్తలు వాడుకలోనుండు యభిప్రాయములు కొరతపడియుండుట తటస్థించును గాన సాధారణముగ వానిని గ్రహింపక లోపాలోపములను గ్రహించి కొన్ని పదములకు తమగ్రంథముల సాంకేతికాధారమిత్తురు. స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యమునుపదముల యర్థము వాడుకలో వేటువేటుగనుండును. వాని యర్థము సంపూర్ణముగనుండక దేశ కాల పాత్రములననుసరించి మార్పునొంది వాడబడుచుండును. స్వేచ్ఛయనుపదమున కుత్పత్త్యర్థము(స్వ + ఇచ్ఛ)అయి యున్నది. అనగా తనయిచ్ఛవచ్చినరీతిని ప్రవర్తించుట స్వేచ్ఛయగును. స్వతంత్రమనగ తనతంత్రము, తనకుపయోగపడునట్లు తంత్రముపన్నుకొనుట ఉత్పత్త్యర్థరీత్యాజూచినచో యీపదములు లోపసహితమయినట్లు గన్పడును. ఎవరియిష్టమువచ్చినచోప్పున వారుసంచరించుట స్వేచ్ఛయగుచో నదిమంచిది యా? రాజకసాంఘికవ్యవహారముల స్వేచ్ఛగావలయుననుచో నెవరియిచ్ఛననుసరించి లాభాలాభము లెట్లున్నను మంచియైనను చెడుగయినను లెక్కజేయకపోవలయునను యర్థము స్పష్టపడెను. అయినను వానినిచ్చట జూపుచున్నారము. ఈయభిప్రాయముదానిమే స్వేచ్ఛస్వాతంత్ర్యములయొక్క యర్థమునిగ్రహింపవలయును. స్వేచ్ఛయన ప్రథమమున రెండధర్మములు దోచును. (1) శారీరకభయములేక నిర్బంధనలేకపోవుట (1) ఇతరులకార్యముల వలన తనకు హానికలుగు నేమోయను నైతికభయము లేకుండుట. (1) పరదేశ శత్రువులనుండి రక్షణగలిగియుండు స్వాతంత్ర్యమనబడును. అనగా ఒకదేశపు ప్రజలు పరదేశీయుల కాధేయై యుండకపోవుట. (2) స్వదేశాభిమాన మొకప్పుడు స్వేచ్ఛయగును. స్వదేశవిషయమై ప్రేమాభిలాష గలిగియుండు స్వేచ్ఛాపరత్వమనబడును. (3) స్థానిక స్వేచ్ఛ దేశములోని ప్రజల రాజకవ్య

వహారములన్నియు మధ్యప్రభుత్వముయొక్క యుద్యోగులచేత జరుపబడక ప్రజలచేజరుగునట్లు వీళ్లుండునపుడు ప్రజలు స్వాతంత్ర్యత్రయన్నారని జెప్పబడుదురు. అనగా ప్రజల తమవ్యవహారముల నన్నియు సర్కారుతీర్పునకు మనవిజేసికొనక యేప్రదేశములవా రాప్రదేశములలో తమలోతాము తీర్మానము జేసికొనుటకు హక్కుగలిగియుండుట. గ్రామపంచాయితీచేరీలు, పట్టణ పారిశుద్ధసంఘములు, జిల్లాబోర్డులు, జిల్లాసభలు, పార్లమెంటు మొదలగు ప్రజాసంఘములకు రాజక వ్యావహారికహక్కులు గలిగియుండు స్వేచ్ఛయనబడును. (4) పాలనాంగపుసంబంధరీత్య ప్రజలపై చట్టనిబంధనము లనేకములు లేక కొద్దిగానుండుచో స్వేచ్ఛయనబడును. (5) పాలనాంగమునకు స్వేచ్ఛలేక ఆచరణకార్యములలో కట్టుబాటు లనేకములుండుట స్వేచ్ఛయనబడును. అనగా యిష్టమువచ్చినట్లు ఆజ్ఞలనిచ్చుటకును, శిక్షించుటకును, ఉంధించుటకును, పాలకులకు హక్కులేకుండుట స్వేచ్ఛయనబడును. (6) ప్రజలు బానిసత్వమునుండి విముక్తులగుచో స్వాతంత్ర్యముగలవారని జెప్పబడుదురు. ఇంకొకప్పుడు కేవలము క్రూరమగు బానిసజీవనములేకపోయినను ప్రతివిషయముల తమకు స్వవృత్తిస్వానుచరణలకు వీలులేక యితరులచే తమకార్యములు జేయబడుచో వారు స్వతంత్రులని చెప్పబడుదురు. నిరంకుశప్రభుత్వమునకును అతివిపరీతప్రభుత్వమునకును స్వేచ్ఛ ప్రతికూలించియుండును. (7) ప్రాతినిధిక ప్రభుత్వముగలిగియుండుట స్వేచ్ఛయనబడును. ప్రజాప్రతినిధులు పాలనకార్యమువహించి ప్రజలకు జవాబుదారిమై ప్రజాభిప్రాయములననుసరించి పాలించుట స్వేచ్ఛయనబడును. (8) కొందరు స్వేచ్ఛను రెండువిధములుగ విభజించి రాజకీయస్వేచ్ఛయనియు, సాంఘిక స్వేచ్ఛయనియు జెప్పదురు. ప్రజాబాహుళ్యము, అజ్ఞానము, వాడుక మొదలగు కొన్ని కారణములచే నూతన మాగడములను సులభముగగ్రహించుట కిష్టపడక వ్యక్తిజీవనమును గర్హించి స్వతంత్రులను తమ బాహుళ్యాభిప్రాయాతిశయముచే బాధపెట్టుట సంభవించును. దీనికిప్రతికూలించి జంకక వ్యక్తిపురుషుడు తనయభిప్రాయముల, నిష్ఠమువచ్చినరీతి నాచరించుటకు హక్కుగలిగియుండుట సాంఘిక స్వేచ్ఛయనం

బడును. మనస్సాక్షి, ఆలోచన వీనికి స్వాతంత్ర్యముండుట అనగా సకలవిషయములందును మనయిచ్చానుసారముగ దలంచుటకును, మంచిచెడుగులను సదసత్తులను దెలిసికొనుటకును, రాబోవునష్టములకు లోనై యితరులను మనకార్యములను దప్పనుకొనినను, పిచ్చివారిగభావించినను, యుడియక నాటంకము లేక మనజీవితములను మనగుణముల కనుగుణ్యముగ జేయుటకు వీళ్ళుండుట సాంఘికస్వాతంత్ర్యమనబడును.

రాజక స్వేచ్ఛయన నాగరికతగలుగు జనులెక్కువగౌరవించి ప్రేమించుహక్కులకు నడ్డేమియులేక యదాధామగు రక్షణకలిగియుండుటయు, నారక్షణ భద్రపరుపుటకు ముఖ్యసాధనమగునట్టి పాలనాంగమందు సంపూర్ణముగ నధికారముగలిగియుండుటయు, ప్రజలకు దమతమ హక్కులవిషయమై తమతమపరమావధిపై జ్ఞానముగలిగియుండుటయు మనుజులచే బాలనజరుగుటయు రాజకీయస్వేచ్ఛయొక్క ముఖ్యలక్షణములైయున్నవి. (మానవహక్కులనుండి)

శాసనము, చట్టము.

ఇండియన్ పినల్ కోడ్డు (Indian Penal Code) అను శిక్షాస్త్రాతిలో ననేకవిధాయక నియమములుగలవు.

(1) దొంగతనముచేసినయతనికి మూడుసంవత్సరములవరకు ఖయిదుగాని జరిమానాగాని లేక యీరెండువిధములుగగాని శిక్షవిధింపబడును.

(379 శెక్షన్)

(2) భూమి నూర్యనిచుట్టుతిరుగును. పైకి నెగరవేసినపదార్థములన్నియు క్రిందపడును. నిష్పమండును. పదార్థముల దహనముజేయును.

(3) సత్యంవద, ధర్మంచర, (సత్యమును జెప్పము, ధర్మమునవర్తింపుము); అహింసాఫరమోధర్మః (అహింస ధర్మములకెల్ల శ్రేష్ఠము)

(4) పెద్దలను ప్రాతఃకాలమున జూచినచో నమస్కరింపుము. దేవస్థానములకుపోవునపుడు నమ్రతవహింపుము. పెద్దలవాడుకల గౌరవింపవలయును

(5) ఒక రాష్ట్రము మరొక రాష్ట్రమును గౌరవించి వారి హక్కులకు నష్టముచేయకూడదు.

ఈపైజెప్పినవాక్యముల కొన్ని మానవవిధాయకనియమములై యున్నవని దెలియవచ్చును. ఇతరములు కొన్ని (అనగా భూమి సూర్యుని చుట్టును తిరుగును వయిరాలు) మానవవిధాయకకార్యములుగాక సృష్టినియమములని దెలియవచ్చును. నియమమనగ విధివాక్యము. ఇటుల దీనిని జరుపవలయు, లేక యిదీవిధముగ జరుగునని యదిజెప్పను. నియమవాక్యములన్నియు శాసనములనకూడదు. సృష్టిప్రపంచము కొన్ని నియమవిధానములకు లోనై యుత్పత్తిస్థితిలయములకు లోనై జరుగుచుండును.

మానవపరిణామమును కొన్ని విధాయకనియమములును విధేయించును. మరియు మనుజులును తమ తౌకికవ్యవహారముల కొన్ని నియమముల నేర్పరచుకొందురు. కాని యివియన్నియు శాసనములుగావు. పైజెప్పిన యైదుతరగతుల నియమములలో మొదటితరగతినియమములుమాత్రము శాసనములనబడును. శాసనములగు నియమములకును, యితరనియమములకును భేదము తెలియవలయుననిన వానిలో నిమిడియుండు యంతర్భావముల పరిక్షింపవలయును. శిక్షాస్మృతిలోని నియమవాక్యమునకును సత్సంపద, ధర్మంచర యను నియమవాక్యమునకును భేదముజూడవలయును. శాసనమునకును, నీతివాక్యమునకును భేదముకలదు. శాసనవాక్యమున యాజ్ఞాభావముకలదు ఆజ్ఞానతిక్రమించినచో దండనసంభవించుననియు కలదు. మరియు నాదండన పరలోకమందుకలుగక ప్రత్యక్షముగ పాలనాంగపుయధికారులవలనసంభవించును. ఆజ్ఞాయనగ నేమి? యీపనిజేయకుము, దీనిచేయుడు, దీనినిచేయకపోయినచో యీశిక్ష కలుగగలదను వాక్యప్రచురము ఆజ్ఞాయనబడును. ఆజ్ఞయొక్క ప్రధానలక్షణ మది

ప్రచురమునొందిన భాషాశైలివలన నిర్ణయము జేందదు. ఆజ్ఞనిచ్చువారి బలాబలము, వారివలనగలుగు దండనయొక్క కఠినతను వీనిపై నాధారపడియుండును. నేను నీయాజ్ఞకు లోబడనప్పుడు శిక్షించుటకు నీకు శక్తి లేనిచో అది యాజ్ఞకాదు. ఒకప్పుడు శక్తియున్నను శిక్షించుట కిష్టములేనిచో యది యాజ్ఞకాదు. శిక్షించుట కిచ్చాశక్తులుండునపుడే నియమవాక్యము ఆజ్ఞయగును. ఒకప్పుడు యీ ఆజ్ఞ మనవిరూపముగనుండవచ్చును. రాజు తనమంత్రికి “నీవు దయచేసి యీపనిచేయుము” అనిజెప్పినను అది శిక్షించుటకు శక్తియు, యిచ్చయు, గల యధికారివలన వచ్చినదిగాన ఆజ్ఞయగును. “ఈకార్యము నీవుచేయుము లేనియడల నిన్ను శిక్షింతును” అని సామాన్యపు మరుష్యుడు తనకు సమానుడగు యింకొకనికి గంభీరస్వరముతో జెప్పినను యది యాజ్ఞకాజాలదు. ఏలయన ఆయధేయుని శిక్షించుటకు శక్తిసామర్థ్యము గలిగియుండదు. ఆజ్ఞ విధి యీరెండుపదములును పరస్పరాపేక్షపదములై యున్నవి. అనగా ఆజ్ఞయొప్పుడుండునో విధియు నప్పుడగలదు, విధియనుచో నాజ్ఞయొకటికలదని నూహింపవచ్చును. ఆజ్ఞయనునపుడు విధికలదని నూహింపవలయును. ఆజ్ఞయొక్క యుల్లంఘన ఫలితము దండనైయుండవలెను.

కనుక శాసనమనుపదమున ముఖ్యముగ నాలుగభిప్రాయములు గలవు:-

(1) ఆజ్ఞ (2) విధి (3) శిక్ష (4) స్థిరత (అనగా ఆయాజ్ఞ తుణమాత్రముగాక చిరకాలముండవలెను). ప్రతిశాసనమును (లేక శాసనమనదగు ప్రతినియమమును) రాజుగు యొక పురుషునివలనగాని, రాజ్యాధికారముగల పురుషునముదాయముచేగాని తమ యధికారముక్రిందనుండు స్వతంత్ర రాజకసంఘముపై విధించబడవలయును. పైజెప్పిన లక్షణములుగాక శాసనపదమునందంతగర్భితములయిన యభిప్రాయములు మరికొన్నిగలవు. వానినిగ్రహింపవలెను. ప్రభుత్వము, ఆధేయత, స్వతంత్రరాజకసంఘము. స్రజాబాహుశ్య మొక నిర్ధారణ జేందియున్న యధికారిని సర్వసాధారణముగ విధేయించువాడుక యుండవలయు, ఆయధికారియొకడయినను లేక పదుగురయిన నుండవచ్చును. ఆపాలక

యధికారిగాని లేక పాలకాంగముగాని యితరులకెవ్వరికి విధేయులై యుండు వాడుకయుండకూడదు. అనగా యొకసంఘమునుండి సర్వసాధారణముగ విధేయతను యొకయధికారినిండి యితరులెవ్వరకు లోబడకుండుచో ఆయధికారిని ప్రభుత్వమువహించియున్నదని జెప్పవచ్చును. ఆసంఘము రాజకస్వాతంత్ర్యసంఘముని జెప్పవచ్చును. అనిశ్చితప్రభువున కితరు లాధేయులగుదురు. పాలక పాలితసంఘములకుండు సంబంధము ప్రభుత్వము, ఆధేయత, వీనివలన దెలియును. పరాపరోక్షముల నెటులయినను ఏకత్వ బహుత్వరూపములనే రూపమున్నను పాలకులు తమభృత్యులగు పాలితప్రజలపై నియోగించు విధాయకనియమము శాసనమనబడును.

(1) ఆజ్ఞ (2) విధి (3) శిక్ష (దండన) (4) స్వతంత్రరాజకసంఘము (5) స్వతంత్రప్రభువు (6) ఆధేయత; ఈయభిప్రాయములు శాసనపదమునందంతగర్భితములై యున్నవి. కాని శాసనచట్టపదములు సాదృశ్యరీత్యా యితరపదములతోజేర్చి వాడబడుచుండును. స్పష్టిచట్టములు, నీతిచట్టము, ధర్మశాసనములు, పరస్పరజాతిచట్టములు, సాంఘికచట్టములు అని యనేక సమాసపదములు గలవు. వీనికిని న్యాయశాసనములకును భేదము చాలకలదు. న్యాయశాసనములయొక్క రూపలక్షణములను నిర్ణయించుటకు వీలుగలదు. ఈ శాసనముల నిశ్చయించి నిరూపించుట సాధ్యమంతగాదు. శాసనమునకును, దానితోని యాజ్ఞ భావమునకును, అవిధేయతయందు దండన నిశ్చయముగ సంభవించును. నీతిచట్టములగాని, ధర్మశాసనములగాని యుల్లంఘనదండనన్ని కాలముల గలుగజేయునని నిర్ధారణ మొనరించిచెప్పటకు వీలులేదు. సత్యంవదయని నీతిశాసనముగలదు. అబద్ధమాడినప్పుడెల్ల, నరహత్య, దొంగతనము మొదలగు నేరములు జేసినవెంటనే గలుగునట్లు దండన గలుగుచున్నదా? లేదు. శిక్ష చివరకు కలుగకపోదని కొందరుచెప్పుదురు. కాని దాని యదాధములు స్పష్టపడవు. ఈ రెండవతరగతిచట్టముల న్యాయశాసనములన్నియు ప్రత్య

క్షుముగనయినను, లేక పరోక్షముగనయినను లేవు. ఒకప్పుడూహామీద యా ధారముగలిగియుండును.

హక్కు, స్వత్వము.

హక్కు, స్వత్వము అనుపదములే యభిప్రాయముల దెలియవలయును

(ఎ) మనయాలోచనలను, మన యభిప్రాయములను, ఇతరులతో జెప్పటకు గాని పత్రికలలో ప్రచురించుటకుగాని మన మితరులకు హానిలేకుండ సంభాషించుటకుగాని మన యిష్టదైవము నారాధించుటగాని యడ్డేమియు లేకుండ వలెను.

(బి) చట్టనియమములేకనే మనుజుడును బంధింపబడదగదు. విచారణలేకుండ వానిని చెరయించుచుకూడదు.

ఈవైజెప్పిన సూత్రములు రెండును మానవుల యోగక్షేమముల కా ధారములగు రెండుహక్కులైయున్నవి. మరియునారెంటిని వేటువేటుజాతులకు గుఱులుగజూపవచ్చును. హక్కులు త్రివిధములు. (1) ప్రాతిపదికహక్కులు అనగా జన్మతోబుట్టినవి. (2) నైతికహక్కులు అనగా మానవుడు తన నీతిస్వభావమున కుపయుక్తమగునట్లు సంపాదించవలసిన హక్కులు. (3) శాసనికహక్కులు, అనగా శాసనానుమతిపై నాధారపడియున్న హక్కులు. కాని శాసన మను పదము ముతరపదములతో జేర్పబడి సాదృశ్యోపయోగముజేందినపుడు ప్రథమభావము నెట్లతిక్రమించునో యావిధముగనే హక్కు యనుపదము ప్రాతిపదికహక్కులు, నైతికహక్కులు అను సమాసములందు ప్రథమభావమును సూచింపదు. హక్కుయనుపదముయొక్క యంతరభిప్రాయమును దెలియుటకు శాసనమనుపదమును పృథక్రణరీత్య పరిక్షించవలయును. సర్వస్వతంత్రుడగు యధికారి తన స్వాధీనములోనున్న రాజకసంఘముపై సాధారణముగజేయుచుండు యాజ్ఞలు శాసనమనబడునని జె

ప్పియుంటిమి. శాసనానుమతివలన ప్రజలు తమ తాకికవ్యవహారముల యధా విధిగ నాచరింపుటకు గల యధికారము హక్కునబడును. చట్టనియమము లేకనే మనుజుడును బంధింపబడదగడు. ఇది ప్రజలకు తమ తాకికవ్యవహారము లలో నుండవలసిన ప్రధానయధికారము లేక స్వత్వమని జెప్పవచ్చును. కాని న్యాయశాసన మాసూత్రమును స్థాపించనిచో అది ప్రజాహక్కుని జెప్పగూడదు. మనోవాక్స్వతంత్ర్యము ప్రాతిపదికసత్యముల ప్రధానము. మనయాలోచనలును, మనయభిప్రాయముల నితరులతో జెప్పటకుగాని, పత్రికలలో ప్రచురించుటకుగాని యధికారములేనియెడల మనసంఘ మభివృద్ధి జెందజాలదనుమాట సత్యమే. మరియు నీశక్తులు సహజముగ మనకు గలిగినవిగనుక వానినిర్బంధించుట కేరికి నధికారములేదనువాదముగూడ సత్యమే. కాని యీయధికారస్వత్వములు శాసనానుజ్ఞ లేక హక్కులుగావు. పాలకులొకప్పుడు వాక్స్వతంత్ర్యమును కొన్ని కొన్ని విషయముల దీసివేయుట తటస్థించును. అప్పు డాయావిషయముల వాగ్హక్కు మనకులేదని జెప్పవచ్చును. శాసనికహక్కును పృథక్కరించి చూడవలయుననిన అయిదు ముఖ్యాంశముల గమనింపవలయును.

(1) శాసనము, విధి, దండన, ప్రతిశాసనము నొకయాజ్ఞను ప్రతిపాదించును. ఆజ్ఞ విధినికలుగజేయును. విధి ద్వివిధము. వాస్తవికము, నిషేధకము, కేవలము సాపేక్ష్యము. విధి నుల్లంఘన దండనకారణమగును. మానవునికిగల ప్రతిహక్కు శాసనవిధాయకమై యుండవలెను. శాసనాంగీకారము జెందని స్వత్వము హక్కునబడదు. ఆహక్కు నితరు లతిక్రమించినచో దండన కలుగును.

(2) పురుషుడు, లేక పదార్థము, కార్యము లేకనిషేధము, హక్కు లేప్పుడు మానవులకుగాని పశు జడపదార్థములకు జెందియుండవు. వస్తువు,

కార్యములు, నిషేధములు, వీనినిసంబంధించియుండును.

(3) హాని, నేరము, నష్టము, హక్కు అనుపదము విద్యుల్లంఘన, దండనల నెట్లద్యాహ్మతించునో ఆవిధముగనే హానినష్ట నేరములయొక్క యభిప్రాయములు, హక్కునం దధ్యాహారములై యున్నవి.

(4) ఉద్దేశము, ఉదాసీనము:— నేరమునంద రెండుయభిప్రాయములు సంతర్థాపితములై యున్నవి. దొంగతనముచేసినయతనికి మూడుసంవత్సరములు ఖయిదుగాని లేక జరిమానాగాని, లేక యీ రెండువిధములగాని శిక్షింపబడును. (శ్లో॥ 379 యి॥ పి॥ కో॥) ఇది శిక్షాస్ఫూర్తిలోని యొక శాసనమైయున్నది. శాసననిర్మాణకులు దొంగతనముచేయకూడదని యాజ్ఞయిత్తురు. ఆయాజ్ఞ యితరులనుబాధించును. యెవరిసొత్తయితే దొంగిలింపబడునో వారు దానిని సంపాదించుకొనుటకు హక్కును గలిగియుందురని జెప్పబడుదురు. హక్కులన్నియు నిశ్చితపురుషులకు జేందియొండవలెననియు, మరికొంతమంది పురుషుల విధాయకకార్యములై యుండవలెననియు జెప్పదురు. మరియు నవి నిషేధకములయినను ప్రతిషేధకములునై యుండవలెను. ఒకనివిషయమై యితరులొకకార్యమునుజేయుటకును, జేయకుండుటకును శాసనముచే లబ్ధులగుచో వానికి హక్కుగలదని జెప్పవచ్చును.

హక్కునకు దగ్గరసంబంధముకలిగియున్న మరొకయభిప్రాయము గలదు. అది లౌకికపదవి Status యైయున్నది. మనుజునకుగల హక్కులు, విధులు, శక్తిసామర్థ్యముల నన్నిటిని నిర్ణయించునది రాష్ట్రములో వానికిగల పదవి (స్థితి) యని జెప్పవచ్చును. ఆస్థితి వారికిగల హక్కులనుండిగాని విధులనుండిగాని కలుగదు. మరియు యీహక్కులే, యీవిధులే దానిపదవికి నాధారములైయున్నవి. సంఘమున రాజు యితరులందరికంటె యున్నతమగు యవస్థను వహించియుండును. ఈయున్నతపదవికి కారణములు వానికిగల

విధులును, హక్కులును, వీని యుత్పత్తికవకాశములగు యితరవిషయములును కారణములై యున్నవని దెలియవలయును. బ్రాహ్మణులకు హిందూసంఘమున యితరవర్ణములకులేని హక్కులును, విధులును నున్నవి. ఈవిధముగనే ప్రస్తుతస్థితినిబట్టి వైస్రాయి; గవర్నర్ పనులకు మనదేశస్థులు యోగ్యతగలిగియుండరు. ఆపదవులకు తెల్లవారే యోగ్యులని శాసనముగలదు. దీనికి కారణము వ్యక్తిపురుషునియొక్క యోగ్యతా యోగ్యతలుగాదు. ఆతరగతి, వర్ణము, లేక జాతియొక్క యోగ్యతా యోగ్యతలేకారణములై యున్నవి. రామశర్మ (బ్రాహ్మణుడు) యజ్ఞముచేయవచ్చును. రామిరెడ్డి (శూద్రుడు) జేయకూడదు. మింటోప్రభువు వైస్రాయి కావచ్చును. ప్రతాపసింగు వైస్రాయియగుటకు వీలులేదు. ఈవ్యత్యాసమునకు కారణము రామశర్మ, రామిరెడ్డి, వీరికందుగల పరస్పర యోగ్యతా యోగ్యతలయొక్క భేదముగాదు, రామిరెడ్డి రామశర్మకంటె నెక్కువశ్రేష్టుడు గావచ్చును. అయినను బ్రాహ్మణజాతిలో జన్మించలేదు గనుక ఆజాతికిగల హక్కులను, విధులను, సామర్థ్యములను గలిగియుండుటకు వీలులేదు. మింటోప్రభువుకంటె ప్రతాపసింగ్ ఎక్కువసమర్థుడయినను పాలక సంఘములోనివాడు కానందున వైస్రాయి యగుటకు హక్కులేదు. కనుక లౌకికపదవి నిర్ధారణజేయునవి వ్యక్తిపురుషునియొక్క గుణగుణములు, యోగ్యతా యోగ్యతలు కావు. వానియొక్కజాతి, వర్ణము, లయొక్క గుణగుణములు, వాని రాజకయవస్థయొక్క హక్కులను, విధులను నిర్ణయించును. మరియు లౌకికపదవిని నిర్ణయించు హక్కులు, విధులు, యోగ్యతా యోగ్యతలు, ఆయాతరగతి జనులకు ప్రత్యేకములై యుండవలయును. కాని మానవులకు సామాన్యములగునవిగా నుండకూడదు. మరియు నా పదవియొక్క యనుభవము విస్తీర్ణవ్యాపకమును జెందియుండవలెను.

ప్రభుత్వము.

ప్రభుత్వమునగ నేమియో గ్రహింపవలెననిన శాసనమందుగల యంత ర్భావములను గ్రహించినచాలును. సామాన్యము లేక ప్రత్యేకమయిన యా

జ్ఞులను పాలితజనులపై విధించుయంగము ప్రభుత్వమనబడును. ఈకార్యము లేక యీకార్యములను జేయుడు, జేయకుడు, జేయనిచో యీదండనకలుగును, అని శాసించునది ప్రభుత్వమనబడును. ఆజ్ఞ, శిక్ష, యీరెంటిపై యధికారముగలిగినయంగము ప్రభుత్వమనబడును. ప్రభుత్వాంగముపై వేరు యధికారు లుండకూడదు. ప్రధానప్రభుశక్తికి మూడు లక్షణములు గలవు; (1) అవిధేయులగు పాలక పాలితాంగములను శిక్షించుట; లేక యుద్ధోగము లున్నచో వానినుండి తొలగించుట; (2) తనపై యితరులెవరు యధికారము చెల్లించి అవిధేయతకు దండనజేయకుండుట; (3) తన పాలనకార్యమునకు పరిస్ఫుటమగు వత్సనవిధానముల నిర్ణయించుకొనుట; అనగా న్యాయశాసనముజేయుటకును, నేరములను కనిపెట్టుటకును, వానినిర్ణయించి శిక్షవిధించుటకును, మరియు నాశిక్షను ప్రయోగించుటకును ఆంగము లుండవలయును.

ప్రభుత్వశాసనముల రెంటికిని సమానోద్దేశములను జెప్పియున్నాము. శాసనము ప్రభుత్వమును అధ్యాహారముజేయును. ప్రభుత్వమునందు శాసనము అధ్యాప్యతమగును. కాని ప్రాచీనసంఘములయొక్క- ప్రథమస్థితియం దిట్టి యభిప్రాయములు గలుగలేదు. శాసనము ప్రభుత్వమునుండి యుద్భవిల్లునని వారు దలంచలేదు- అనాదినుండివచ్చువాడుకయే పాలకపాలితులను సమానబద్ధులుగ చేసినది- వాడుక, యలవాటు, అపకీర్తి యివియే పాలకయాజ్ఞలను ప్రజలు విధేయించునట్లు చేసెనుగాని కేవలము రాజదండనాభయముకాదు- ప్రభుత్వము స్థిరపడినతర్వాతసహితము చాలకాలమువరకు పాలకులు యిప్పటిరీతిగ ప్రత్యక్షముగ స్వబుద్ధిని శాసననిర్మాణమొనరించు వాడుక లేకుండెను- కొన్ని దేశములలో అమలులోనున్న చట్టములన్నియు యింతవరకు స్మృతిరూపమునొందలేదు- మరియు శాసననిర్మాణమునకు మారుగా చిరకాలమునుండి యమలులోనున్న వాడుకలకు సమయానుకూలముగ నూతన వ్యాఖ్యానములుజేయుటయు ఒకప్పుడు న్యాయధర్మముననుసరించి న్యాయాధిపతి ధైర్యవంతుడగుచో కొద్దిగ నూతనమార్పులు ప్రవేశపెట్టుటయు సంభవించుచుం

దేను- న్యాయశాసనములనగ దేశములో పాలకాంగముచే నిర్మాణమునొంది యమలులోనున్న చట్టములని గ్రహింపవలయునుగాని శాసనముయొక్క పరమావధి యీయివిధముగ నుండవలెనని యూహించి అమలులో లేకపోయినను అది శ్రేయస్కరమని తలంచి యమలులోనున్నట్లు భ్రమింపకూడదు- ప్రభుత్వముయొక్క యధికారమునకుహద్దు దాని స్వనీతికాదు. మరియు నీశ్వరచట్టము లనునవికావు- ప్రభుత్వమునకు హద్దిడునది ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క నీతియభిప్రాయమే యని గ్రహింపవలయును- మరియు ఆనీతియభిప్రాయము వాడుక యలవాటులనై చిరకాలము యాధారపడుచో ప్రభుశక్తికి హద్దులు బలపడును-

జ్యూరీలచే విచారణ-

జ్యూరిపద్ధతి మానవుని వ్యక్తి స్వేచ్ఛలను కాపాడుసాధనములలో ప్రధానమని జెప్పవచ్చును- తనకు సములగు పండ్రెండుగురు పురుషుల తీర్పులే కుండ యేపురుషుడు నేరస్థుడని స్థాపింపబడతగడు- జ్యూరి సామాన్యమనియు, ప్రత్యేకమనియు రెండువిధములు- రెండవతరగతిజ్యూరీలో శ్రేష్టులగు సభ్యులెన్నుకొనబడుదురు- వీరు విద్యావంతులై యుండవలెను- ముద్దాయిగాని, వాదిగాని ఫలానిజ్యూరరు పనికిరాడని జెప్పవచ్చును- అప్పుడు క్రొత్త జ్యూరి యెన్నుకొనబడవలయును; లేక వేరొకజ్యూరరు నెన్నుకొనవచ్చును-

హేబియసు కార్పసు (Habeas Corpus)

దీనివలన చెరలోనుంచబడిన ముద్దాయి యెవరయిన తనను నన్యాయముగ బంధించిరనుకొనినప్పుడు, న్యాయాధిపతియొదుట యాసంగతిని విన్నపముచేసికొని, చెరలోనుంచవలయునా, లేదా యనునంశము నిర్ణయించుటకును హక్కుగలదు- తరువాత యీ న్యాయాధిపతి యొక వ్రాతపూర్వకముగ నాజ్ఞనుయివ్వవలయును- అందువలన ముద్దాయి నెందుకుచెరలోనుంచిరో కనుగొ

నవలయును- చెరలోనుంచబడిన ముద్దాయియొక్క నేరపువిచారణ వెంటనే జరుగవలయును- ఒక నేరమునకే తిరిగి విచారణ జేయబడకూడదు- తగు దరి యాపు లేక కేవలము అనుమానముమీద యెవరును ఖయిదీలో నుంచబడ కూడదు-

ప్రజల స్వాతంత్ర్యము-

కేనలము సంఘసుఖమునకు ననుకూలించుకార్యములనే వ్యక్తి స్వేచ్ఛవై కొంత హద్దు లేర్పరుపబడియున్నవి- వ్యక్తి స్వేచ్ఛను కాపాడుటకు నాలుగు మార్గములు కలవు- అవి:— (1) శాసననిర్మాణము (2) ముద్దాయిలవిచారణ (3) అన్యాయపుబాధనములేకుండ జూచుట (4) పోలీసువిధులనిర్ణయము మొదటిది ప్రజాప్రాతినిధ్యమువలన సమకూడును; రెండవదానికి జ్యూరివిచారణ; మూడవదానికి హేబియసు కార్పసు; నాల్గవదానికి పోలీసు వారంటు లేకుండ యెర్రస్టుచేయకూడదు-

పన్నులు - శిస్తు-

ఇవి మూడువిధములు-

1 ప్రత్యక్షముగ పన్నులు:—కొంతవిలువగల గృహముల నాక్రమించుకొనువారు, కొంత ఆదాయమువచ్చువారలపై పన్నులుగట్టుట-

(1) ఆదాయపుపన్ను (2) ఇంటిపన్ను (3) భూమిపన్ను-

— 2 పరోక్షములగు పన్నులు:—(1) ఇవి చేతిపనులు, యెగుమతి దిగుమతిపన్నులు; మహాసూక్ష్మరములు (దిగుమతులపైపన్నులు, తేయాకు, కాఫీ, వైనలు, సారాయి, పొగాకు) (2) ఒకదేశములోని చేతిపనులు, ఎగుమతి దిగుమతులపై పన్నులు- బెల్లము, వైనలు, సారాయి, పొగాకు మొదలగునవి- (3) స్టాంపుపన్నులు; వారసత్వముపన్నులు వగయిరాలు-

3 టపాలు, టెలిగ్రాములు మొదలగువానివలన కొన్ని పన్నులు వచ్చును-

ఇండియాలోని శాసనసభల నిర్మాణము.

వైస్రాయిసభ.

(ఎ) ఎక్స్‌ఫిషియల్ సభ్యులు	...	7
(బి) రాజధానులనుండి యుద్వ్యోగులు	...	10
(సి) ఎన్నికలేక నియమింపబడిన సభ్యులసంఖ్యపరిమితి	...	20
పంజాబు భూస్వాములు, మహమ్మదీయులకొరకు నియోగింపబడినవారు	...	3
ఇండియనువర్తకము	...	2
(డి) ఎన్నికప్రతినిధులు	...	25
1 రాజధానిసభలచే	...	(12)
2 మద్రాసు, బొంబాయి, బెంగాలు, తూర్పుబంగాళ ఆంధ్రు అస్సాము, సంయుక్తపరగణాలు, మధ్యపరగణాలు		(6)
3 మద్రాసు, బొంబాయి, బెంగాలు, తూర్పుబంగాళ, అస్సాము, సంయుక్తపరగణాలలో మహమ్మదీయులు		(5)
4 కలకత్తా, బొంబాయి, వాణిజ్యసంఘములు	...	(2)

మొత్తము 67

వైస్రాయిసభ 68

బొంబాయిసభ.

కార్యనిర్వాహక పుసభ్యులు	...	4
అడ్వకేటుజనరల్	...	1
(ఎ) నియోగింపబడిన సభ్యులు	...	21
వీరిలో యద్యోగుల పరిమితి	14	
(బి) నియోగింపబడిన సేర్పరులు	...	1
(సి) ఎన్నికసభ్యులు	...	21
1 బొంబాయి కార్పొరేషను	...	(1)
2 మ్యూన్సిపాలిటీలు	...	(4)
3 జిల్లాబోర్డులు	...	(4)
4 విశ్వవిద్యాలయము	...	(1)
5 భూస్వాములు	...	(3)
6 మహమ్మదీయులు	...	(4)
7 కరాచివర్తక సంఘము	...	(1)
8 బొంబాయి, అహమదాబాదు మిల్లువోనర్సు సంఘము		(1)
9 ఇండియనుల వర్తక సంఘము	...	(1)
10 బొంబాయివర్తక సంఘము	...	(1)

మొత్తము 48

గవర్నరుసహా 49

బెంగాలుసభ.

1. నియోగింపబడి యెన్నికనొందని సభ్యులు	...	22
(1) ఉద్యోగులు	...	(17)
(2) నాటుసంఘము	...	(1)
(3) ఇండియను వర్తకసంఘము	...	(1)
2. నియోగమునుండిన నేర్పరులు	...	2
3. ఎన్నికసభ్యులు	...	26
1 కలకత్తాకార్పొరేషను	...	(1)
2 మ్యాన్సిపాలిటీలు	...	(6)
3 జిల్లాబోర్డులు	...	(6)
4 విశ్వవిద్యాలయము	...	(1)
5 భూస్వాములు	...	(5)
6 మహమ్మదీయులు	...	(4)
7 బెంగాలు వర్తకసంఘము	...	(2)
8 కలకత్తావర్తకసంఘము	...	(1)

మొత్తము 50

51

లెఫ్ టినెంటుగవర్నరుసహా

తూర్పుబంగాళ అస్సాముసభ.

1. నియోగితసభ్యులు

...

...

1 ఉద్యోగుల పరిమితి	...	...	(17)
2 ఇండియను వతక సంఘము	...	...	(1)
2. నియోగిత నేర్పరులు	...	...	2
3. ఎన్నికసభ్యులు	...	...	18
1 మ్యూన్సిపాలిటీలు	...	...	(3)
2 జిల్లా, లోకల్ బోర్డులు	...	...	(5)
3 భూస్వాములు	...	...	(2)
4 మహమ్మదీయులు	...	...	(4)
5 తేయాకు, గోగునారసంఘము	...	...	(2+1=3)
6 చిటగాంగురేవు కమిషనరు	...	...	(1)

మొత్తము 42

లెఫ్ టినెంటుగవర్నరుసహా

43

సంయుక్తపరగణాలు.

1. నియోగితసభ్యులు	...	...	26
1 ఉద్యోగులు	...	...	(20)
2 ఇండియను వతక సంఘము	...	...	(1)
2. నియోగిత నేర్పరులు	...	...	2
3. ఎన్నికసభ్యులు	...	...	20
1 పెద్దమ్యూనిసిపాలిటీలు (ఒకటితరువాతనొకటి)	...	...	(4)

2 జిల్లాబోర్డులు, చిన్న మ్యునిసిపాలిటీలు	...	(8)
3 విశ్వవిద్యాలయము	...	(1)
4 భూస్వాములు	...	(2)
5 మహమ్మదీయులు	...	(4)
6 ఉత్తరఇండియావతాక సంఘము	...	(1)
	మొత్తము	48
లెఫ్ టినెంటుగవర్నరుసహా	...	49

సంజాబుసభ.

1. నియోగితసభ్యులు	...	19
1 ఉద్యోగులు	...	(10)
2. నియోగితనేర్పరులు	...	2
3. ఎన్నికసభ్యులు	...	5
1 పంజాబు వతాక సంఘము	...	(1)
2 పంజాబు విశ్వవిద్యాలయము	...	(1)
3 మ్యునిసిపల్ కంటోన్మెంటు కమిటీలు	...	(8)
	మొత్తము	26
లెఫ్ టినెంటుగవర్నరుసహా		27

మద్రాసుసభ.

1. కార్యనిర్వాహకసభ్యులు	2
2. అడ్వకేటుజనరల్	1
3. నియోగితసభ్యులు	23
1 ఉద్యోగులు	(16)
2 ఇండియను వతకాక సంఘము	(1)
4. నియోగిత సేర్పరులు	2
5. ఎన్నికసభ్యులు	19
1 మద్రాసు కార్పొరేషను	(1)
2 మ్యూనిసిపాలిటీలు, జిల్లాబోర్డులు	(8)
3 విశ్వవిద్యాలయము	(1)
4 భూస్వాములు	(4)
5 మహమ్మదీయులు	(2)
6 నాటుసంఘము మద్రాసు	(1)
7 వతకాక సంఘము	(1)
8 శ్రేణుసంఘము	(1)

మొత్తము 47

గవర్నరుసహా

48

బర్హాసభ.

(ఎ) నియోగితయుద్యోగులు	6
(బి) నియోగిత అనుద్యోగులు	8
(సి) బర్మాజనులతరఫున	4
(డి) ఇండియనులు చీనావారితరఫున	2
(ఇ) ఇతరతరగతులతరఫున	2
(కే) నేర్పరులు	2
(జి) బర్మావర్తకసంఘము	1

మొత్తము 17

లెఫ్ టినెంటుగవర్నరుసహా

18

ఇండియనుసివిల్ సర్వీసుయుద్యోగులకుమాత్రము ప్రాప్తించు
యుద్యోగములవివరము.

1 కార్యదర్శులు, సహకార్యదర్శులు, ఉపకార్యదర్శులు (మిలిటరీ, నావిక, పబ్లిక్ వర్క్స్ అంగములలోదప్ప)

2 అక్కౌంట్ టెంటుజనరల్.

3 సివిల్ ఆడిటర్.

4 సబ్ ట్రెజరరు- (కోశాధికారి).

స్వాయత్తాన యుద్యోగములు.

1 సివిల్ అండు సెషన్సుజడ్జీలు.

2 ప్రధాన మేజస్ట్రేటు.

3 జాయంటు ,,

4 సహాయక ,,

రివిన్యూ-(శిస్తు) (రాజస్వాంగము).

1 రివిన్యూబోర్డుమెంబరు (మద్రాసు, బొంబాయి)

2 రివిన్యూబోర్డు కార్యదర్శులు.

3 రివిన్యూకమిషనర్; కలెక్టరు, అసిస్టెంటుకలెక్టరు.

4 సాల్టుఏజెంట్లు.

5 సాల్టుకమిషనర్లు.

6 నల్లమందుఏజెంట్లు.

.

ప్రశ్నలు.

ఈప్రశ్నావళియొక్క ప్రధానోద్దేశము ద్వివిధము. పైయధ్యాయముల లోని సారాంశములను జదువరులు సులభముగ గ్రహించునటుల ప్రశ్నలరూపమున నీయధ్యాయమున కొన్ని వాక్యములు వ్రాయబడినవి. “ఈవాక్యముల విమర్శింపుము, లేక పరీక్షింపుము” అనునప్పుడెల్ల యావాక్య మొక రాజకభావమును ప్రతిపాదించునని జదువరులుగ్రహింపవలయు. మరియు గ్రంథముల నెన్నియున్నను, ప్రజలు తమంతట తాము ప్రయత్నించి, గ్రహింపమొదలు పెట్టకుండ, రాజకజ్ఞానము ప్రాప్తించదని చదువరులు గట్టిగ నమ్మవలయును. ఈదిగువప్రశ్నలు కొన్నిటికి నిర్దేశకపుయంశములకు ప్రత్యుత్తరముగ జెప్పదును; కాని యవి సంపూర్ణమని దలంపకూడదు. ఒకప్రశ్నను తర్కింపవలయుమాగణమును దెలుపుటకు కొన్ని సూచనల మాత్రమిచ్చుటకు సాధ్యమగును. మరియు చదువరులకొక విజ్ఞాపనము జేయువాడ; ఏరాజకవాక్యము సిద్ధాంతమును, నిండుయదాధముగ గ్రహింపక దాని యనుకూల ప్రతికూలవాదములను తమంతట తాము నాలోచింప ప్రయత్నింపవలెను. ఇట్లుజేసి నప్పుడే రాజకసంజ్ఞానము పక్వస్థితికిరాగలదు.

మొదటియధ్యాయము.

ప్రశ్న.

- 1 రాజకచైతన్యమననేమి?
- 2 రాజ్యప్రకృతియనుపదమునగల యధమునుజెప్పి దానిలోని విభాగములను దెల్పుడు.
- 3 రాజ్యతంత్రపతనమువలన గలుగుఫలితమును సూచింపుడు.

రెండుమూడు యధ్యాయములు.

ఈవాక్యముల సత్యాసత్యముల విమర్శింపుడు:—

- 1 స్వతః మానవులందరు స్వతంత్రస్వేచ్ఛలను కలిగియున్నారు.
- 2 మనుజునకు కొన్ని శాశ్వతపు, లేక ప్రాతిపదికహక్కులుగలవు.
- 3 రాజకయధికారమంతయు ప్రజలలోనుండి జననమొందును.
- 4 ప్రభుత్వము ప్రజల రక్షణకొర కేర్పడియున్నది.
- 5 ప్రభుత్వమును మార్చుటకుగాని, సంస్కరించుటకుగాని ప్రజలకు హక్కుగలదు.
- 6 రాజ్యప్రకృతియే సంస్థానికదేశముల ప్రధానచట్టమైయున్నది.
- 7 జీవము, ఆస్తి, స్వతంత్రము, యీమూడును ప్రాతిపదికహక్కులని రాజ్యతంత్రజ్ఞులుజెప్పదురు. ఎందుకు?
- 8 మతావలంబనము, మతారాధన, మతవివక్షణలు, తాకిక, (Civil) రాజకవ్యవహారములందు ప్రజలకుండు హక్కులకును, విధులకును, నిర్ణయించుప్రమాణముగ నుండకూడదు. రాజకహక్కులకు మతవివక్షణలేక యందరు యోగ్యులే. చరిత్రపరిణామములో దీనిపై నేదేశము లెట్లు యభిప్రాయపడినవో జెప్పుము? (ముఖ్యముగ ఇండియాప్రాచీనప్రస్తుతచరిత్రలనుపరిక్షించుము)
- 9 జ్యూరిహక్కు ప్రజల తాకికస్వాతంత్ర్యమునకు పునాదియని నొక్కి జెప్పవచ్చును. ఎందుకు?
- 10 వాగ్దత్తికాస్వాతంత్ర్యము ప్రాతిపదికహక్కులలో ప్రధానము. దీని పరీక్షించుము?
- 11 హెబియస్ కార్పస్ హక్కువలని లాభమేది? దానియర్థ మేమి?

12 యునైటెడ్డుస్టేట్సులో ప్రాతినిధ్యతకు సేర్పడుపబడిన యోగ్యత ప్రమాణములెవ్వి?

13 ప్రతినిధులయొక్కయు, సెనెటర్లయొక్కయు, యెన్నికలెట్లు జరుగవలయును?

14 సెనెటునిర్మాణమును వివరింపుడు?

15 శాసననిర్మాణాంగమున (కాంగ్రెసున)నున్న సభ్యుడెవడును యుద్యోగిగా నుండదగదు ఎందుకు?

16 శాసననిర్మాణవిధానమును వివరింపుము?

17 కాంగ్రెసుకుగల యధికారములను జెప్పము? (నూత్రము 8- నిబంధన 1)

18 కాంగ్రెసుయొక్క హక్కులనుండి శాసనాంగపు విధికార్యముల నిర్మయింపవచ్చును ఇదెంతవరకు నిజము?

19 యునైటెడ్డుస్టేట్సుయధ్యక్షుని నెన్నుకొనువిధానమునువర్ణింపుడు?

20 ప్రెసిడెంటుయధికారములను, విధులను వివరింపుము?

21 సంయుక్తన్యాయస్థానములవలని ప్రయోజనమేమి? (నిబంధన 3)

22 రాజ్యప్రకృతిని సవరణజేయుట కెట్లువీలగును? (నిబంధన 5)

23 కాంగ్రెసునకేని మరియుతరశాసనాంగములకేనిలేనటువంటిహక్కుల వివరింపుడు? (సవరణనిబంధన 1)

24 సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క విధులబేగొనుము?

25 ప్రెసిడెంటువలని యుపయోగములేవి?

26 ప్రెసిడెంటులేకుండ శాసనకార్యములందువలెనే యొక చిన్నసభ ప్రయోగకార్యములందునుంటె చాలదా?

27 ప్రసిద్ధింతుయధికారములు జెప్పడు?

28 యునైటెడ్ స్టేట్సులోని ప్రసిద్ధింతుయధ్యోగమునకుగల లోపముల జెప్పడు?

29 క్యాబినెటుమంత్రుల జెప్పము?

30 (1) సెనెటువలన యునైటెడ్ స్టేట్సుసంస్థానమున ఫలితమేమి?

(2) దాని విధికార్యముల బేర్కొనుము.

31 సంయుక్తరాష్ట్రమునకును, వ్యక్తిరాష్ట్రమునకును గల పరస్పర సంబంధములను బేర్కొనుడు.

32 సంయుక్తరాష్ట్రముయొక్క యోగ్యతాగుణములేవి.

నాల్గవ యధ్యాయము.

33 ఇంగ్లీషురాజ్యప్రకృతి యెట్లునిర్మాణము మొందినదో వివరింపుము.

34 రాజ్యప్రకృతులు రెండువిధములు :—కేవలము వ్రాతపూర్వకముగ నుండునది; వ్రాతపూర్వకముగ లేకుండ, దేశపువాడుకలు, చట్టములు మొదలగువానిపై నాధారపడునవి. అమెరిక, ఇంగ్లాండు దేశముల రాజకవ్యవస్థన నుసరించి వైవాక్యమును విమర్శింపుము.

35 ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతియందు ప్రధానప్రభుశక్తి యెక్కడుండును.

36 పార్లమెంటు ప్రధానరాజక యధికారియనువాక్య మెంతవరకు సత్యము.

37 ఇంగ్లాండు శాసననిర్మాణకార్యమెట్లు జరుగునో వివరింపుడు.

38 ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతిని కొన్ని శాశ్వతపు నియమములు గలవు; కొన్నిటి మాపుటకు వీలుగలదు. అవియేవి.

39 ఆంగ్లరాజ్య ప్రకృతిని క్లుప్తముగ వణింపుడు.

40 రాజయొక్కయు, పార్లిమెంటుయొక్కయు పరస్పర సంబంధమును వివరింపుడు.

41 ప్రజాశాఖకుగల యెన్ని కకూటములు, ఎన్ని కదారుల యోగ్యతలు, వివరింపుడు.

42 ఇంగ్లండు ప్రజలు పార్లిమెంటు సభకు తమప్రతినిధులనెట్లు యెన్నుకొందురు.

43 ప్రజాశాఖకుగల యధికారములను జెప్పుడు.

44 పార్లిమెంటు కార్యములు జరుగురీతి వణింపుడు.

45 బిల్లులయొక్క రూపమును వణింపుడు.

46 కాబినెటు మంత్రులను జెప్పుడు. ఆమెరికను, ఇంగ్లీషుకాబినెటులకుగల భేదమేమి.

47 రాజ్యముణము, వత్కపుబోర్డు, కోశాగారము, పరదేశపు ఆఫీసు (Foreign Office) ఈప్రతిష్ఠాపనములలో జరుగుపనుల వివరింపుడు?

48 ఇంగ్లీషు, ఆమెరికను పార్లిమెంటు పద్ధతుల వివరించి, వానిభేదములను జెప్పుడు- వాని లోపాలలోపములను జెప్పుడు-

49 ఆమెరికను కాంగ్రెసు యాధారముజేందు రాజక ధర్మముల నాల్గిటిని జెప్పుడు-

50 ప్రజాప్రభుశాఖలకుగల తారతమ్యమేమి-

ఆరవ యధ్యాయము.

51 ఇండియాను పాలించుప్రభుత్వమును రెండుభాగములు జేయవచ్చును- అవియేవి-

52 ఇండియా కౌన్సిలునకును, ఇండియాకార్యదర్శికినిగల పరస్పర హక్కుల వివరింపుడు-

53 కార్యనిర్వాహక సభలెన్ని యిండియాలోగలవు. వాని నిర్మాణ మెట్లుండును-

54 ఇండియా శాసననిర్మాణసభలప్రకృతి వణింపుడు-

55 ఇండియాశాసననిర్మాణసభ్యులకు ప్రత్యేకపు ప్రాత నిధిక హక్కుయెవ రెవరికి గలదు-

56 ఇండియాలోని యెన్ని కవిధానమును వర్తింపుడు.

57 ఇండియాశాసనసభ్యులు విచారించకూడని హంశములేవి.

58 శాసననిర్మాణచర్యవిధానమును వర్తింపుడు.

59 ఇండియాసామ్రాజ్యసభలయొక్కయు, రాజధానుల సభలయొక్కయు ప్రకృతినిదెల్పుడు.

60 మద్రాసులోని యెన్ని కకూటములేవి.

61 బిల్లులు చట్టములగు మార్గముల వివరింపుడు.

62 స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యమునుపదములకు రాజకశాస్త్రమునగల యధామేమి.

63 వ్యక్తి స్వేచ్ఛను భద్రపరపుసాధనముల నాల్గింటినిజెప్పము.

64 శాసనము, చట్టమనగ నేమియధాముగలదు?

65 శాసననిర్మాణసాధనముల గొన్ని నుదహరింపుడు.

66 శాసనమునుపదము యంతగర్భితములగు నభిప్రాయములు గొన్ని గలవు అవియేవి.

67 హక్కు-అనుపదమున యధ్యాహారములగు నభిప్రాయములేవి.

68 ప్రభుత్వము అనుపదము దేనినిసూచించును.

69 హేబియసు కార్పసు అనగ నేమి.

70 శాసనమునకును, స్వతంత్రమునకును పరస్పరవిరోధభావముగలదు. ఈవాక్య మెంతనరకుసత్యము?

నా నా విధము గు ప్రశ్నలు.

1 ఇతరప్రతిష్ఠాపనములవలెనే, రాజప్రతిష్ఠాపనములయొక్కయు యధాధికభావమును నిశ్చయపరచుటకు కాలమును, వాడుకయు నవసరములై యున్నవి.

2 రాజ్యప్రకృతులయొక్క ప్రధానోద్దేశము చాలవరకు, తులాభారమును ఆటంకముల సమకూర్చుటైయున్నది.

3 పాలనాంగము లొకదానినొకటి మితబరిచి, మొత్తముమీదపాలన యందు తులాభారముకలుగజేయవలెను.

4 రాజకప్రతిష్ఠాపనములు సేంద్రియపదార్థములవలె పరిణామకజీవిత కలహమునకులొనై, స్వరక్షణ, స్వస్థాపనలకొరకు యొండొంటితో పోరాడుచు, తుదకు వృద్ధి నొందుచుండును. దీనిని యమెరికా, ఇంగ్లాండుచరిత్రల నహాయమున పరిశీలింపుము.

(ఇంగ్లండు-క్యాబినెటు, కామన్సుసభ ఇవి కాలక్రమమున ప్రభుసభను రాజానుతలదన్నెను. అమెరికా-ప్రెసిడెంటు యుద్ధకాలముల నిరంకుశప్రభుత్వముచేయుటకు వీలుండును. సెనెటు, ప్రతినిధిసంఘము, దాని యధ్యక్షుడు, వైసుప్రసిడెంటు, కమిటీలు, న్యాయాధిపతులు. వీరిలోకొంతమంది యుచ్ఛస్థితికిని, మరికొందరు నీచస్థితికిని వచ్చిరి. రాష్ట్రముల యధికారము క్రమముగ తగ్గెను)

5 రాజ్యప్రకృతికి మార్పులెట్లుకలుగును.

(1) రాజ్యప్రకృతిపై న్యాయస్థానము లప్పడప్పడు జేయు వ్యాఖ్యానములవలన;

(2) కాంగ్రెసు దానిలోజేయు సవరణలవలన ప్రయోగాంగపుకార్యములు ప్రజాంగీకారము జెంది, న్యాయస్థానములచే రద్దుజేయబడనప్పడు వాడుకవలన వీనికికారణము లొకప్పడు ఆధిక, నీతి, పరిశ్రామికవిషయములై యుండును.

6 శాశ్వతరాజ్యప్రకృతులు (అనగా వ్రాతచేత నిశ్చితములై చలనము లేనివి) యనుమాట యదాధముగ నొక పెద్దబూటకము. ఈవాక్యమును పరిశీలింపుడు.

7 రాజ్యప్రకృతులవలని లాభ మేమి?

(మార్పును యతిశీఘ్రముగ కలుగజేయదు. ఆలోచన, శాంతము, క్రమక్రమముగ మార్పుగలుగుట, ప్రజలలో శాసనికబుద్ధి, శిష్టాచారము, స్థిరత్వము, వీనిని బలపరచును;)

8 యుపై టెడ్డుపేట్టు రాజ్య ప్రకృతియందు సవరణలను జేయువిధానమును వర్ణింపుడు.

(ఎ) కాంగ్రెసు తనశాఖలోని $\frac{2}{3}$ సభ్యుల యంగీకారముపైన మార్పు వచ్చును; లేక

(బి) రాష్ట్రశాసనాంగములలో $\frac{2}{3}$ మంది కాంగ్రెసును యొకసంస్థానిక సంవిదమును సమావేశము జేయమని గోరవచ్చును.

(సి) రాష్ట్రములలో $\frac{3}{4}$ ముప్పాతిక శాసనాంగములు తమయెదుట దాఖలుజేసిన సవరణలను ఖాయపరుపవచ్చును.

(డి) వేఱువేఱురాష్ట్రములసంవిదములు సమావేశమనొంది, ఆసవరణల ఖాయముజేయవచ్చును.

9 సంయుక్తరాష్ట్రముల ప్రధానోద్దేశము సామర్థ్యముగల మధ్యప్రభుత్వమును సంపాదించుటయు, జాతీయైక్యత కాపాడుటయు, వ్యక్తిభేదములకు చోటిచ్చి, యుద్యోగులకు స్వేచ్ఛసంపాదించుటయునై యున్నది.

10 ప్రభుత్వము రాష్ట్రములోని కేంద్రోన్ముఖ పరాంగ్ముఖబలములకు సంధిజేయవలయును.

11 మాండలికప్రభుత్వమున జాతీయవ్యక్తిబలములకు సంయోగ్యతకలుగజేయు ప్రతిష్ఠాపనములు న్యాయస్థానములై యున్నవి. సంస్థానికప్రభుత్వములుకూడ నిటులేజరుగును.

12 సమానములగు ఋశరస్థితులందు ప్రభుత్వపద్ధతయలదు వ్యక్తులకు యధికారము పెరిగి, మధ్యప్రభుత్వమునకు తగ్గుకొలదిని, వ్యక్తులసమర్థత, స్వేచ్ఛ హెచ్చును.

13 ఒకప్రతిష్ఠాపనము, నొకకార్యముయొక్క చెడుగులను విమర్శించుటయందు, వానిలోని స్వభావజనితకారణములను, వానికిసంబంధములేని యితరబలములు కలుగజేసిన ఫలితములను గమనింపవలెను.

14 ఒకప్రభుత్వముయొక్కభావము, గుణము, వర్ణము దాని నడుపు పాలకుల రాజకభావముపై యాధారపడియున్నవి.

15 యునైటెడ్డుస్టేట్సు రాజ్యప్రకృతిలోపములను జెప్పము.

ఉ॥ (1) కాంగ్రెసుయొక్క పాలనాతంత్రము నిరాటంకములేకుండ జరుగదు.

(2) ఉద్యోగులపై తగినంతయధికారముండదు.

(3) శాసనాంగమునుప్రయోగాంగముచక్కబెట్టుటకవకాశములులేవు.

(4) దేశమునకువలయు శాసననిర్మాణముగావించుటకు జవాబుదారిగల
యధికారులులేరు.

(5) ప్రెసిడెంటు, సెనెటు, ప్రతినిధిసంఘములకును కలహములుబుట్టు
టకు వీలుగలదు.

పాలనతంత్రము నిరాటంకముగ నుండకపోవుటకు కారణములు.

(1) ప్రెసిడెంటు, అతనిమంత్రులు నాల్గుసంవత్సరములకొకసారి మా
రుచుందురు.

(2) ప్రతినిధిసంఘము రెండుసంవత్సరములకొకపర్యాయము మారును.

(3) కాంగ్రెసునకు శాశ్వతపు నాయకులు లేరు.

(4) కాంగ్రెసునకును, ప్రయోగాంగమునకును సంయోగ్యతయుండుట
యవసరములేదు.

16 ప్రాతినిధికప్రభుత్వమునకు ప్రధానలక్షణములు నాల్గింటిని జెప్ప
వచ్చును. అవియేవి?

(ఎ) (1 ప్రజల సహజనాయకులనుండిగాని, లేక దేశములోని శ్రేష్ట
పురుషులనుండిగాని ప్రతినిధులేర్పడుట. 2 వాడు తమయెన్నికదారులకు తమ
యుపన్యాస సమ్మతులవిషయమై సంపూర్ణ జవాబుదారి కలిగియుండవలెను.
3 తమయెన్నికదారులకు కేవలము దాస్యభావముజూపక ఆలోచనకార్య స్వా
తంత్ర్యముల యవసరమగుచో జూపుటకు శక్తియు యిచ్చయు కలిగియుండ
వలెను. 4 ప్రతినిధులు వ్యక్తి సమిష్టాలద్వారా తమయెన్నికదారులపై ప్రతిబింబ
ప్రభావము కలిగియుండవలెను. అనగా ప్రజలవలన తమయధికారమును వారు

పొందినప్పటికిని తమ పాలనానుభవమువలన కలుగు లాభములను ప్రజలుపొందునట్లును, తమ యధికయోగ్యతవలన యెన్ని కదారులవిజ్ఞానము హెచ్చునట్లును ప్రవర్తింపవలయును. అనగ యొండొరులకు వారు కార్యకారణభావము జూపవలయును).

(బి) ఆమెరికారాజ్యప్రకృతియందు యీ లక్షణములు కనుపడుచున్నవా లేనియెడల యెందుకు?

లేవు. కాంగ్రెసుసభ్యులు ఆమెరికాలోని శ్రేష్టులగువారు కారు. వారు కేవలము ప్రజల యనుచరులుగనుందురు. ప్రజాభావమే కేవలము సభ్యుల మార్గదర్శి. జవాబుదారియునుండదు.

దీనికికారణములు:— ప్రతినిధిసంఘము కమిటీలుగావిభజననొందుట; నాయకులనవారులేకపోవుట. ఎన్నికదారులకు యభిలాషగలిగించుహంశములు చర్చింపబడవు.

17 ప్రాతినిధికపద్ధతి రెండుతత్వములనుండి ననుమానమునొందును.

అవి:— (1) ప్రజలే ప్రభులైయున్నారు. అనగా ప్రజాబుద్ధిస్వరూప మనదగు రాజ్యప్రకృతియే ప్రధానశాసనమైయుండవలెను. వారు దానిని మార్పవలయును. పాలకులకు యధికారమివ్వవలయును. (2) పాలనాంగములు నిరంకుశములుగాకుండునట్లును, ప్రజలకు లోబడియుండునట్లు చూడవలయును. అనగా ఒకదానినొకటి జాగ్రత్తగ తనిఖీజేయుచుండవలెను.

దీనిని సమర్థింపుడు.

18 ప్రభుత్వము ఆత్మపరిశుద్ధత, శాసనికబుద్ధి యీ రెండుసాధనములవలన యవిచ్ఛిన్నముగ జరుగును, విమర్శింపుము.

19 (1) ప్రభుత్వము వైతరగతులనుండి క్రిందకుబోవలయు.

(2) ప్రభుత్వముయావత్తు సంఘముయొక్క విధికార్యమైయున్నది అది సుగాజ్యవిద్యనేర్చి ప్రయోగింపవలెను. పాలితపాలక విచక్షణలేక, అందరును పాలకులును, పాలితులును గావలయును.

ఈవాక్యముల చరిత్రద్వార విమర్శింపుము.

20 రాష్ట్రముయొక్క ప్రయోగాంగపువ్యవహారముల యధికారము కలిగియుండుటకుగాని, నడపుటకుగాని ప్రజలనుశక్తిమంతులుగజేయుట స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుజనుల ప్రధానకర్తవ్యమైయున్నది.

21 ఈకార్యమునుగావించుటకు రెండుసాధనములుగలవు; (1)ప్రాతినిధికపద్ధతి (2) ప్రయోగాంగముపై ప్రతినిధిసంఘమునకు మంచి యధికారము నిచ్చుట-

22 మంత్రివర్గము పార్లమెంటులోని విశేషాంశముపై సంపూర్ణముగ నాధారపడియుండును. రాజుయొక్కసలహాలు రెండవపక్షముగనుండును.

23 (ఎ) స్వతంత్రరాజ్యము (స్వరాజ్యము) యొక్కప్రధానలక్షణము శాసననిర్మాణప్రయోగాంగములు వేలువేలుయధికారులస్వాధీనములోనుండుట.

(బి) ప్రయోగాంగముయొక్కయధికారము స్వేచ్ఛకు నప్తముజేయునకనుక దానికి స్పష్టమగు హద్దులేర్పడవలయును-

(సి) రాష్ట్రాధికారిని హద్దులోనుంచుటకు, వానియధికారముల నిర్ణయించుటయు, నియామకకాలమునకే యుద్యోగమిచ్చుటయు, శాసనాంగముపై ప్రాభములేకుండ జేయుటయునైయున్నది-

(డి) ప్రయోగాంగపుయుద్యోగులు శాసనాంగములో సభ్యులుగనుండకూడదు- ఇవి స్వరాజ్య ముఖ్యభావములైయున్నవి- వీనినివిమర్శింపుడు-

24 అమెరికనులు శాసనాంగమును, నిర్మలముగను, స్వతంత్రముగను, ప్రజాసేవకులుగను, నిరంకుశాధికారపు శత్రువుగనుండుటకు కొన్నిమాగ్గములు గనిపెట్టిరి- వానిని వివరింపుడు-

25 ప్రధానన్యాయస్థానము రాజ్యప్రకృతియొక్క అంతర్భాగమున
వచ్చును- అది ప్రజాభావముయొక్క మనస్సాక్షియని జెప్పవచ్చును- విశేషం
శము క్రూరత్వమునుండిగాపాడు స్వల్పంశము రక్షణమాగ్నమైయున్నది-

26 యునైటెడ్డుస్టేట్సులోని న్యాయస్థానములు రాజ్యప్రకృతిపై య
ధికారులుగాక, దానివ్యాఖ్యానకర్తలైయున్నారు- వారు చట్టముల క్రమ
పరచరుగాని చట్టములయధఃమిదియనిజెప్పి దానిప్రకారము వివాదనిర్ణయము
గావింతురు- ప్రజాభావమిదియని స్థాపించి, దానిని ప్రయోగమునకు దీసికొని
వత్తురు-

27 స్వరాజ్యములశాసనాంగము ప్రజాప్రతినిధిసంఘముగనుండునుగాన
ప్రజలచే నడ్డులేనియెడల సర్వస్వాతంత్ర్యతను వహింపజూచును- ప్రయోగాం
గమును కేవలము తమయేజంట్లుగనెంచి ప్రత్యక్షములగునాజ్ఞల రూపమునగాని
లేక చిరకాల మనేకవిషయము పనికివచ్చుశాసనములద్వారాగాని ప్రయోగాం
గమును స్వాధీనముజేసికొనును-

28 శాసనాంగము నిరంకుశాధికారముగాకుండు నుపాయము లేవి-

[ప్రయోగాంగము శాసనాంగముతోడి వివాదనిర్ణయమునకుగాని, దా
ని రద్దుజేసి, నూతనయెన్ని కలకు ప్రజలను వేడవచ్చును- (ఇంగ్లండు); ప్రజలు
పూరతనగౌరవముచేత శాసనాంగమునకు ప్రతికూలము, ప్రయోగాంగమువైపు
న పక్షపాతము జూపవచ్చును- (ప్రషియా); లేక పరదేశవ్యవహారప్రాముఖ్య
తచే, ప్రయోగాంగము శాసనాంగముపై మంచియధికారము కలిగియుండవచ్చు
ను- (ప్రషియా, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు)]

29 యునైటెడ్డుస్టేట్సురాజ్యప్రకృతియం దొకటవనిబంధన, యెనిమి
దవనూత్రము పరీక్షించ ప్రభుత్వములో శాసనాంగముజేయవలసిన కార్యము
లన్ని స్పష్టముగ దెలియును-

30 ఇంగ్లీషుపద్ధతిలోని క్యాబినెటుప్రభుత్వమును, యిండియాలోని
కొన్నిలుపాలనను వివరింపుము- వాని తారతమ్యములను దెల్పుము-

GLOSSARY.

—* అ *—

(1) అర్థశాస్త్రము=(Political Economy) దేశములోని సంపత్తు యొక్క యుత్పాదన, పంపిణీ, వితరణము, (విభజన) యీ విషయములను గూర్చి ప్రశంసించు శాస్త్రము.

(2) అభిజనాధిపత్యము (Aristocracy)=మహాపురుషులైన జూడుడు.

(3) అధిని వేశనము=వలసభూమి.

(4) అధికారవిచలనము=అధికారవిభజన (Decentralisation)

(5) అధికారసీమ=(Jurisdiction) అధికారముగల ప్రాంతము.

(6) అర్థము=రాజధనము (Finance)

(7) అంగసంపాదనము=(Organisation) వ్యూహానము, అంగీకరణము.

(8) అంగీకరణము=(Organisation) అంగాంగిసంబంధ ముండునట్లు జేయుట.

—* ఆ *—

(9) ఆర్థిక=(Economic) అర్థసంబంధమయిన.

—* ఉ *—

(10) ఉపనివేశము=వలసభూమి.

(11) ఉద్యోజనము=(Agitation) వుద్యోగము, ఆందోళనము.

—* ఎ *—

(12) ఏకత్రితనమాజము=(Body Corporate)

—* క *—

(13) కోడ్డు=విన్యస్తసంగ్రహము=శాసనములసంగ్రహము (Code)

- (14) కామన్ వెల్త్ (Common wealth)=మహానాడు, పంచాయితీ రాజ్యము.
- (15) కాలని=వలసభూమి (Colony)
- (16) కన్సర్వేటివ్ (Conservative)=శిష్టాచారుడు.
- (17) కాపీరైట్ (Copy Right) =ముద్రణాధికారము.
- (18) కోరం=సభలో వ్యవహారము జరుగుటకు కావలసిన సభ్యుల సంఖ్య. (Quorum)
- (19) కన్వెన్షన్=(Convention) సమాగమము, ఒకవిధమగుసభ, (అనగా యొకరిచేతను లేక పదుగురిచేతను పిలువబడినసభ)
- (20) కార్పొరేషన్=(Corporation) సంఘము, శ్రేణి, సాధారణముగ మున్సిపల్ శ్రేణులపేరుగ వాడబడును.

—* X *—

- (21) గవర్న మెంటు=రాజ్యప్రబంధము, శాసనప్రణాళి.

—* చ *—

- (22) ఛాన్సలర్ (Chancellor)=అర్థికాధికారి.
- (23) ఛార్టర్ (Charter) మహాసన్నదు=అధికారపత్రము.
- (24) చక్కు (Cheque)=దర్శనహుండి.

—* జ *—

- (25) జనాభ=మనుష్యగణనము.
- (26) జప్తు=సర్కారులో కల్పకొనుట.
- (27) జ్యూరి=(Jury)
- (28) జమీందారు=భూస్వామి. (Land lord)
- (29) జాతి=(Nation)
- (30) జాతీయత=జాతీయభావము.

—* డ *—

- (31) డై రెక్ టర్ = నిర్వాహకుడు.
 (32) డిపార్టు మెంటు = పాలసాంగపువిభాగము.

—* న *—

- (33) నిర్వాహక పరిషదము = డై రెక్టరులబోర్డు (Board of Directors)
 (34) నిర్వాహకుడు = అధ్యక్షుడు, డై రెక్టరు (Director)
 (35) నిర్వాచకుడు = ఎన్నికదారుడు.
 (36) నగరము = (City)
 (37) నిరంకుశప్రభువు = (Despot) హద్దులేనిరాజు.
 (38) నిర్వచనము = ఎన్నిక.
 (39) నిర్వచనాధికారము = ఎన్నికయకాధికారము.
 (40) నవగ్రాహ్యత (Radicalism) = నవపనండి, నూతనవిషయముల త్వరితముగ, గ్రహించి క్రియించునట్టిస్వభావము. సమూలముగ మార్పు సొందవలయుననుభావము.

—* ప *—

- (41) పంచాయతి = మధ్యస్థత.
 (42) పాలన- శాసనము- రాజ్యప్రబంధము, (Administration)
 (43) పాలకుడు = శాసనకర్త, కార్యనిర్వాహకుడు (Administrator)
 (44) ప్రజాధిపత్యము = (Democracy) ప్రజలచే పాలన.
 (45) పార్లమెంటు = (Parliament) ప్రాతినిధికపాలనసభ.
 (46) ప్రజాస్వామికము = (Democracy) జనతాధీనశాసనము, ప్రజల చేనగు ప్రభుత్వము.
 (47) ప్రతిదానము (Exchange) = మారకము.
 (48) ప్రయోగిక (Executive) = అమలుజేయునట్టి.

(49) ప్రాతినిధిక = స్మరణాత్మకప్రతిరూపక, ప్రధర్మక, ప్రతినిధిభావ మునొందిన (Representative)

(50) ప్రతినిధి = బదిలీగా యుద్యోగముజేయువాడు

—* బ *—

(51) బాలట్ (Ballot) = చీటీద్వారా ఓటిచ్చుట.

(52) బోర్డు (Board) = ఉ॥ జిల్లాబోర్డు, లోకల్ బోర్డుసభ, సమాజ ము, సమితి, పరిపదము.

(53) బ్యాంకు (Bank)

(54) బడ్జెటు = (సాంవత్సరిక) ఆదాయవ్రయపట్టి, జమా ఖర్చు లెఖ్కు. (Budget)

(55) బేరన్ (Baron) = ఒకవిధమగు యింగ్లీషుప్రభువు.

(56) బందోబస్తు = వ్యవస్థ, విధానము (Establishment)

(57) బిల్లు (Bill) = శాసననిర్మాణాంగముయొక్క యంగీకారమునొందక పూర్వము శాసనసూచనకుగల పేరు.

—* మ *—

(58) మధ్యస్థత = మధ్యవర్తికార్యము, పంచాయితీకార్యము.

(59) మహాపురుషపాలన = అభిజనాధిపత్యము, శ్రేష్టరాజ్యము, దేశము లో జన్మధనము, విద్య, వయస్సు, వీనిలో నేదయినను, లేక యెన్నియయినను కలిగినటువంటివారివాలన.

(60) మహాజనుడు = విస్తారముమూలధనముగలవాడు, పెట్టుబడి పెట్టువాడు (Capitalist)

(61) మహాసన్నదు = అధికారపత్రము, రాజాజ్ఞ పత్రము (Charter)

(62) మహానాడు = పంచాయితీరాజ్యము (Commonwealth)

(63) మనసప్దారి = కట్టుబడిసాంప్రదాయము (Feudal system) భూస్వామిక పాలనవిధానము.

(64) మ్యున్సిపాలిటీ = పట్టణపారిశుద్ధసంఘము.

(65) మండలము = సంవర్గము, సంయుక్త రాష్ట్రము.

—* ర *—

(66) రాజ్యప్రబంధము = (Administration) శాసనము, పాలన.

(67) రాజ్యప్రకృతి = రాజ్యవ్యవస్థ (Constitution)

(68) రాజధనము = అర్థము (Finance)

(69) రాజకరప్రణాళి = (Fiscal System) పన్నులపద్ధతి.

(70) రాజనీతివిశారదుడు = (Politician)

(71) రాజనీతివిద్య = (Politics)

—* ల *—

(72) లౌకిక = సివిల్ చూడుడు.

(73) వలసభూమి = (Colony) అధినివేశము, వుపనివేశము, నూతనబస్తి ఒక దేశమునుండి నూతన దేశమునకు బోయి స్థాపింపబడిన నివేశస్థానము

(74) వ్యవస్థ = విధానము, నియోజనము, రాజ్యప్రకృతి (Constitution)

(75) వ్యక్తి = (Individual) సమిష్టివ్యతిరేకమయినది. ఏకతత్వసంబంధమయిన (అనగా సముదాయముమీదగాక) పదార్థములను వేరువేరుగా విచారించుట.

(76) వరణము = ఎన్నిక.

(77) వినిమయము = మారకము.

(78) వ్యూహానము = అంగీకరణము.

—* శ *—

(79) శ్రేణి = సంఘము (Corporation)

(80) శ్రేష్ఠ రాజ్యము = మహాపురుషపాలనజూడుడు.

(81) శాసనకర్త = (Executive) కార్యనిర్వాహకుడు.

(82) శిష్టాచారుడు = నవద్యేషి.

(83) శిల్పశిక్ష = Technical education)

—* స *—

(84) సివిల్ = (Civil) దివాణపుసంబంధమయిన.

(85) సభ్యత = నాగరికత, కూడికకలిగి రాజకార్యమువ్యవహరించుట.

(86) సహోద్యోగి = సహకారి.

(87) సమ్యవస్థ (Balance) తుల్యవస్థ = సమత, సామ్యం.

(88) సమావాసకరణము (Domiciting) = స్వదేశస్థునిగజేయుట.

(89) సంయుక్తము = సంఘతము (Federation)

(90) సంఘతము = సంయుక్తము, కూడిక జేందినది.

(91) సమిష్టి = (Collective) సమాజము, మీదవిచారించిన వ్యక్తికి వ్యతిరేకమయినది.

(92) సంరక్షణ = సంవర్ధన, పరిపోషణ.

(93) సమిష్టివాదము = (Socialism)

(94) సంస్థానిక (Constitutionel) = రాష్ట్రముయొక్కవ్యవస్థ (అనగా నిర్మాణముయొక్క కట్టుబాటు) ననుసరించినటువంటి సంస్థానము (రాష్ట్రముయొక్క నిర్మాణము రాజప్రకృతి).

(95) సర్టిఫికేట్ (Certificate) = ప్రశంసాపత్రము.

(96) సంవర్ణము = మండలము, కూడిక జేందినది.

(97) స్వయమాధిపత్యము = (Autocracy) అని యంత్రస్వామ్యము.

(98) సిటిజన్షిప్ = (Citizenship) నాగరికహక్కు, శహరహక్కు

(99) సమాగమము = (Convention)

—* హ *—

(100) హక్కు = స్వత్వము, అధికారము (Right)

భాషా సేవక సమాజము గుంటూరు.

ఎడిటర్ :—జె. గురునాథంగారు బి. యె.

హూనవకోటియొక్క అభివృద్ధికి కారణములయిననానిలో శౌకటి వాంజ్మయముని జెప్పవచ్చును. ప్రజలయొక్కతలంపులు, వాంఛలు, ఆదర్శములు, మరియు సుఖదుఃఖభావములు వీనినన్నిటిని ప్రతిబింబ మొనర్చునది వారి వాంజ్మయమైయున్నది.

ఆంధ్రభాష వలయునంత వృద్ధిచెందినదని జెప్పటకు వీలులేదు. స్వేచ్ఛాచింతనమున ప్రజలకు దారిజూపుటకు గ్రంథములనేకములు కావలసియున్నవి. అట్టిగ్రంథములను ప్రచురించుటయే యీ సమాజమువారి ముఖ్యోద్దేశమైయున్నది.

ఇందు ముఖ్యముగా ప్రజల స్వకల్పనాశక్తిని నెంపొనరించునటుల సాంఘిక, ఆర్థికరాజకీయ విషయముల గ్రంథములు ప్రచురింపబడును. ఘటియు, దేశచరిత్రలు, నూతననవలలు, కళావిద్యలు, మొదలగువానిపై గ్రంథములనెవరిన వ్రాయునెడల వారికి తగుప్రోత్సాహమివ్వబడును.

1 సంస్థానికత్రయము.

2 మాతీని—ఇదియొక స్త్రీ రత్నముచే వ్రాయబడిన సాంఘికనవల.

3 మహాపురుషులు:—వారిపూజా సేవావిధానము:—ఇది ఆంగ్లేయ వాంజ్మయమున ప్రసిద్ధివహించిన కార్లైల్ (Carlyle) యొక్క “హీరోజ్ అండ్ హీరోవరిషిప్” (Heroes and Hero-Worship) ననుసరించియు ఇమర్సన్ (Emerson) యొక్క రిప్రెజెంటేటివుమెన్ (Representative men) ననుసరించియు వ్రాయబడినది.

4 రాజకదర్శనము:—ప్రభుత్వము, దానియంద్వేషములు, లక్షణములు, నియమములు, రాజ్యప్రకృతులు, ప్రాతినిధిక ప్రభుత్వము, తద్లక్షణములు, నియమములు, రాజకీయతత్వసిద్ధాంతము, రాష్ట్రీయభావము మొదలగు విషయములను విపులముగ ప్రశంసించును.

అర్థశాస్త్రము, తర్కశాస్త్రము, నీతిశాస్త్రము మొదలగు గ్రంథములు మాసమాజమువారిచే వ్రాయబడును-

జనసామాన్యముకొరకు మా గ్రంథములన్నియు సులభమైనవిగా వ్రాయబడి కొద్దివెలలకు విక్రయించబడును- సంవత్సరమునకు నాల్గుగ్రంథములు ప్రకటింపబడును-

శాశ్వతపు చందాదారులకు నీగ్రంథమాలలొని గ్రంథములన్నియు అంచెకూలి మేమేభరించి ప్రవేశింపవలయును 0-2-0 తో, ప్రతినూరుపేజీలకు నాల్గులుగు అణాలవంతున బంపువారము- ప్రతిపుస్తకము అచ్చుపడివతోడనే వ్యాఖ్యాపేయబడుద్వారా చందాదారులకు పంపబడును- శాశ్వతపుచందాదారులు కాగోరువారు ఈ క్రింది నమూనాచించి దస్కతుచేసి బంపవలెను- నమూనా లేనియెడల విడికాగితముమీద నాయర్థమిచ్చుమాటలు వ్రాసిబంపవచ్చును.

మనయాంధ్రదేశమున వాంఙ్మయవృద్ధికొఱకు పాటుపడి మహోపకారముజేయుచున్న రెండుసమాజములుగలవు- కాని సంపూర్ణఫలితము సమకూడుటకు యనేకములగు సమాజము లేర్పడవలయునని మాతాత్పర్యము- ఏబదరువని సంవత్సరములు ప్రయత్నముజేసినను యాంధ్రభాష కొఱతతీరదు-

మేనేజరు,

భాషాసేవక సమాజము, గుంటూరు

ద ర ఖా న్తు ఫా రం.

భాషాసేవక సమాజము మేనేజరుగారికి, గుంటూరు.

అయ్యా

భాషాసేవక సమాజగ్రంథములలో నిదివరకు ప్రచురింపబడినట్టి బుస్తకముల నేను కొనగోరుచున్నాను. కావున తమశాశ్వతపు చందాదారులలో నన్ను నొక్కనిగజేర్చుకొని ప్రస్తుతము సిద్ధముగానున్న పుస్తకముల వెంటనే వ్యాల్యాపేబిలుద్వారా పంపవలసినది. ఇకముందు ప్రచురింపబడు గ్రంథము లెప్పటివప్పుడు వ్యాల్యాపేబిలుద్వారా యీ దిగువ దస్కతుజేసిన నాకు పంపుచుండవలసినది.

పేరు

చిరునామా

పోస్టు

జిల్లా

ద ర ఖా న్తు ఫా రం.

భాషాసేవక సమాజము మేనేజరుగారికి, గుంటూరు.

అయ్యా

భాషాసేవక సమాజగ్రంథములలో నిదివరకు ప్రచురింపబడినట్టి బుస్తకముల నేను కొనగోరుచున్నాను. కావున తమశాశ్వతపు చందాదారులలో నన్ను నొక్కనిగజేర్చుకొని ప్రస్తుతము సిద్ధముగానున్న పుస్తకముల వెంటనే వ్యాల్యాపేబిలుద్వారా పంపవలసినది. ఇకముందు ప్రచురింపబడు గ్రంథము లెప్పటివప్పుడు వ్యాల్యాపేబిలుద్వారా యీ దిగువ దస్కతుజేసిన నాకు పంపుచుండవలసినది.

పేరు

చిరునామా

పోస్టు

జిల్లా

భాషాసేవక సమాజము వారివద్దదొరుకు గ్రంథములవివరం.

—: సంస్థానిక త్రయము :—

ఇది జె. గురునాథం, బి. యె. గారిచే వ్రాయబడినది. భాషాసేవక సమాజమువారిచే ప్రచురింపబడిన ప్రథమగ్రంథము

విషయసూచిక :—

అధ్యాయము 1 రాజకచైతన్యము 2 వానిఅభ్యాసము 3 కాలిఫోర్నియా రాజ్యము యొక్క రాజ్యప్రకృతి 4 యునైటెడ్ స్టేట్స్ రాజ్యప్రకృతి 5 ఆంగ్లరాజ్యప్రకృతి 6 అమెరికను పార్లమెంటరీపద్ధతికిని ఇంగ్లీషుపార్లమెంటరీ పద్ధతికిగల తారతమ్యము 7 ఇండియా ప్రభుత్వకట్టడము 8 ఇండియా రాజ్యప్రకృతి 9 కొన్ని సాంకేతిక పదములు.

ప్రతికొన్ని దీనివెల రు. 0-10-0 మా చందాదారులకు రు. 0-6-0 కు యివ్వబడును.

II మానవహక్కులు (Rights of man.)

గ్రంథకర్త జె. గురునాథం బి. యె. గారు షుమారు 125 పేజీలుగల చిన్న పుస్తకము.

విషయసూచిక :—

అధ్యాయములు (1) మనుజునకు హక్కులేవియైనను గలవా? (2) సాతిపదిక హక్కులు:—ఆలోచన స్వాతంత్ర్యము (3) సాతిపదిక హక్కులు

క్కులు:—కార్యనిర్వాహకత్వము (4) ప్రాతిపదిక హక్కులవివరం (5) వ్యవహారికహక్కులు (6) సంఘము మనుజులపై న్యాయముగ జెల్లించదగిన యధికారమునకు హద్దులు (7) స్వాతంత్ర్య చరిత్రము.

న

0—8—0

II

జ్యోతిర్మయము.

ఇది ఉన్నవ
బడినది.

జె. సనాథం గార్లచే రచింప

దినికె

0—

పైగ్రంథములు వలయువారలు,

మేనేజరు భాషాసేవక సమాజము,

గుంటూరు అని వ్రాయవలెను.